

LUGN OCH RO ELLER FULLT ÖS 24/7?

**En jämförande fallstudie av olika aktörers
beskrivningar av folkbibliotekets identitet**

Pernilla Fröjdth och Emma Håkansson

Examensarbete (30 högskolepoäng) i biblioteks- och informationsvetenskap för
masterexamen inom ABM-masterprogrammet vid Lunds universitet.

Handledare: Johanna Rivano Eckerdal

År: 2014

© Pernilla Fröjdth och Emma Håkansson

Peace and quiet or hustle and bustle?: A comparative case study of descriptions of the public library

Abstract

This Master's thesis consists of a qualitative case study of the ideas of the public library expressed in politicians, librarians and users descriptions of the public library in general and specifically Klostergårdens library. Klostergårdens library is a branch library in Lund that has been reestablished in cooperation with a local youth center in a newly constructed building. We argue that when establishing a new library, questions and ideas regarding the library's functions are put into focus. We study the similarities and differences between the groups' descriptions and how diverging ideas can affect Klostergårdens library's development and role in the local community. In view of our aim, we have formulated questions regarding the roles of the public library, participation and the library's role in the local community.

We have carried out interviews and we have also observed and participated during the opening ceremonies of the library. Our analysis is based on Andersson's and Skot-Hansen's model of the public library's main functions, Audunson's theory about the high and low intensive meeting place and finally Hvenegaard Rasmussen's, Jochumsen's and Skot-Hansen's model of the public library's role in urban development.

Our results show that the descriptions made by politicians and librarians are similar, whereas the users' descriptions diverge from the others. Users seem to have a traditional image of the library, they stress that they want to be able to sit in peace and quiet and that books and personal service are the most important features. In addition to books, the politicians and librarians stress a more multifunctional library, with activities and meeting places. The democratic role is stressed by all groups and everyone think that participation in the development of the library is important, though the meaning of the concept and what it should lead to differs. The politicians and librarians ascribe the library and it's cooperation with the local youth center more importance compared to the users, but all groups think the library will revitalize the local community.

Nyckelord: ABM, biblioteks- och informationsvetenskap, folkbibliotek, identitet, roller, mötesplats, delaktighet, stadsutveckling, samverkan

Keywords: ALM, library and information studies, public library, identity, roles, meeting place, participation, urban development, cooperation

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Inledning.....	5
1.1 Folkbiblioteket idag	6
1.2 Problemformulering	7
1.3 Syfte och frågeställningar	8
1.3.1 Definitioner	9
1.3.2 Avgränsningar	10
1.4 Uppsatsens disposition.....	10
2. Litteraturgenomgång.....	11
2.1 Bibliotekets identitet och roller	11
2.1.1 Tidigare debatt och facklitteratur	11
2.1.2 Tidigare forskning	12
2.2 Biblioteket och delaktighet	16
2.2.1 Tidigare forskning	16
2.3 Biblioteket i stadsutveckling	18
2.3.1 Tidigare forskning	18
2.4 Sammanfattning samt precisering av forskningsluckan	20
3. Teoretiskt perspektiv	21
3.1 Folkbibliotekets fyra roller.....	21
3.2 Den hög- och lågintensiva mötesplatsen.....	23
3.3 Plats, rum och relationer	24
3.4 Sammanfattning av teoretiskt perspektiv	26
4. Metod.....	28
4.1 Klostergårdens bibliotek	28
4.2 Fallstudie som metod	29
4.3 Genomförande av intervju och observation	30
4.4 Urval	31
4.5 Styrkor och svagheter	32
4.6 Forskningsetiska frågor.....	33
4.7 Redovisning och analys	34
5. Resultat och analys	37
5.1 Ramfaktorer.....	37
5.2 Bibliotekets roller	38
5.2.1 Bibliotekspersonal	38
5.2.2 Politiker	41
5.2.3 Användare.....	42
5.3 Delaktighet	44
5.3.1 Bibliotekspersonal	45
5.3.2 Politiker	46
5.3.3 Användare.....	47
5.4 Stadsutveckling.....	48
5.4.1 Bibliotekspersonal	48
5.4.2 Politiker	52
5.4.3 Användare.....	53
5.5 Jämförande analys	55
5.5.1 Ett bibliotek med många roller.....	55
5.5.2 Att vara delaktig eller inte - det är frågan.....	59
5.5.3 Konflikt mellan tradition och multifunktion	60
6. Diskussion och slutsatser	62

6.1 Diskussion	62
6.2 Slutsatser	64
6.3 Reflektion över teori- och metodval	66
6.3.1 Teorireflectioner	66
6.3.2 Metodreflectioner	68
6.4 Framtida forskning	69
7. Litteraturförteckning	70
8. Bilagor	73
8.1 (BILAGA 1) Intervjuguide Politiker	73
8.2 (BILAGA 2) Intervjuguide Bibliotekarier	75
8.3 (BILAGA 3) Intervjuguide Användare	77
8.4 (BILAGA 4) Intervjuguide Mail Användare	79
8.5 (BILAGA 5) Observationsguide	80
8.6 (BILAGA 6) Kalendarium	81
8.7 (BILAGA 7) Arbetsfördelning	82

1. Inledning

26 mars 2014, inofficiell invigning av Mötesplats Klostergården, Lund

Det är onsdag kväll, politiker och tjänstemän i kostym står samlade kring bibliotekets stora S-formade hylla, där förfriskningar dukats upp. En trappa upp står barn och ungdomar från fritidsgården och tittar nyfiket ner på alla vuxna. Ovanpå bokhyllorna står blombuketter med lyckönskningar. Mötesplats Klostergården är ett stort nybyggt tegelhus i Lund som sedan några veckor rymmer både folkbibliotek (Klostergårdens bibliotek) och fritidsverksamhet. Huset består av fyra halvplan, varav biblioteket ligger på entréplan och består av ett stort ljust rum med vita, låga hyllor. Vägg mot torget är gjord av glas. Fritidsverksamheten sitter samman med biblioteket och består av tre halvplan med många olika rum: rum för pyssel, tv-spel, fotboll. Efter en stund ställer sig två pojkar från fritidsgården i entrén, de håller i varsin ände av ett utsträckt blågult band. Besökarna tystnar. Ordföranden i kultur- och fritidsnämnden höjer saxen, klipper av bandet, säger att det här är en symbol för att väggen mellan biblioteket och fritidsverksamheten rivs. Nu öppnar man upp för möten och samverkan. Biblioteket fylls av applåder.

(Fältanteckning från observation, Mötesplats Klostergården, inofficiell invigning för politiker och tjänstemän, 26/3 2014)

29 mars 2014, officiell invigning av Mötesplats Klostergården, Lund

Lördagen bjuder på strålande vårsol. I den nya byggnaden trängs seniorer, barnfamiljer och ungdomar från fritidsgården. Det är tipspromenad, fotoutställning och olika evenemang under hela dagen. Utanför glasfasaden på torget spelar en blåsorkester, folk står samlade runt, kisar i solen. En flicka dansar med sin skugga. Inne på Mötesplats Klostergården jagar ansiktsmålade barn varandra, en man sitter i en fåtölj och läser högt ur en bok för sin son. Uppe på fritidsgården sitter seniorer och små barn med sina föräldrar och fikar medan två ungdomar dj:ar intill. Det luktar korv. I den stora samlingsalen på bottenvåningen är det linedanceuppvisning och i en annan sal hålls en föreläsning om en barnbok. Pastellfärgade ballonger är uppspända mot taket. Efter att ha haft smygöppet i en månad är nu allt på plats, och Klostergårdens bibliotek och Mötesplats Klostergården har öppnat på riktigt.

(Fältanteckning från observation, Mötesplats Klostergården, officiell invigning för allmänheten, 29/3 2014)

Klostergårdens bibliotek, som är fokus för denna uppsats, bildar tillsammans med den lokala fritidsverksamheten Mötesplats Klostergården. Våren 2014 invigdes den nya byggnaden dit de båda verksamheterna flyttat. Biblioteket och fritidsverksamheten är tänkta att samverka och fungera som en enhet, och biblioteket fungerar även som ett skolbibliotek. Mötesplats Klostergården ligger i stadsdelen Klostergården i sydvästra Lund, en stadsdel med drygt 5000 invånare. Det är ett av Lunds större flerbostadsområden, varav stora delar byggdes på 1960-talet. Området ligger något lägre i jämförelse med resten av kommunen när det kommer till medianinkomst, antal högskoleutbildade och förvärvsarbetande. (Lunds kommun 2013c, opaginerad) Klostergårdens bibliotek är ett av Lunds folkbiblioteks stadsdelsbibliotek, och folkbiblioteken har en gemensam bibliotekskatalog och ett gemensamt bestånd. Inom

ramen för denna uppsats är vårt fokus Klostergårdens bibliotek, men frågor som rör hela Mötesplats Klostergården kommer också att lyftas fram.

1.1 Folkbiblioteket idag

Boklåda, upplevelsecentrum, tyst oas, folkbildningscentrum eller mötesplats? Lugn och ro eller fullt ös dygnet runt? Kan folkbiblioteket prioritera enbart ett verksamhetsområde eller måste det vara allt på och en samma gång? Frågan om vad ett folkbibliotek är och ska vara och vilka roller det ska ha i samhället är en diskussion som är återkommande i biblioteksdebatten. Folkbiblioteket är en institution i ständig förändring, det måste kontinuerligt utvecklas och förändra sig i takt med samhället det verkar i och de människor som använder sig av det för att vara fortsatt relevant. Ny informations- och kommunikationsteknik, förändrade informationsbeteenden, förändrad kulturpolitik, stora nya användargrupper, minskat antal besök och utlån samt konkurrens från andra parter har ställt folkbiblioteket inför nya möjligheter och utmaningar när det kommer till dess roll i samhället.

Många har tidigare intresserat sig för folkbibliotekets identitet och roller; frågan har varit föremål för både forskning och debatt. Fia Söderberg (2006), kulturstrateg och utredare, menar att olika grupper, som politiker, bibliotekarier och användare, har olika uppfattningar om vad ett bibliotek är och bör vara (2006, s. 36). De olika uppfattningarna skulle kunna bidra till osäkerhet och otydlighet när det kommer till folkbibliotekets identitet. Diskrepansen i föreställningar återfinns även i en rapport av Svensk biblioteksforening (2011), där de jämför personalens, användarnas och icke-användarnas bild av folkbibliotekets värden, utbud och tjänster. Resultaten visar att användarna i större utsträckning vill ha ett lugnt och rofyllt bibliotek, medan personalen föredrar en spännande och varierande miljö. (2011, s. 22) Även Ragnar Audunson (2001), professor i biblioteks- och informationsvetenskap i Oslo, menar att det inte är orimligt att anta att olika grupper utvecklar olika bilder av folkbiblioteket när samhället genomgår omvälvande förändringar som *New Public Management* (NPM), ekonomiska åtstramningar och digitalisering (2001, s. 207). Efter att ha undersökt politikernas, bibliotekariernas och användarens åsikter om det norska folkbibliotekets viktigaste roller kommer dock Audunson fram till att de tre grupperna i stort sett är eniga om att utbildning, lärande och litteraturförmedling är folkbibliotekets viktigaste uppgifter (2001, s. 215-218).

Vilken bild man har av biblioteket och hur man ser på dess identitet blir avgörande för beslut som fattas i förändringstider (Söderberg 2006, s. 36). Åse Hedemark (2009) har forskat kring debatten om folkbiblioteket i svenska medier och framhåller att eftersom verksamheten är politiskt styrd, så är omvärldens föreställningar och uppfattningar kring biblioteket av stor vikt för dess fortsatta legitimitet (2009, s. 11).

Enligt den svenska bibliotekslagen ska den offentliga biblioteksverksamheten finnas tillgänglig för "alla" (§2, Bibliotekslag 2013:801). Att försöka tillgodose en sådan stor och heterogen målgrupp med många olika behov kan också vara bidragande till en otydlig och splittrad identitet. Marianne Andersson och Dorte Skot-Hansen (1994), verksamma vid Udviklingscenteret for folkeoplysning og voksenundervisning respektive Danmarks Biblioteksskole, menar att det enskilda folkbiblioteket ofta upplever att det måste vara allt på en och samma gång och att krav från politiker,

biblioteksbranschen och användare är motstridiga och emellanåt oförenliga. De menar att på grund av många nya uppgifter och krav från olika håll, måste biblioteken prioritera sina arbetsuppgifter och möjliga roller för att kunna vara en dynamisk kraft i lokalsamhället. (Andersson & Skot-Hansen 1994, s. 15-19, 259)

Som en integrerad del av samhället blir folkbiblioteken idag alltmer multifunktionella. Skot-Hansen har tillsammans med Caspar Hvenegaard Rasmussen och Henrik Jochumsen (2011) studerat vilka roller och funktioner folkbiblioteket kan ha och skulle kunna få i stadsutvecklingen och stadsrummet. Genom en internationell kartläggning av ny- och ombyggda folkbiblioteket resonerar de kring hur folkbiblioteken används och kan användas för att förändra stadsbilden och stadsmiljöer och hur bibliotek och kultur kan fungera medskapande och som en katalysator för en ökad kreativitet, upplevelse och mångfald.

Hvenegaard Rasmussen, Jochumsen och Skot-Hansen är också några av dem som uppmärksammar den samhälleliga förändringen mot människors allt större anspråk på deltagande. De framhåller att de nya användarna inte längre nöjer sig med att vara passiva mottagare eller publik, de vill vara medskapare (Hvenegaard Rasmussen et al. 2011, s. 15). Denna utveckling ställer krav på nytt fokus på användarna hos biblioteksinstitutionerna. Även Hedemark lyfter fram användarna som medskapare av bibliotekets verksamhet, och menar att de rent av förutsätts bidra till det framtida bibliotekets utveckling. Hon menar att utifrån användarens möjlighet att påverka biblioteksverksamheten är det relevant att uppmärksamma användarens föreställningar om biblioteket vid mötet med bibliotek och bibliotekarier (Hedemark 2009, s. 163). I en tid där användarens åsikter och behov tillskrivs stor vikt, är det av intresse att se vilka möjligheter till påverkan de har och vilka föreställningar de bär med sig.

Karin Axelsson och Tina Hallendal (2005) har i sin magisteruppsats undersökt folkbibliotekets identitet genom att jämföra politikernas, bibliotekspersonalens och användarens syn på ett bibliotek profilerat mot barn och ungdomar. Deras resultat visar att det finns en skillnad på hur de olika grupperna ser på framtidens bibliotek, och att folkbibliotekets identitetskris hindrar det enskilda biblioteket att tydligt formulera sin identitet.

1.2 Problemformulering

Som vi visat ovan, finns det flera forskare och debattörer som på olika sätt har intresserat sig för forskningsområdet folkbibliotekets identitet och som menar att olika aktörers bilder av folkbiblioteket är en viktig påverkansfaktor för den framtida folkbiblioteksutvecklingen. Vi ser, förutom Axelssons och Hallendals magisteruppsats, dock en lucka i forskningen när det kommer till att i samma undersökning studera olika aktörers beskrivningar kring ett specifikt folkbibliotek, samt kring att bredda studien om bibliotekets roller till att inbegripa aktuella frågor identifierade i biblioteksforskningen som deltagande och folkbibliotekets bidrag till stadsutveckling.

Därför ser vi ett behov av att undersöka vilka beskrivningar av ett utvalt folkbibliotek som finns hos de aktörer som vi ser står folkbiblioteket närmast: politiker, bibliotekspersonal samt användare. Vi grundar detta val i Audunson, som menar att

dessa tre aktörer är de mest centrala intressenterna i förhållande till folkbiblioteket; politikerna står för resurser och ramar, bibliotekarierna är ansvariga för att producera tjänster och biblioteket i stort är till för användarna (Audunson 2001, s. 206). Olika aktörer kan dock ha olika bilder och förväntningar på vad ett folkbibliotek ska vara, kring vilken identitet det ska ha. Vi vill undersöka om politikernas, bibliotekspersonalens och användarnas bilder av folkbiblioteket skiljer sig åt, och om så är fallet, vilka spänningar som finns rollerna emellan.

Vi menar att vilken identitet och vilka funktioner man tillskriver biblioteket kommer särskilt till uttryck när man bygger nytt och gör en nysatsning på biblioteksverksamheten. Vid en nysatsning aktualiseras och tydliggörs frågor och föreställningar om biblioteksverksamhetens viktigaste funktioner och hur olika aktörer vill att dagens och morgondagens folkbibliotek ska se ut. Exempelvis kan faktorer som varför man valt att nysatsa, vad man vill behålla respektive förändra med verksamheten och vad man tror nysatsningen innebär för det aktuella området belysas. Utifrån dessa kriterier har vi valt att titta på Klostergårdens bibliotek, ett stadsdelsbibliotek i Lund som våren 2014 nystartat sin verksamhet i nybyggda lokaler och i en helt ny samverkan med stadsdelens fritidsverksamhet. En kort presentation av Klostergårdens bibliotek återfinns i inledningen (kapitel 1), och ytterligare information återfinns under Metod (avsnitt 4.1).

1.3 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är följaktligen att undersöka vilka föreställningar kring folkbiblioteket som kommer till uttryck i politikernas, bibliotekspersonalens samt användares beskrivningar av Klostergårdens bibliotek. Med detta vill vi sätta fokus på vad som händer när olika föreställningar ska samsas i framtagnandet och utvecklingen av ett nytt bibliotek. Vi vill undersöka vad de olika aktörernas föreställningar om folkbiblioteket får för konsekvenser för Klostergårdens biblioteks utveckling och roll i lokalsamhället. Genom att jämföra aktörernas beskrivningar undersöker vi sedan vilka likheter och skillnader som finns dem emellan. Som vi tidigare framhållit, spelar de olika aktörernas uppfattningar kring folkbibliotekets identitet en avgörande roll för folkbibliotekets framtid. Detta innebär att vår studie både är aktuell och har potential att bidra med ny kunskap och insikt om folkbibliotekets utveckling. Studiens aktualitet bekräftar även i att det finns ett stort intresse för Mötesplats Klostergården som ett exempel på hur bibliotek och fritidsverksamhet kan samverka. En av våra intervjupersoner bland bibliotekspersonalen berättade att det står andra bibliotek i kö för att få komma på studiebesök. Vår studie kompletterar tidigare forskning, samt tillför ny empiri. Resultatet kan komma både biblioteksbranschen och politiker i framtagnandet av nya bibliotek, till gagn.

Utifrån vårt syfte har vi formulerat följande frågeställningar:

- Vilka likheter och skillnader finns mellan de olika aktörernas beskrivningar av folkbiblioteket?
- Vilka roller är mest framträdande i de olika aktörernas beskrivningar av Klostergårdens bibliotek?
- Hur resonerar de olika aktörerna kring delaktighet i förhållande till utvecklingen av Klostergårdens bibliotek?

- Hur resonerar de olika aktörerna kring Klostergårdens biblioteks roll i den aktuella stadsdelens profil?

1.3.1 Definitioner

Nedan presenteras olika definitioner för uttryck och begrepp som används i denna text och som vi vill förtydliga.

Klostergårdens bibliotek/Mötesplats Klostergården

I uppsatsen använder vi namnen Klostergårdens bibliotek och Mötesplats Klostergården i samband med biblioteket. När vi skriver Klostergårdens bibliotek åsyftas endast biblioteksverksamheten. När vi skriver Mötesplats Klostergården åsyftas hela byggnaden och samverkan med fritidsverksamheten, även om fokus på biblioteksverksamheten vidhålls.

Föreställning/beskrivning

Vi menar att vi inte kan nå aktörernas föreställningar kring biblioteket med säkerhet, vi kan bara få tillgång till det de väljer att beskriva. Vi menar dock att aktörernas beskrivningar ändå kan ses som uttryck för deras föreställningar.

Identitet/roll/funktion

Begreppet identitet använder vi med stöd i hur Lars Hinn och Göran Rossling (1994) beskriver företagsidentitet, något även Axelsson och Hallendal tar sin utgångspunkt i (2005, s. 7). Begreppet identitet rymmer de roller man som verksamhet väljer att visa upp för att markera sin existens. Identitetsskapande handlar således om att särskilja sig från andra genom att visa upp sina mest framträdande funktioner. (Hinn & Rossling 1994, s. 13-14) Hinn och Rossling skriver: ”I korthet innebär en stark företagsidentitet, vid vilken alla företagets identitetsbärare samverkar för att åstadkomma en positiv image, att alla som på något sätt kan inverka på företagets framgång och överlevnad har klart för sig vad företaget är och vad det vill.” (1994, s. 15). Applicerat på vår undersökning betyder det att biblioteket har en identitet, vilken består av olika roller/funktioner. Roller och funktioner används synonymt i denna text. Olika grupper kan prioritera bibliotekets funktioner olika vilket gör att bibliotekets identitet kan variera beroende på vem man frågar. I denna uppsats undersöker vi vilka roller som betonas starkast i de olika aktörernas beskrivningar av biblioteket, för att således se vilken identitet biblioteket tillskrivs av de olika aktörsgrupperna.

Delaktighet

Enligt Svenska akademins ordlista (2011) betyder *delta* “att ta del i något, att vara med om något” och *delaktighet* betyder “att ha del i något, att vara inblandad”. I denna text förstås delaktighet och deltagande synonymt. Forskarna som skrivit boken *Bibliotek 2.0*, som vi återkommer till längre fram, använder till exempel begreppet deltagandekultur (Holmberg et al. 2009). Vi väljer själva att använda ordet delaktighet framför deltagande i denna text, då vi anser att det betonar möjlighet till involvering och påverkan i större utsträckning än vad begreppet deltagande gör.

1.3.2 Avgränsningar

Inom ramen för denna uppsats har vi valt ett endast undersöka ett specifikt fall. En möjlighet hade varit att göra fallstudier av fler bibliotek för att göra resultatet mer generaliserbart. Vi har inte koncentrerat oss på diskussionen om sammanslagningar och integrerade verksamheter, exempelvis mellan folkbibliotek och fritidsverksamhet. Det finns forskning som går djupare in på varje användargrupp och vad de anser om biblioteket, något vi inte har haft utrymme att fördjupa oss i. Vi har behövt hålla oss på en mer övergripande nivå. Vi har inte analyserat de styrdokument vi samlat in utan endast använt det som bakgrundsmaterial. Vi har heller inte haft utrymme att gå in på diskussionen om hur folkbibliotekets identitet och uppdrag har förändrats över tid.

1.4 Uppsatsens disposition

I kapitel 1 har vi presenterat vårt fall och forskningsområde, redogjort för vårt forskningsproblem samt för uppsatsens syfte och frågeställningar. Även definitioner och avgränsningar har behandlats.

I kapitel 2 följer en litteraturgenomgång av tidigare debatt och forskning om folkbiblioteket, uppdelat i tre avsnitt utifrån de viktigaste aspekterna i vår undersökning: bibliotekets identitet och roller, biblioteket och delaktighet samt biblioteket i stadsutveckling. Kapitlet avslutas med en sammanfattning där vi ringar in vårt bidrag till forskningen ytterligare.

Därefter, i kapitel 3, presenterar och motiverar vi våra teoretiska perspektiv. Vi använder Anderssons och Skot-Hansens modell över folkbibliotekets viktigaste funktioner, Audunsons begrepp hög- och lågintensiv mötesplats samt Hvenegaard Rasmussens, Jochumsens och Skot-Hansens begrepp plats, rum och relationer när det kommer till folkbibliotekets roll i stadsutveckling.

I kapitel 4 presenterar och diskuterar vi vår metod, fallstudie, som vi genomfört med hjälp av intervju och deltagande observation. Kapitlet inleds med en presentation av vårt utvalda fall, Klostergårdens bibliotek. Vi tar upp urval, metodens styrkor och svagheter, forskningsetiska frågor samt presenterar redovisning och analys.

Sedan redovisas och analyseras undersökningens resultat i kapitel 5. Kapitlet är uppdelat efter våra frågeställningar samt utefter våra aktörsgrupper. I kapitlets första del analyseras våra tre sista frågeställningar, och i den andra delen, Jämförande analys, behandlas vår första jämförande frågeställning. I resultat- och analysdelen ställer vi även våra resultat mot tidigare forskning.

Kapitel 6 består av diskussion och slutsatser, där vi även lyfter frågan om teori- och metodval samt ger förslag på framtida forskning.

Detta följs av en litteraturlista i kapitel 7.

Intervjuguider, observationsmall, kalendarium samt en beskrivning av vår arbetsfördelning återfinns som bilagor i slutet av uppsatsen, i kapitel 8.

2. Litteraturgenomgång

I detta kapitel går vi igenom viktiga debattinlägg och tidigare forskning som belyser olika aspekter av folkbiblioteket, med fokus på bibliotekets identitet och roller. Vi har även funnit det relevant att ta upp tidigare forskning rörande delaktighet och stadsutveckling. De teoretiska utgångspunkter som används som analysverktyg presenteras och förklaras mer ingående i efterföljande kapitel, Teoretiska perspektiv (kapitel 3).

2.1 Bibliotekets identitet och roller

Folkbibliotekets identitet är i sig inget nytt forsknings- och diskussionsämne, det har skrivits och analyserats kring detta på många olika sätt inom biblioteks- och informationsvetenskapen. Folkbibliotekets roll som mötesplats är så central i vår undersökning att den under denna rubrik ägnas särskild uppmärksamhet.

2.1.1 Tidigare debatt och facklitteratur

Fia Söderberg (2004, 2006) har under 2000-talet skrivit olika texter och artiklar kring folkbibliotekets identitet. I artikeln "ID: på spaning efter bibliotekens identitet" (2004), framhåller hon att de senaste tjugo årens stora samhällsliga förändringar har påverkat folkbiblioteken i form av besparingskrav, informationsteknik och nya stora användargrupper (Söderberg 2004, s. 4). Söderberg ifrågasätter huruvida dessa förändringar har påverkat bibliotekens identitet och menar att olika intressenter, som politiker, bibliotekarier och användare, ofta har olika uppfattningar om vad ett bibliotek är och bör vara (2004, s. 8). I artikeln "Propagera mera! Om konsten att kommunicera och marknadsföra biblioteket" förtydligar Söderberg begreppet identitet; "identitet är det vi upplever att vi är, profil det vi väljer att visa att vi är och image det omvärlden uppfattar att vi är." (2006, s. 36). Söderberg menar att diskrepansen mellan identitet och image ibland är enorm i biblioteksvärlden och att politiker, personal och besökare ofta har helt olika bilder av vad biblioteket är. Konsekvenserna av dessa skilda uppfattningar kan leda till debatt om bibliotekens innehåll, vad de gör, inte gör eller borde göra. (Söderberg 2006, s. 36)

Svensk biblioteks förening (2011) har sammanställt rapporten, *Olika syn på saken*, över bibliotekspersonalens, användarnas och icke-användarnas åsikter om folkbiblioteket, om vad aktörerna finner viktigt och vad de tycker kännetecknar biblioteket. Undersökningen genomfördes genom telefonintervjuer, med cirka 800 stycken slumpvis utvalda personer samt cirka 100 stycken biblioteksanställda (2011, s. 10). Resultaten visar att användarnas och personalens rangordning av bibliotekets funktioner i mycket liknar varandra – båda aktörerna menar att personal, bemötande, tillgänglighet och service är viktiga komponenter för ett attraktivt folkbibliotek (Svensk biblioteks förening 2011, s. 22). Resultaten återspeglar även Söderbergs idé om olika grupper skilda uppfattningar, där Svenska biblioteks förenings undersökning visar att användarna föredrar ett ganska traditionellt bibliotek, de värderar ett professionellt och gott bemötande, en lugn miljö och ett brett bokutbud (Svensk biblioteks förening 2011, s. 12), medan personalens beskrivningar av

biblioteket är mer moderna – om man med modernt menar ett bibliotek som inriktas mot nya medier, upplevelser och möten (Svensk biblioteksforening 2011, s. 22). Biblioteket som mötesplats, eller plats för spänning och upplevelser värderas inte lika högt från användarnas sida (Svensk biblioteksforening 2011, s. 12). I rapporten hänvisar man även till en tidigare undersökning som Svensk biblioteksforening genomfört år 2008, *Svenska beslutsfattare om bibliotek*, där man frågat och jämfört kommunalråds, kommunala tjänstemäns och allmänhetens åsikter om vad folkbiblioteket ska vara. En majoritet av allmänheten menade att biblioteket borde fortsätta vara traditionellt med böcker och lugna, tysta platser. En majoritet av kommunalråden och de kommunala tjänstemännen menade att biblioteken borde fokusera på mötesplatser och upplevelser. (Svensk biblioteksforening 2011, s. 22) Rapportens slutsats lyder:

Biblioteken behövs. [...] Men användarnas behov förändras, liksom de valmöjligheter invånarna har för att söka information, upplevelser och litteratur. Därför måste samtalet mellan icke-användare, användare, personal och politiker ständigt pågå, så att biblioteken fortsätter att utvecklas i takt med sin tid och så att alla invånare upplever att biblioteket är ett självklart val i deras sökande efter kunskap och kultur.

(Svensk biblioteksforening 2011, s. 25).

Att fokusera på just rollen som mötesplats är kanske den åtgärd som politiker och biblioteksbranschen lyfter fram som mest central för att möta utmaningarna dagens och morgondagens folkbibliotek står inför, med sjunkande besöks- och utlåningssiffror. Anders Mildner (2013) pekar i sin artikel "Bye Bye, Biblioteket" på skillnaderna mellan atmosfären på folkbiblioteken fram tills så sent som för tio år sedan och dagens upplägg och trender. Förr skulle det vara helt tyst och man hyschade på besökare som pratade eller skrattade för högt. Idag har hela andan på biblioteket förändrats, nu ska det låta, biblioteksrummet görs om för att främja möten och inhysa scener och ljudanläggningar. Anna-Stina Takala, verksamhetsledare för IT/kommunikation på Bibliotek Botkyrka och vice ordförande i DIK-förbundet, intervjuas i artikeln och säger att biblioteken famlar efter att hitta och visa på vilket sätt de är relevanta i dagens samhälle, där medborgarna inte längre behöver biblioteken som en plats för att gå och leta information på. Ett sätt att vända den nedåtgående statistiken och vara relevant och attraktivt är att satsa på mötesplatser, genom ett stort programutbud, happenings och nydesignade rum. Men hur stor effekt dessa nya satsningar egentligen har är osäkert. Takala säger att "när Kulturhuset i Stockholm gjorde en studie om vilka som går på arrangemangen och vilka som lånar, upptäckte de att det inte rör sig om samma personer. Det är värt att fundera över." (Mildner 2013, opaginerad). Enligt Joacim Hansson, professor i biblioteks- och informationsvetenskap, också intervjuad av Mildner, kompliceras synen på mötesplatser som bibliotekens nya inriktning av att biblioteksbesökarna inte alltid har samma uppfattning som biblioteken tror att de har. Han säger i artikeln att "biblioteken har lagt mycket energi på att formulera sig som mötesplatser de senaste tio åren. Men i själva verket är det väldigt få som går till biblioteket för att umgås med andra." (Mildner 2013, opaginerad).

2.1.2 Tidigare forskning

Marianne Andersson och Dorte Skot Hansen (1994) menar i sin forskningsrapport *Det lokala bibliotek - afvikling eller udvikling*, att i en tid där det ställs större krav på

att biblioteken skall fylla flera funktioner och där resurserna ofta är hårt pressade, måste biblioteket välja vilken profil och vilka roller som skall prioriteras. Krav från olika håll, som politiker, biblioteksbranschen och användare, har satt press på biblioteken att vara och göra mycket för många. Andersson och Skot-Hansen har tagit fram en modell bestående av fyra huvudfunktioner som folkbiblioteket har: biblioteket som *kulturcentrum*, *kunskapscentrum*, *informationscentrum* samt *socialcentrum*. Författarna kommer i sin studie fram till att de mest dominerande profilerna, i Danmark 1994, är folkbiblioteket som kunskapscentrum och kulturcentrum, tätt följt av folkbiblioteket som informationscentrum. Biblioteket som socialcentrum är ej lika framträdande i svaren (Andersson & Skot-Hansen 1994, s. 245-246). Vi använder Anderssons och Skot-Hansens modell i vår studie för att analysera de olika aktörernas beskrivningar av folkbiblioteket. Deras forskning och modell presenteras närmare under Teoretiskt perspektiv (avsnitt 3.1).

I avhandlingen *Det föreställda folkbiblioteket* gör Åse Hedemark (2009) en diskursanalytisk studie av debatten om folkbiblioteket i svenska medier 1970-2006. Hon menar att den allmänna bilden av och föreställningen om folkbiblioteket är lika viktig, men mindre uppmärksam av forskningen, jämfört med biblioteksinterna aktörers bild och tolkning av institutionens uppdrag och verksamhet. Hedemark kommer i sin studie fram till att de åsikter och föreställningar om folkbiblioteket som kommit till uttryck i debatten i svensk media de senaste 40 åren kan delas i in tre olika diskurser:

1. *Den bokliga diskursen* betonar starkt att tryckta böcker av god kvalitet, i första hand skönlitteratur, är och ska vara bibliotekens primära verksamhet. (Hedemark 2009, s. 49-50)
2. *Allaktivitetsdiskursen* innefattar åsikter och tankar om att folkbibliotekens verksamhet bör vara bred och inte bara bestå av litteraturförmedling utan bestå av många olika typer av aktiviteter, till exempel uppsökande verksamheter, politiska debatter och utställningar. (Hedemark 2009, s. 50-51)
3. I *den informationsförmedlande diskursen* anses information oavsett medieformat vara bibliotekens högsta prioritet. Diskursen är enligt Hedemark präglad av argument som lyfter fram den nya digitala teknikens potential att förmedla information. (Hedemark 2009, s. 58)

I studien framkommer att trots att den informationsförmedlande diskursen har vuxit sig starkare under 2000-talet, är det den bokliga diskursen som är tongivande i debatten. Det är den traditionella bilden av folkbiblioteket som tydligast framträder i media, bilden av en kulturbevarande institution. Hedemark konstaterar även att folkbiblioteksroller som i relativt stor utsträckning diskuteras i biblioteksältet, exempelvis bibliotekets roll som mötesplats, bibliotekets betydelse för integration samt biblioteket som en plats för upplevelser, inte alls, eller i mycket begränsad omfattning, nämns i mediedebatten. Detta, menar Hedemark, kan verka hämmande på bibliotekets framtida utveckling. (2009, s. 153-161)

Att den traditionella bilden av bibliotek och bibliotekarier fortfarande är så livskraftig idag kan alltså delvis förklaras av att den i stor utsträckning förmedlas och konstrueras av aktörer som hyser föreställningar som kan verka konserverande på institutionen och dess personal. Denna mediebild sprids i samhället och kan i

slutändan således även påverka användares syn på verksamheten. (Hedemark 2009, s. 161)

Ragnar Audunson (2001) jämför, som tidigare nämnts, i artikeln "Folkebibliotekens rolle i en digital framtid: Publikums, politikernes og bibliotekarenes bilder", olika aktörers åsikter om vad som är folkbibliotekets viktigaste roller. Audunsons hypotes är inledningsvis att de tre centrala biblioteksintressenterna kommunpolitiker, bibliotekarier och användare har olika åsikter och föreställningar om vad folkbiblioteket ska arbeta med och prioritera. Eftersom mycket av det faktiska användandet av folkbiblioteket är knutet till människors fritid förväntar sig Audunson bland annat att användarna kommer att betona bibliotekets underhållnings- och fritidsroll medan bibliotekarierna kommer att betona bibliotekets betydelse som instrument för att realisera överordnade samhällsliga värderingar. Eftersom debatten kring bibliotekets potential i förhållande till nya utmaningar ofta inte når utanför biblioteksbranschen menar Audunson att den naturliga förväntningen vore att uppmärksamheten kring sådana frågor främst finns hos bibliotekarierna och politikerna och att användarnas bilder mer är formade av gårdagens traditionella bibliotek (2001, s. 211f).

Efter att en stor enkätundersökning genomförts med sammanlagt över 2000 bibliotekarier, kommunpolitiker och användare framträder till Audunsons förvåning dock en bild av enighet mellan de tre aktörerna om vad folkbibliotekets huvuduppgifter är och vad i verksamheten som bör prioriteras. (2001, s. 215-218) Vi ser att resultatet skiljer sig mot vad andra forskare har kommit fram till i frågan. Ur enkätsvaren framgår det enligt Audunson att de norska användarna kopplar folkbiblioteket till utbildning, livslångt lärande och förmedling av fritidsläsning. Medvetenheten om biblioteket som redskap för utbildning är hög i alla tre grupper och uppslutningen kring bibliotekets kulturförmedlande och utbildande roll är stor. Däremot är tjänster som riktar sig till barn, äldre och främmande språkgrupper lågt prioriterade av samtliga grupper. (Audunson 2001, s. 215-218) Den enda tydliga skillnaden som kan urskiljas i undersökningen är kopplad till respondenternas ålder. Exempelvis är alla aktörsgrupper till en början eniga om att folkbiblioteket är en institution vi behöver även i dagens informations- och kommunikationstekniska samhälle, men de yngre användarna (41 % bland 15-24 åringar) tror att biblioteket kommer att bli allt mindre viktigt framöver. Audunson menar därför att den mest uppenbara utmaningen för biblioteken framöver blir att motivera sin relevans för unga. (2001, s. 220-223)

Audunson har även skrivit flera artiklar om folkbibliotekets roll som mötesplats. I Audunsons artikel "The public library as a meetingplace in a multicultural and digital context" (2005) är huvudtesen att folkbibliotekets roll som mötesplats i samhället behöver omdefinieras i och med den senaste tidens förändring mot multikulturalism och digitalisering. Med begreppet multikulturalism menar Audunson inte enbart människor från olika länder och etniciteter, utan även människor från olika generationer, klasser, utbildningsnivåer och minoritetsgrupper. Han hävdar att demokratin i dagens samhälle är beroende av mötesplatser där vi exponeras för varandra oavsett kulturtillhörighet och där vi inte enbart rör oss i vår egen kultursfär, oavsett om den finns analogt eller digitalt. Paradoxalt nog gör därför multikulturalismen och digitaliseringen att bibliotekets roll som fysisk mötesplats

aktualiseras. (Audunson 2005, s. 430) För att strategiskt utveckla folkbibliotekets roll i detta multikulturella samhälle anser Audunson därför att folkbiblioteket blir understödare för demokrati genom att utveckla och förse medborgarna med mötesplatser som kan främja tvärkulturell kontakt och kommunikation. (2005, s. 438) Längre fram i uppsatsen kommer vi närmare att presentera Audunsons teorier om olika typer av mötesplatser som vi kommer att utgå från i vår analys.

Anders Ørom (1993), lektor vid Danmarks biblioteksskola, presenterar i sin artikel "Bibliotekariske identiteter, formidlingsarbejde og arbejdsorganisering" en uppsättning identiteter grundat på hur folkbibliotekariernas professionella identiteter växt fram, med fokus på perioden från 1960-talet till 1990-talet. Även Ørom framhåller hur samhällsutvecklingen har påverkat folkbiblioteket och dess medarbetare, och hur medarbetarna har uppfattat och värderat sina professionella identiteter och sitt arbete över tid (1993, s. 37f.). Vi har noterat att flera forskare och debattörer har använt Øroms professionella identiteter när de analyserat själva folkbibliotekets identitet, exempelvis har Peter Enström (1995) utgått från Øroms identiteter och översatt dem till svensk kontext. Vi har funnit det problematiskt att applicera de professionella identiteterna på institutionens identitet, och har därför valt att inte använda Ørom eller Enström i vår undersökning av folkbibliotekets identitet.

Ämnet folkbibliotekets identitet har även varit föremål för ett flertal tidigare studentuppsatser. I sin magisteruppsats *Bilden av folkbibliotek – i lokalpressen och hos allmänheten* använder sig Annelie Andersson och Annika Nilsson (2004) av intervjuer samt tidningsartiklar för att analysera materialet med hjälp av Anderssons och Skot-Hansens fyra roller. Andersson och Nilsson kommer fram till att folkbiblioteket, utöver Anderssons och Skot-Hansens roller, även har en demokratisk roll, men att den är övergripande de andra. De ser även två problem med analysmodellen - dels att biblioteket som kulturcentrum är ett för stort område som skulle vinna på att delas upp, dels att modellen skiljer på kunskap och information.

Vi vill också nämna Karin Axelssons och Tina Hallendals magisteruppsats *Identitet: sökes. Ungdomsbiblioteket PUNKTmedis sett som en väg ur folkbibliotekens identitetskris* (2005). Författarna undersöker folkbibliotekets identitet, och tar utgångspunkt i det då nyöppnade biblioteket PUNKTmedis i Stockholm, som profilerar sig mot ungdomar. Axelsson och Hallendal undersöker hur en profilering påverkar bibliotekets identitet, samt det traditionella folkbibliotekets identitet, PUNKTmedis identitet, framtidens biblioteks identitet och skillnader dem emellan. De intervjuar politiker, bibliotekarier och användare för att se vilka av bibliotekets funktioner de värderar högst. Författarna menar att folkbiblioteket inte längre kan vara "allt för alla" (Axelsson & Hallendal 2005, s. 60), utan skriver:

Den krassa ekonomiska verkligheten kräver att biblioteken prioriterar ett mindre antal verksamhetsområden, för att kunna utveckla och arbeta med dessa på ett sätt som gör att biblioteket kan bli en självklar utgångspunkt för människor. Biblioteket måste bli tydligt med vad det har att erbjuda människor, och ett hinder i denna tydlighet är den identitetskris biblioteken lider av.

(Axelsson & Hallendal 2005, s. 59).

Axelsson och Hallendal kommer fram till att det traditionella biblioteket förknippas med demokrati, men att det inte lockar alla grupper av människor. Användarna de

intervjuat har i flera fall en negativ bild av det traditionella folkbiblioteket. PUNKTmedis beskrivs i sin tur som en mötesplats och kulturellt center där brukarinflytande är viktigt. Där är de olika aktörsgrupperna i stort sett överens. När det kommer till det framtida biblioteket ser författarna dock att grupperna skiljer sig åt. Användarna vill se ett framtidens bibliotek som påminner om PUNKTmedis med mycket brukarinflytande och programverksamhet, politikerna lyfter fram biblioteket som lärcentra medan bibliotekarierna lyfter fram ett flertal roller: lärcentra, mötesplats och främjande av språkutveckling. I undersökningen betonar författarna också att bibliotekets arbete med delaktighet är av betydelse för att ungdomarna ska känna att biblioteket är till för dem. (Axelsson & Hallendal 2005, s. 61f) Vår uppsats kommer att ha många beröringspunkter med Axelssons och Hallendals undersökning, då vi även jämför politiker, bibliotekspersonal och användare, och utgår från bland annat Anderssons och Skot-Hansens modell. Vi kommer dock att utgå från ett folkbibliotek som inte har samma tydliga profilering och avgränsade målgrupp som PUNKTmedis och vi tar oss an undersökningen om bibliotekets identitet med ett annat syfte och andra frågeställningar.

2.2 Biblioteket och delaktighet

2.2.1 Tidigare forskning

Precis som biblioteket som mötesplats har delaktighet seglat upp som ett av de viktigaste verktygen och diskussionsämnen inom biblioteksbranschen och biblioteksforskningen under det senaste decenniet. Kim Holmberg, Isto Huvila, Maria Kronqvist-Berg, Outi Nivakoski och Gunilla Widén-Wulff (2009) har skrivit boken *Bibliotek 2.0. Deltagarkultur i förändring*, vilken främst behandlar det digitala biblioteket och folkbibliotekets anpassning till användar- och deltagarkultur på webben. Bibliotek 2.0 beskrivs som ett systerfenomen till Webben 2.0, vilken omfattar internets interaktiva och sociala verksamheter. Diskussionen kring Bibliotek 2.0 handlar om hur man med den ökade mängden interaktiva och sociala nätverktyg kan inkludera användarna och tillsammans skapa och dela dynamiskt innehåll på biblioteken. (Holmberg et al. 2009, s. 10f) Författarna diskuterar inte bara de digitala aspekterna av delaktighet, utan även den framväxande deltagarkulturen i samhället och dess inverkan på biblioteksverksamheten överlag. De menar att i västvärlden idag pendlar människors deltagande mellan olika former och präglas av individcentrering, spontanitet och valmöjligheter. (Holmberg et al. 2009, s. 112f)

Denna nya deltagarkultur, såväl i den analoga som virtuella verkligheten, påverkar givetvis bibliotekens alla verksamhetsområden och förändrar tidigare verksamhetsformer och -vanor. Författarna poängterar vikten av att biblioteksfältet måste vara en aktiv del av förändringen för att själv kunna påverka ”vilken sorts förändringar som sker i biblioteksverksamheten och i hela branschens principer.” (Holmberg et al. 2009, s. 121). De pekar på att deltagande användare får en ny roll som aktiva subjekt i verksamheten och skriver ”att möjliggöra användarnas nya aktiva deltagande är det enda sättet att garantera att den service och information som biblioteken erbjuder också tillfredsställer användarens behov och önskningar i samma utsträckning som andra tjänster och informationskällor” (Holmberg et al. 2009, s. 112, 122). Deltagande behöver dock inte bara handla om valmöjligheter och inflytande, det kan även enligt författarna fungera som ett stöd för människors behov

av gemenskap. Den sociala interaktionen med andra användare kan skapa en känsla av tillhörighet i bibliotekets gemenskap. Ett aktivt deltagande kan i sig vara en god cirkel, författarna menar att känslan av deltagande i allmänhet ofta uppmuntrar människor att delta på nytt. (Holmberg et al. 2009, s. 125)

Hanna Carlsson (2013) studerar i sin avhandling *Den nya stadens bibliotek* hur Malmö Stadsbibliotek valt att genomföra förändringar som svar på den senaste tidens samhällsförändringar och föreställningar om vad ett bibliotek är och bör vara. Carlsson menar att forskningen tidigare främst studerat varför folkbiblioteket de senaste decennierna ställts inför många nya utmaningar och att hon istället vill utforska hur de nya utmaningarna hanteras i bibliotekspersonalens dagliga arbete (2013, s. 188). I sin studie granskar hon dels Malmö Stadsbiblioteks strategidokument *The darling library* från 2008 som "stakar ut och bestämmer inriktning och identifierar det centrala problem som förändringsarbetet behöver lösa" (Carlsson 2013, s. 174), dels studerar hon arbetet i praktiken på stadsbibliotekets digitala avdelning.

Ett av de centrala problem som skrivs fram i strategidokumentet *The Darling Library* är enligt Carlsson att det är ett för lågt deltagande i biblioteksverksamheten. Som ett sätt för strategin att ändra på detta tillskrivs användarna rollen som biblioteksdeltagare, vars expertis, medproduktion och deltagande är centrala för skapandeprocessen och bibliotekets fortsatta utveckling. Carlsson hävdar emellertid;

att denna roll kan erbjudas användaren är dock beroende av andra aktörers ageranden, som exempelvis personalens och den digitala teknikens, vilka både möjliggör och skapar begränsningar för om och hur rollen som deltagare kan uppföras. Det är inte heller alla användare som accepterar den nya rollen. De som gör så engageras dock implicit i försöken att bryta med det invända, då rollen som 'biblioteksdeltagare' anses omförhandla tidigare relationer och maktstrukturer mellan bibliotek, bibliotekarie och användare.

(Carlsson 2013, s. 174)

En annan del i visionen med användaren som biblioteksdeltagare är enligt Carlsson att strategin förutsätter att all bibliotekspersonal och alla användare har ett intresse för att vidga deltagandet, vilket inte alltid är fallet. Hon riktar kritik mot retoriken kring Bibliotek 2.0, vilken hon menar har alltför utopiska föreställningar om den digitala tekniken och sociala mediers inverkan på deltagande. Carlsson hävdar i sin avhandling att den digitala tekniken stödjer såväl som motverkar arbetet med att vidga deltagande. (2013, s. 174f)

För att skapa ett intresse för deltagande, åtminstone hos användarna, menar Carlsson att det är avgörande att stadsbiblioteket visar upp och synliggör sin verksamhet. De digitala delarna av biblioteksverksamheten kräver ständig uppdatering för att vara aktuella. Här kopplar Carlsson ihop synligheten och deltagandet med den konkurrenssituation som dagens folkbibliotek befinner sig i. För att vinna användarnas intresse och få dem att vilja delta måste folkbiblioteket framstå som det mest tilltalande alternativet, bland många andra. (Carlsson 2013, s. 171-174)

Medieforskaren Henry Jenkins (2006) har studerat deltagandekulturen ur ett amerikanskt perspektiv. I *Confronting the Challenges of Participatory Culture:*

Media Education for the 21st Century skriver han tillsammans med Katie Clinton, Ravi Purushotma, Robinson Alice J. och Margaret Weigel att en deltagandekultur är en kultur med låga barriärer gentemot konstnärligt uttryck och medborgerligt engagemang. Deltagandekulturen är en kultur där de som deltar känner att deras bidrag har betydelse och känner ett mått av social samhörighet med andra deltagare. Jenkins med kollegor delar in deltagande i fyra underkategorier: tillhörighet, uttryck, gemensam problemlösning samt spridning. (Jenkins et al. 2006, s. 3) Författarna studerar främst deltagande kopplat till digitala och sociala medier, men vi anser att den övergripande diskussionen om delaktighetens ökade betydelse i samhället är av vikt för oss.

2.3 Biblioteket i stadsutveckling

2.3.1 Tidigare forskning

Dorte Skot-Hansen (2011) har, som nämnts tidigare, även gjort en studie tillsammans med Caspar Hvenegaard Rasmussen och Henrik Jochumsen, *Biblioteket i byudviklingen: oplevelse, kreativitet og innovation*, där de tittar närmare på ett flertal nybyggda eller moderniserade folkbibliotek runt om i västvärlden, till exempel i Tyskland, USA, Nederländerna, Storbritannien och de nordiska länderna. Författarna menar att det hittills inte funnits någon forskning som har belyst den aktuella biblioteksutvecklingen utifrån ett stadsutvecklingsperspektiv. Därför vill de med sin studie belysa och diskutera vilken betydelse etablering av nya och tidsenliga bibliotek kan få för utveckling av städer och deras attraktivitet, kreativitet samt bibliotekens roll som offentlig mötesplats och upplevelsecentrum. Detta perspektiv lyfts fram som centralt, och kanske till och med nödvändigt, när bibliotekspersonal ska gå i dialog med kulturplanläggare och politiker om vilken roll det fysiska biblioteket ska spela i framtiden och hur man kan skapa sammanhang mellan biblioteksrummet och stadsrummet. (Hvenegaard Rasmussen et al. 2011, s. 11-17)

Utgångspunkten i Hvenegaard Rasmussens, Jochumsens och Skot-Hansens studie är att man under olika tidsperioder kan urskilja olika trender inom stadsplanering och stadsutvecklingspolitik. I samband med övergången från ett industriellt bruk av stadsrummet till en postindustriell urban profil, präglad av digitalisering och globalisering, har *kultur* under 2000-talet blivit ett alltmer centralt strategiskt redskap i stadsutveckling. (Hvenegaard Rasmussen et al. 2011, s. 21f) När författarna tittar på dagens stadsplanering och politik finner de tre framträdande trender; *oplevelsestaden*, *den kreativa staden* och *den innovativa staden*. Med en ny urban ekonomi, som har sina rötter i turism, sport, kultur och underhållning, har staden blivit en scen som använder *upplevelser* som strategiskt verktyg. Stadsrummet kan bland annat definieras som *experiencescapes*; ett rum mellan turism, kultur och ekonomi, ett rum för nytta, nöje, underhållning som samtidigt fungerar som mötesplatser där grupper rör sig och kommer i kontakt med varandra. (Hvenegaard Rasmussen et al. 2011, s. 23f) Men världen har på senare år även smittats av en "kreativ feber", där idén om *den kreativa staden* har blivit en strategi för att tackla globaliseringens inflytande och utmaningar. Städer måste vara kreativa för att klara sig i förhållande till teknologiska och strukturella förändringar och för att vara internationellt konkurrenskraftiga (Hvenegaard Rasmussen et al. 2011, s. 28). Den tredje trenden, *den innovativa staden*, är enligt Hvenegaard Rasmussen med kollegor

inte ett varumärke i samma grad som den kreativa staden. Kreativitet och innovation kan ses lite som två sidor av samma sak, men innovationen betraktas ofta som den ekonomiska nyttan av den goda kreativa idén. Först får man en god, kreativ idé och när den omvandlats till en handbegriplig produkt har det blivit en innovation. (Hvenegaard Rasmussen et al. 2011, s. 32)

Med dessa framträdande trender och kulturen som redskap i stadsplanering, menar författarna att folkbiblioteken spelar en framträdande roll och används i stigande grad som en faktor i den strategiska stadsutvecklingen. Därför ställer författarna sig vidare frågor om hur folkbiblioteken på olika sätt kan medverka till stadsutvecklingen. Hur kan de bidra med meningsfulla upplevelser i stadsrummet, hur kan de skapa mötesplatser och stimulera nyfikenheten och lusten att experimentera och hur kan de uppmuntra till gemenskap, tillit och tolerans? (Hvenegaard Rasmussen et al. 2011, s. 27-31, 57) I nästa kapitel, Teoretiska perspektiv, kommer vi närmare att presentera Hvenegaard Rasmussens, Jochumsens och Skot-Hansens teori om hur folkbiblioteket kan spela olika roller i relation till stadsutveckling.

Carlssons avhandling om Malmö stadsbibliotek, som nämnts tidigare, har tydliga kopplingar till Hvenegaard Rasmussens, Jochumsens och Skot-Hansens studie. Malmö har sedan 1990-talet genomgått ett omfattande omvandlingsarbete med att gå från industri- och hamnstad till att skapa en ny identitet och image. Den före detta industristaden har genom urbana förnyelseprojekt förändrats mot en kunskaps- och upplevelsestad. Varumärkesbyggandet har blivit en politiskt prioriterad fråga och skapandet av en bild av den attraktiva staden ett primärt uppdrag. (Carlsson 2013, s. 56-58.) Det är även i denna kontext Carlsson studerar Malmö stadsbiblioteks strategidokument *The darling library*, som är ett exempel på hur kulturen och folkbiblioteket ses som en strategisk utvecklingsfaktor och drivkraft för staden. Hon menar att dokumentet är en vision för ett paradigmskifte, en avsikt att bryta med föreställningarna om vad ett bibliotek är och bör vara, och en vision om att Malmö Stadsbibliotek (och därigenom även Malmö stad) ska bli synligt och omtalat för en publik även bortom det lokala området. Biblioteket framträder enligt Carlsson i strategidokumentet som en del av stadens varumärkesbyggnad, ett offentligt rum där stadens invånare genom olika kulturhändelser och evenemang får möjlighet att uppleva sin stad. (2013, s. 66-68)

Folkbibliotekets roll i stadsutveckling är ett aktuellt område även utanför Norden, i en nordamerikansk kontext kan The Urban Libraries Councils rapport *The Engaged Library: Chicago Stories of Community building* nämnas, där Jody Kretzmann och Susan Rans (2005), forskare vid Northwestern University, undersöker olika stadsdelsbiblioteks roller i lokalsamhällen i Chicago. Författarna visar på olika sätt som lokalbibliotek kan vara katalyserande och bidra till stadsutveckling genom att undersöka olika lager av involvering, där bilden biblioteket förmedlar av sig själv är den viktigaste. Författarna menar att stadsdelsbiblioteken har en unik och kraftfull roll när det kommer till stadsutveckling. De framhåller att det finns många organisationer i samhället som binder samman människor med samma intressen och erfarenheter, medan bibliotek också kan bygga broar mellan människor med olika bakgrund. Genom sin position och sitt höga förtroende i samhället kan biblioteket bygga relationer och nätverk som bidrar till en stark social infrastruktur (Kretzmann & Rans 2005, s. 1-3). Även sociologen Robert D. Putnam och Lewis M. Feldstein (2003)

undersöker i boken *Better together: Restoring the American Community* stadsutveckling, och vad ett bibliotek kan betyda för de sociala strukturerna i ett lokalsamhälle. Författarna skriver: "No longer a passive repository of books and information or an outpost of culture, quiet, and decorum in a noisy world, the new library is an active and responsive part of the community and an agent of change." (Putnam & Feldstein 2003, s. 35). Författarna exemplifierar bibliotekets revitaliserande funktion med ett fall där ett stadsdelsbibliotek i Chicago byggs för att bistå både ett låginkomstområde samt ett mer välbärgat område, vilket bidragit till en vidare satsning och höjd status i låginkomstområdet, där biblioteket placerades. (Putnam & Feldstein 2003, s. 35-43)

2.4 Sammanfattning samt precisering av forskningsluckan

Genom att sammanfatta den tidigare forskningen kan vi peka på att Audunson och Axelsson och Hallendal har gjort jämförande studier med samma aktörsgrupper som vi har valt att utgå från. Audunsons studie är dock 13 år gammal, gjord i en norsk kontext och är genomförd med hjälp av enkäter där det inte finns möjlighet för enkätpersonerna att fördjupa sina resonemang. Axelsson och Hallendal har, precis som vi, utgått från ett enskilt fall och genomfört sin undersökning med hjälp av intervjuer. Deras fall har dock en tydligare profilering och avgränsad målgrupp jämfört med vårt fall, deras undersökning är 10 år gammal och de har ett fokus på diskussionen om profilering. Anderssons och Skot-Hansens studie över folkbibliotekets roller är 20 år gammal och gjord i en dansk kontext, den har både en kvalitativ och kvantitativ ansats och är genomförd med hjälp av intervjuer och enkäter. Deras främsta fokus är biblioteksältet, de undersöker således inte användarnas eller politikernas föreställningar. Hedemark undersöker debatten kring folkbiblioteket i allmänhet, hon utgår inte från ett specifikt fall. Hon gör en diskursstudie av texter och har fokus på en historisk översikt från 1970-2006, inte på nutiden eller framtiden. Hvenegaard Rasmussen, Jochumsen och Skot-Hansen undersöker i första hand hur politiker och bibliotekspersonal valt att utveckla bibliotekets roller i förhållande till dess funktion för staden. Användarna är inte särskilt framträdande i studien. Baserat på detta menar vi att vår undersökning kommer att komplettera tidigare forskning med nya perspektiv och ny empiri, eftersom vi i samma studie undersöker och jämför olika aktörers beskrivningar av folkbiblioteket, delaktighet och folkbibliotekets roll i den lokala stadsdelsutvecklingen.

3. Teoretiskt perspektiv

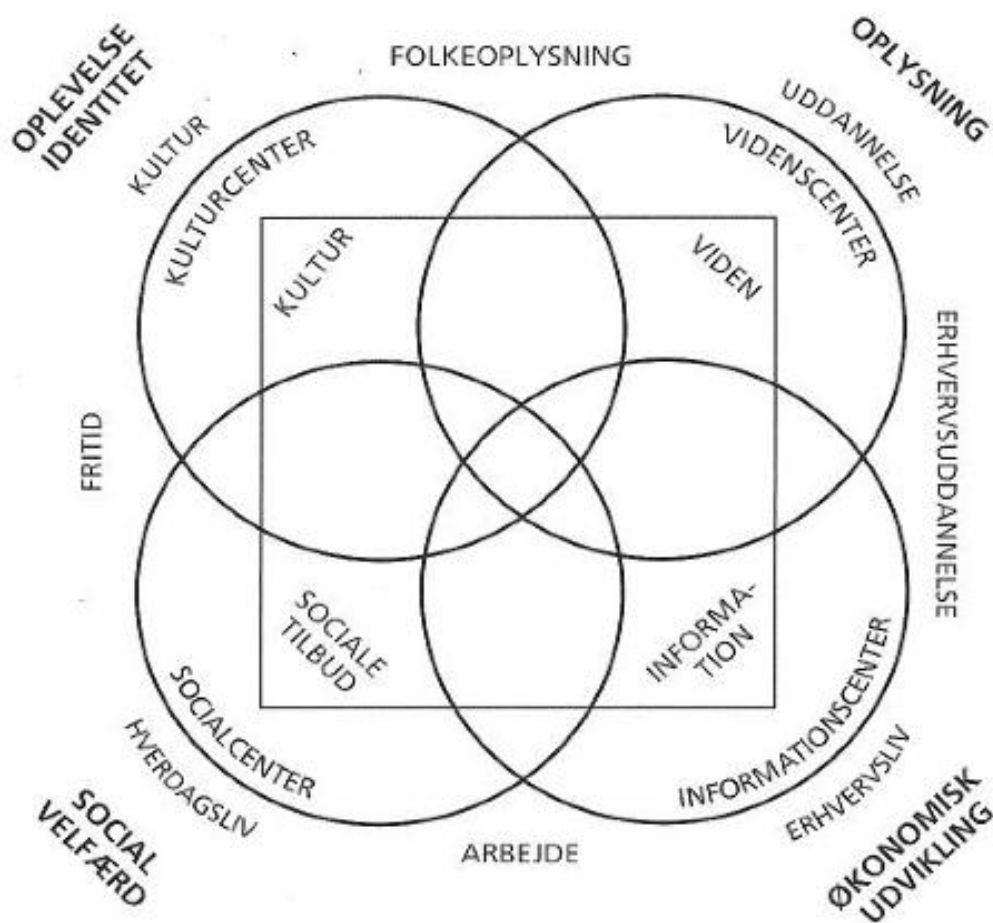
I detta kapitel går vi närmare in på de teoretiska perspektiv som vi, för denna uppsats, anser centrala kring folkbibliotekets roller och betydelse i samhället och som vi har valt till grund för vår egen undersökning. Inledningsvis går vi närmare in på Anderssons och Skot-Hansens modell över folkbibliotekets fyra roller, vilket följs av en fördjupning av folkbibliotekets roll som mötesplats med hjälp av Audunson. I slutet av kapitlet presenteras Hvenegaard Rasmussens, Jochumsens och Skot-Hansens modell över folkbibliotekets roll i lokalsamhällets stadsutveckling. Vi menar att eftersom folkbiblioteket tillskrivs en så stor betydelse i samhället, är det värdefullt att vid en undersökning av folkbibliotekets identitet samtidigt belysa aktuella samhällsfrågor med koppling till kulturpolitiken. Därför har vi valt att kombinera ovan nämnda teorier, för att på så sätt kunna belysa folkbibliotekets identitet och legitimitet.

3.1 Folkbibliotekets fyra roller

Andersson och Skot-Hansen (1994) har i *Det lokale bibliotek – afvikling eller udvikling* studerat folkbibliotekets profil utifrån fyra funktioner, vilka författarna ser överordnade andra: biblioteket som *kulturcentrum*, *kunskapscentrum*, *informationscentrum* och *socialcentrum*. De undersöker även folkbiblioteket i förhållande till den kommunala kulturpolitiken och hur biblioteket förankras och används i lokalsamhället.

Författarna beskriver en tid där danska bibliotek ställs inför krav på att fylla allt fler funktioner. De ska bedriva mer utåtriktad verksamhet, ha tätare samverkan med lokalsamhället och vara mer engagerade, samtidigt som de ekonomiska och personalmässiga resurserna är pressade. Kraven innefattar även servicens och samlingarnas kvalitet samt införandet av nya tekniska hjälpmedel, vilka till en början tar mer kraft än vad de ger. Författarna skriver: "Det enkelte bibliotek har ofte følt, at det skulle alt på én gang, og at kravene fra lånerne, politikere og de faglige kredse har været modsatrettede og undertiden uforenelige." (Andersson & Skot-Hansen 1994, s. 15)

Undersökningen är gjord genom fallstudier på tre folkbibliotek i olika stora lokalsamhällen, samt genom enkäter som skickats ut till bibliotek i Danmark (Andersson och Skot-Hansen 1994, s. 15-17). För att analysera bibliotekets profil i lokalsamhället har Andersson och Skot-Hansen tagit fram en modell som lyfter fram folkbibliotekets fyra huvudfunktioner. Författarna menar att för att biblioteken ska kunna arbeta långsiktigt och prioritera sitt arbete i mängden av möjliga funktioner kan denna modell användas för att analysera, utvärdera och utveckla bibliotekets profil. (Andersson & Skot-Hansen 1994, s. 15-19)

(Figur 1: Andersson & Skot-Hansen 1994, s.18)

Kulturcentrum: Biblioteket som plats för kulturella och konstnärliga uttryck och upplevelser, exempelvis, arrangemang, utställningar, verkstäder, möteslokaler, bokutlån, filmvisningar, författaraftnar.

Kunskapscentrum: Biblioteket som plats för utbildning och folkbildning, exempelvis resurser för studier, biblioteksinformation, informationsökning.

Informationscentrum: Biblioteket som plats för information till allmänheten samt riktad information till användarna, exempelvis referensservice, samhällsinformation, företagsservice, turistservice, tillgång till teknik som datorer, kopiatorer etc.

Socialcentrum: Biblioteket som plats för det vardagliga sociala livet, exempelvis plats att bara vara på, rådgivning, uppsökande verksamhet, kafé, mötesplats. (Andersson & Skot-Hansen 1994, s.19. Vår översättning.)¹

Andersson och Skot-Hansen framhåller att funktionerna ovan inte kan definieras eller avgränsas helt entydigt, de överlappar varandra, vilket även illustreras i modellen ovan (1994, s.18). De menar att modellen snarare ska ses som en ram för diskussion

¹ Vi har valt att komplettera Anderssons och Skot-Hansens beskrivningar av de olika funktionerna med egna exempel för att tydliggöra och belysa vårt fall.

än som en verklighet – vilken inte låter sig beskrivas så precist. De menar vidare att eftersom bibliotekets profil är beroende av många både interna och externa faktorer, så är det svårt, om inte omöjligt, att ta fram en ultimata profil. (Andersson & Skot-Hansen 1994, s. 245)

Anderssons och Skot-Hansens resultat visar att de mest dominerande rollerna i deras undersökning är biblioteket som kulturcentrum och kunskapscentrum, tätt följt av biblioteket som informationscentrum. Biblioteket som socialcentrum i lokalsamhället är inte lika framträdande. Undersökningen visar även att profilen dagens bibliotek tillskrivs inte skiljer sig nämnvärt från vad de tillfrågade önskar av framtidens bibliotek. Det är bara biblioteket som kulturcentrum som får en marginellt större betydelse. (Andersson & Skot-Hansen 1994, s. 245)

Författarna poängterar dock att biblioteket inte är en statisk organisation, som kan definieras en gång för alla. Det ingår i ett lokalt nätverk med olika samarbetspartners, och både detta nätverk och biblioteket självt förändras kontinuerligt. (Andersson & Skot-Hansen 1994, s. 256) För att biblioteket ska kunna vara en dynamisk kraft i lokalsamhället måste det tydligt definiera sin profil. Andersson och Skot-Hansen framhåller att det enskilda biblioteket måste skapa och definiera sin profil i samspel med de lokala politikerna och sina användare och sedan synliggöra profilen i hela biblioteksverksamheten. (Andersson & Skot-Hansen 1994, s. 259)

Anderssons och Skot-Hansens modell finns i en utvecklad version, ”The four space-model”, skapad av Jochumsen, Skot-Hansen och Hvenegaard Rasmussen (2012). I den utvecklade modellen har författarna anpassat den till de samhälleliga och teknologiska förändringarna som skett sedan nittioalet, och bytt ut de fyra centrumen till fyra rum (spaces): *inspiration space*, *learning space*, *meeting space* och *performative space*, vilka är tänkta att uppfylla fyra övergripande mål: upplevelse, deltagande, empowerment och innovation (Jochumsen et al. 2012, s. 589). Vi har valt att använda oss av den gamla modellen i denna uppsats, då vi menar att den är mer konkret, inriktad på det fysiska rummet och enklare att applicera på bibliotekets praktiska verksamhet än den nya modellen som är mer abstrakt.

3.2 Den hög- och lågintensiva mötesplatsen

Begreppet mötesplats kan definieras på många olika sätt och har varit föremål för många forskare och teoretikers reflektioner. Ragnar Audunson (2005) presenterar en definition där han ser mötesplatser som *högintensiva (high-intensive)* eller *lågintensiva (low-intensive)*. Högintensiva mötesplatser är enligt Audunson platser där man befinner sig för att utöva ett intresse och engagemang tillsammans med andra som delar samma intresse. Lågintensiva mötesplatser är däremot platser eller arenor där man träffar på och blir exponerade för människor med andra intressen och värderingar än sina egna. (Audunson 2005, s. 436)

Audunson refererar i sin artikel till antropologen och sociologen Erving Goffmans teori från 1971 om att olika platser kan ses som *front stage* kontra *back stage*, där *front stage* innebär en formell, strukturerad plats (exempelvis ett klassrum eller en fotbollsmatch) och *back stage* innebär en mer informell plats (exempelvis skolans matsal eller just biblioteket) där man kan diskutera vad som händer *front stage* (Audunson 2005, s. 435). Skillnaden mellan Goffmans och Audunsons teorier är

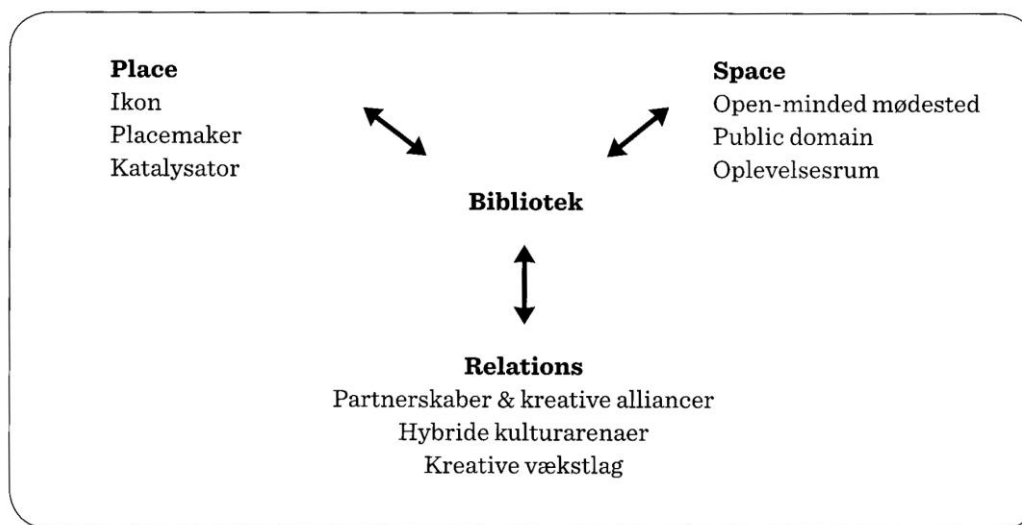
enligt Audunson att det kan vara samma personer du träffar front stage och back stage (till exempel klasskamraterna), medan själva poängen med lågintensiva mötesplatser är att de främjar möten mellan människor som inte kommer i kontakt med varandra på andra platser (2005, s. 436).

För individen är högintensiv involvering livsviktig, eftersom den förser individens liv med mening. Vad som fungerar som högintensiv plats varierar dock från person till person: jobbet, familjen, den religiösa församlingen, fotbollsklubben. Högintensivt deltagande är enligt Audunson avgörande även för det demokratiska samhället, då det förser samhället med involverade medborgare. Men i ett multikulturellt samhälle finns det en risk att för hög koncentration av högintensiva mötesplatser kan leda till fragmentering, då vi enbart möter människor inom samma kultursfär som oss själva. Eftersom möten mellan människor olika oss själva oftast inte är något vi initierar på egen hand är enligt Audunson att bli exponerad för lågintensiv aktivitet minst lika viktigt för vårt demokratiska samhälle som högintensiv involvering. (Audunson 2005, s. 436) Audunson menar att vi inte kan förvänta oss att exempelvis människor från olika generationer och kulturella bakgrunder ska medverka i samma högintensiva arenor. För att de ska mötas och kunna utveckla tolerans för varandra måste de bli exponerade för varandra på lågintensiva mötesplatser. Förr spelade public service en mycket viktig roll för sådana lågintensiva möten, när det bara fanns ett fåtal TV- och radiokanaler som hade alla som målgrupp och behövde lägga sitt utbud därefter. Då, menar Audunson, exponerades allmänheten för andra kulturella uttryck än de av deras primära intresse, exempelvis när de väntade på sitt program eller fick nöja sig med de program som erbjöds. Idag finns det dock mestadels riktade kanaler till olika grupper (exempelvis sportkanaler, filmkanaler, barnkanaler, dokumentärkanaler) och publiken går på så vis miste om att möta annan kultur än den man är bekant och bekväm med. Till följd av detta anser Audunson att folkbiblioteket är en av de få kvarvarande, och därmed otroligt viktiga, offentliga, tvärkulturella och lågintensiva mötesplatserna. (Audunson 2005, s. 437)

3.3 Plats, rum och relationer

Som nämnts tidigare urskiljer Hvenegaard Rasmussen, Jochumsen och Skot-Hansen (2011) de tre trenderna upplevelse, kreativitet och innovation i dagens stadsplanering och stadsutvecklingspolitik. Men författarna går ett steg längre när det gäller att analysera just folkbiblioteket som strategiskt utvecklingsredskap. De strukturerar sin analys av alla de ny- och ombyggda folkbibliotek de studerat genom att presentera tre aspekter, tre funktioner som de ser att biblioteket kan få, eller ta, i relation till stadsutveckling (Hvenegaard Rasmussen et al. 2011, s. 16). De tre funktionerna ses i modellen nedan.

Model over Biblioteket i byudviklingen

(Figur 2: Hvenegaard Rasmussen et al. 2011, s. 16)

Modellen skall, enligt författarna, tolkas som att relationen mellan biblioteket och staden är ömsesidig. Biblioteket bidrar till staden, men vid användandet av biblioteket som ett strategiskt redskap i stadsutvecklingen ställs det också krav på självförståelse hos biblioteken kring bland annat deras inredning, arkitektur och utåtriktade relationer. (Hvenegaard Rasmussen et al. 2011, s. 16f)

Med biblioteket som *plats* (*place*) menar författarna att biblioteken alltmer används för att stärka städernas eller stadsdelars synlighet, image och identitet. Detta kan ske genom att göra biblioteket till *ikon*, *placemaker* eller *katalysator*. Biblioteksbyggnaden kan till exempel uppföras med en ikonisk arkitektur, där arkitekturen i sig uppmärksammas och stärker stadens eller stadsdelens varumärke och image. En satsning på ett nybyggt eller nyrenoverat bibliotek i tidigare nedgångna eller insomnade stadsdelar kan fungera som placemaker, ett försök att revitalisera stadsdelen och ändra dess "flow". Här är tanken även att biblioteket ska kunna användas på många olika sätt, så kallat "mixed-use", till exempel som studieplats, café/restaurang, turistcentrum, upplevelsecentrum, mötesplats, och därmed locka många olika typer av besökare. I denna funktion ingår även att se på biblioteket som katalysator, exempelvis för Audunsons hög- och lågintensiva möten, eller som ett sätt att katalysera och stärka den lokala imagen och identiteten genom att göra boende stolta över sin stadsdel och sitt fantastiska stadsdelsbibliotek. (Hvenegaard Rasmussen et al. 2011, s. 60-79)

Aspekten *rum* (*space*) handlar främst om utformningen av biblioteksrummet, där författarna för dagens och framtidens bibliotek kan se utvecklingen mot *open-minded mötesplats*, *public domain* och *upplevelserum*. Funktionen open-minded ska ses som motsats till funktionen single-minded, som präglade folkbiblioteken under första halvan av 1900-talet. Biblioteksrummet var då utformat för ett ändamål, att rymma och hantera böcker, en funktion snarlik Hedemarks bokliga diskurs (se avsnitt 2.1.2). Rummets utformning uppmuntrade inte till kommunikation mellan besökarna, miljön skulle vara lågmäld. Nya bibliotek präglas, enligt författarna, av raka motsatsen, med

ett open-minded biblioteksrum utformat för många olika ändamål. Rummet skall inte vara lågmält och statiskt utan besökaren ska kunna vara, lära och göra, eller uppleva, upptäcka, delta och skapa. På samma sätt som man vill skapa en levande stad vill man skapa ett levande biblioteksrum. (Hvenegaard Rasmussen et al. 2011, s. 117-119) Biblioteket som open-minded mötesplats är tätt sammankopplad med dess funktion som public domain, en plats där människor med olika bakgrunder uppehåller sig. Nya biblioteksbyggen kan utformas och placeras på ett integrerat sätt i staden, exempelvis på platser i stadens sociala gränsland. Ett blandat och multifunktionellt biblioteksrum kan därefter uppmuntra till möten tvärsöver livsstilar. Även ny utformning och utveckling av upplevelseorienterad inredning kan bjuda in brukarna att uppehålla sig på och utforska biblioteket, vilket i sin tur kan uppmuntra till lek, inläring och förmedling av bibliotekets material. Här ingår även att speciella arrangemang eller events, gärna initierade och utvecklade med hjälp av lokala resurser, i stigande grad är en del av bibliotekets strategiska planer. (Hvenegaard Rasmussen et al. 2011, s. 213f)

Den sista funktionen i Hvenegaard Rasmussens, Jochumsens och Skot-Hansens modell berör *relationer (relations)*, som kan skapas mellan biblioteket och andra aktörer i staden eller stadsdelen. Här delar författarna in möjliga relationer i tre olika grupper; *partnerskap och kreativa allianser, hybrida kulturarenor samt kulturella och kreativa tillväxtlager*. Samarbeten och allianser med aktörer från det privata näringslivet och det civila samhället i omgivningen kan förse biblioteket med möjligheter till kreativ verksamhetsutveckling samtidigt som det kan bidra till stadens ekonomiska, sociala och kulturella utveckling. (Hvenegaard Rasmussen et al. 2011, s. 207) Hybrida kulturarenor är en strategi där man samlar olika institutioner och aktiviteter i samma byggnad och under samma ledning, för att skapa sammanhang och synergieffekter av ett samlat istället för ett åtskilt kulturutbud. Som en del i dessa kulturarenor kan biblioteket bidra med nya kunskaps-, kultur- och upplevelseformer och nya sociala arenor, där stadens medborgare oavsett intressen och bakgrund kan mötas. (Hvenegaard Rasmussen et al. 2011, s. 207, 214-215). Biblioteken kan även stötta och främja sin stads kulturella och konstnärliga så kallade tillväxtlager, ofta unga och kreativa entreprenörer och igångsättare som växer fram ur städernas subkulturer. Genom att skapa både tids- och rumsmässigt utrymme för mötet mellan dessa tillväxtlager och allmänheten stöttar biblioteket utvecklingen av kreativitet och innovation i sin stad. (Hvenegaard Rasmussen et al. 2011, s. 207, 214f)

3.4 Sammanfattning av teoretiskt perspektiv

Våra teoretiska perspektiv har använts av flera forskare och studenter inom biblioteks- och informationsvetenskapsfältet. Många av de forskare vi presenterat i tidigare forskning refererar till varandra, vilket kan bero på att biblioteks- och informationsvetenskap är ett relativt litet forskningsområde i Sverige och Norden. Anderssons och Skot-Hansens modell har använts som analysverktyg och tidigare forskning då man undersöker folkbibliotekets identitet och viktigaste funktioner, exempelvis av Hedemark (2009), Axelsson och Hallendal (2005), Andersson och Nilsson (2004), Söderberg (2004) och Audunson (2001). Audunsons mötesplatsbegrepp har applicerats inom biblioteks- och informationsvetenskapsfältet när det kommer till att problematisera bibliotekets roll som mötesplats, bland annat av Carlsson (2013) och Hvenegaard Rasmussen, Jochumsen och Skot-Hansen (2011).

Hvenegaard Rasmussens, Jochumsens och Skot-Hansens teori är fortfarande ganska ny och har därför inte hunnit appliceras i så stor utsträckning, men har bland annat använts av Carlsson (2013) angående folkbibliotekets roll i stadsutveckling.

Inom ramen för denna uppsats kommer vi att använda Anderssons och Skot-Hansens modell för att analysera vilka roller som framkommer i den empiri vi genererar. Vi använder modellen som analysverktyg när vi undersöker var intervjupersonernas beskrivningar av folkbiblioteket och Klostergårdens bibliotek hamnar, och vilka av modellens funktioner som prioriteras av de olika aktörerna. Genom att använda modellen som analysverktyg vill vi se var de olika aktörernas beskrivningar av folkbiblioteket passar in och huruvida de olika utsagorna skiljer sig åt eller ej. Audunsons begrepp hög- och lågintensiv mötesplats använder vi för att problematisera diskussionen om bibliotekets roll som mötesplats, genom att undersöka vad olika aktörer tillskriver begreppet mötesplats och vad det är som skall mötas. Vi menar att det är en aktuell fråga i biblioteksdebatten och särskilt framträdande i vårt fall, där mötesplatsen återfinns i såväl styrdokument som i den studerade biblioteksbyggnadens namn. Diskussionen om mötesplatsen kommer främst att ligga under avsnittet Bibliotekets roller (avsnitt 5.2).

Hvenegaard Rasmussens, Jochumsens och Skot-Hansens modell med plats, rum och relationer kommer avslutningsvis att användas för att analysera hur de olika aktörerna politiker, bibliotekspersonal och användare resonerar kring Klostergårdens biblioteks roll i stadsdelens profil. Modellen och dess begrepp är ett relevant verktyg för att analysera föreställningar om folkbibliotekets viktigaste funktioner och hur olika aktörer vill att dagens och morgondagens folkbibliotek ska se ut, då den omfattar både fysiska och sociala aspekter av folkbibliotekets identitet och placerar biblioteksutvecklingen i ett större sammanhang än bara för den egna institutionen.

4. Metod

Vi har valt att göra en fallstudie av Klostergårdens bibliotek, där vi använder intervju och deltagande observation för att generera material. Vi har även samlat in för oss relevanta kommunala styrdokument som används som bakgrundsmaterial. Den kvalitativa metoden är utbredd inom humanistisk forskning, och både fallstudien, intervjun och observationen är vanliga metoder för att generera material. Detta återspeglas även inom biblioteks- och informationsvetenskapsfältet. Nedan presenteras inledningsvis vårt fall, följt av en presentation av och diskussion kring metoderna i förhållande till urval, styrkor och svagheter, forskningsetiska frågor samt redovisning och analys. I kapitel 6 kommer vi att utvärdera och diskutera konsekvenserna av vårt metodval kopplat till vårt resultat.

4.1 Klostergårdens bibliotek

En övergripande presentation av Klostergårdens bibliotek finns i uppsatsens inledning (avsnitt 1), nedan följer en vidare presentation av biblioteket och stadsdelen som grundar sig på utsagorna från våra intervjupersoner. Vi kommer även att presentera viktiga styrdokument.

Våra intervjupersoner berättar att Mötesplats Klostergården har funnits som idé sedan 2005, men först i år (2014), nio år senare, invigdes den nya byggnaden. Klostergårdens bibliotek låg tidigare placerad i F-6-skolan Klostergårdsskolans lokaler, ett stenkast från den nya byggnaden, och var ett kombinerat folk- och skolbibliotek. Biblioteket kommer fortsättningsvis också att vara ett integrerat skolbibliotek, även om det inte längre ligger i skolans lokaler. Biblioteket delar lokaler med den lokala fritidsverksamheten, som består av en sluten fritidsklubb för barn i årskurs 4-5 samt öppen fritidsverksamhet för barn och ungdomar från årskurs 6 och uppåt. Mötesplats Klostergården har en gemensam samordnare med bakgrund i fritidsverksamheten. Biblioteksverksamheten faller i Lunds kommun under kultur- och fritidsnämnden. Flera i bibliotekspersonalen berättar att verksamheten kommer att ha ett särskilt fokus mot barn- och unga, men att de fortfarande har och kommer att arbeta mot sin lagstadgade målgrupp "alla". Fokus på kultur för barn- och unga är även något som lyfts fram i styrdokument från kommunen (Lunds kommun 2013a, opaginerad).

Våra intervjupersoner beskriver Klostergården som en stadsdel med en heterogen population, med studenter, människor med många olika språkbakgrunder, en inflytelserik äldrepopulation samt att många barnfamiljer har börjat flytta in på området. Just nu sker en satsning på Klostergården, där man förutom att bygga nytt bibliotek- och fritidshus även utvecklar ett idrotts- och fritidsområde och bygger nya bostäder. Mötesplats Klostergården ligger i Klostergårdens centrum, med närhet till kyrka, skola, matbutiker och vårdcentral. Flera intervjupersoner nämner att allt man behöver finns på Klostergården, och att det är nära till allt.

Som bakgrundsmaterial för denna uppsats har vi använt oss av följande dokument:

- *Bibliotekslag (2013:801)*

I den svenska bibliotekslagen, som gäller från och med 2014-01-01, finns bestämmelser om det allmänna biblioteksväsendet, vilket består av all offentligt finansierad biblioteksverksamhet, som till exempel folkbibliotek, skolbibliotek, högskolebibliotek etcetera.

- *Kultur- och fritidsnämndens Handlingsplan för kultur 2014-2016*

Handlingsplanen beslutades av Lunds kommuns kultur- och fritidsnämnd i november 2013 och beskriver hur kulturverksamheterna i kommunen ska arbeta. Styrdokumentet består av tillbakablick på föregående handlingsplan (2010-2013), omvärlds- och närvärldsanalys, riktningmål för perioden 2014-2016, ansvarsfördelning med mera.

- *Plan för biblioteksverksamheten i Lunds kommun (u.å)*

Dokumentet innehåller beskrivning av Lund som biblioteksstad, folkbibliotekens nya utmaningar och hur kultur- och fritidsnämnden och folkbiblioteken i Lund ska arbeta för att utveckla den kommunala biblioteksverksamheten.

- *Kommunikationsplan Klostergården*

Kommunikationsplanen inleds med visionen för Mötesplats Klostergården, vilken är: "Ett livfullt hus för möten, engagemang och möjlighet att växa och utvecklas. Mötesplatsen skall vara en arena för demokrati och bildning." Planen upprättades i november 2013 och är opublicerat material som vi fått ta del av via personalen på Mötesplats Klostergården. Den behandlar exempelvis syfte och bakgrund till varför Klostergårdens boende ska informeras om framväxten av Mötesplats Klostergården, vilka målgrupper som finns och i vilken ordning de prioriteras, genom vilka kanaler kommunikationen ska ske samt tids- och budgetplan.

Denna uppsats skrevs mitt under uppstartandet av den gemensamma biblioteks- och fritidsverksamheten. Den första intervjun genomfördes innan Mötesplats Klostergården hade startat sin verksamhet, och den sista genomfördes efter verksamhetens invigning. Förutsättningarna för denna uppsats blir därmed unika, något vi återkommer till i kapitel 5, vilket har präglat vårt material.

4.2 Fallstudie som metod

Sharan B. Merriam (1994) menar att en fallstudie är en undersökning av "en specifik företeelse, t ex ett program, en händelse, en person, ett skeende, en institution eller en social grupp" (1994, s. 24). Det är en undersökning som är inriktad på ett visst exempel (Adelman, Jenkins & Kemmis 1983, refererad i Merriam 1994, s. 58). Fallstudien kan komma åt det subjektiva, som känslor och önskningar (Broomley 1986, refererad i Merriam 1994, s. 43) och är inriktad på förståelse och beskrivning av en process (Merriam 1994, s. 44). Merriam framhåller att en fallstudie kan vara lämplig att använda när den genererade datan bedöms utifrån trovärdighet snarare än sanningshalt (1994, s. 43). Författaren menar vidare att: "Det som studeras är människors konstruktion av verkligheten, hur de upplever världen. En fallstudieforskare försöker ständigt fånga och skildra verkligheten som den upplevs av de människor som finns i den." (Merriam 1994, s. 178). I vårt fall avgränsas vår undersökning till en specifik verksamhet, Klostergårdens bibliotek. Vidare ämnar vi undersöka de olika aktörernas erfarenheter, känslor och beskrivningar av biblioteket,

vilket gör fallstudien fördelaktig utifrån vårt syfte och våra frågeställningar. Fallstudien för inte med sig någon särskilt metod för att generera data eller någon särskild form av analys av materialet (Merriam 1994, s. 24). Det är vanligt att kombinera metoder, och oftast används intervjuer och observationer som primära informationskällor (Merriam 1994, s. 101).

Vi har valt att främst använda oss av semistrukturerade intervjuer för att undersöka politikernas, bibliotekspersonals samt användares beskrivningar av folkbibliotek i allmänhet och Klostergårdens bibliotek i synnerhet. Kvale och Brinkmann (2009) kallar den semistrukturerade intervjun för halvstrukturerad livsvärldsintervju, vilken ”söker förstå teman i den levda vardagsvärlden ur undersökningspersonens eget perspektiv.” (2009, s. 43). Den liknar till viss del ett vardagssamtal, men skiljer sig då den har ett visst syfte och utgår från en halvstrukturerad intervjuguide (Kvale & Brinkmann 2009, s. 43). Då vi har varit intresserade av ett resonerande typ av material fungerar intervjun väl som metod. Vi har kompletterat den semistrukturerade intervjun med en förkortad intervjuguide via mail.

Vi har även använt deltagande observation för att generera data. En deltagande observation sker på plats, ”ute på fältet”. Till skillnad från intervjun som är en andrahandsredogörelse, är den deltagande observationen en direkt erfarenhet. (Taylor & Bogdan 1984, refererad i Merriam 1994, s. 101) Merriam skriver: “Den deltagande observatören får en direkt inblick i exempelvis ett skeende och kan utnyttja sin egen kunskap och erfarenhet när det gäller att tolka det som observeras i stället för att lita till intervjupersoner som utgår från minnesbilder.” Metoden möjliggör att se beteenden i stunden. (Merriam 1994, s. 102)

4.3 Genomförande av intervju och observation

Totalt har vi gjort två bakgrundsintervjuer med en bibliotekarie i ledningsposition samt en tjänsteman i ledningsposition med koppling till Mötesplats Klostergården, tre intervjuer med politiker från kultur- och fritidsnämnden, fyra intervjuer med bibliotekarier (varav ytterligare en i ledningsposition), två intervjuer med användare (ungdomar) samt tre mailintervjuer med användare (vuxna). I intervjuerna med bibliotekarierna framkom att användarnas åsikter kunde skilja sig mycket åt beroende på vilka vi intervjuade och att seniorerna var de som var mest negativa till Mötesplats Klostergården. Därför ville vi göra ett försök att fånga upp beskrivningar från både ungdomar och äldre. Planen var från början att göra tre intervjuer med varje aktörsgrupp, men i ett fall uteblev en användare (ungdom) och i ett annat fall tillkom en bibliotekarie i en intervju. Kalendarium för materialinsamlingen återfinns i Bilaga 6, i slutet av uppsatsen.

Intervjuerna har genomförts utifrån förberedda intervjuguider med tematiserade frågor. Då de olika aktörsgrupperna har olika ingångar till Klostergårdens bibliotek har vi utformat tre olika guider (se Bilaga 1-3). Mailintervjuguiden är ett koncentrat av användarintervjuguiden (se Bilaga 4). Innan intervjuerna har vi informerat om vad uppsatsen handlar om, att vi inte kan garantera total anonymitet då vi nämner biblioteket vid namn samt att vi, om vi medges, vill spela in intervjun. Samtliga intervjuer har både antecknats och spelats in efter godkännande av intervjupersonen.

Hela inspelningarna har transkriberats. Intervjuerna har varit mellan 30-60 minuter långa.

Merriam framhåller att de intervjuer och observationer man gör delvis bör styras av vilken data man fått fram av de intervjuer man gjort tidigare. Vidare att ny kunskap i viss mån ska styra vad man letar efter i påföljande intervjuer eller observationer. (Merriam 1994, s. 137) Under intervjuerna har vi delvis justerat våra frågor efter erfarenheter från de tidigare intervjuerna, exempelvis har vi lagt till följdfrågor som tidigare uppstått spontant eller fått möjlighet att ställa kompletterande frågor kring oklarheter. Den semistrukturerade intervjun möjliggör direkta följdfrågor och att kunna be intervjupersonen att utveckla sina resonemang (Esaiasson et al. 2007, s. 283), något vi funnit fördelaktigt för att fördjupa intervjupersonernas beskrivningar och minska risken för missförstånd.

Som komplement till de semistrukturerade intervjuerna har vi, som tidigare nämnts, valt att göra tre intervjuer med användare (vuxna) via mail, där intervjupersonerna fått fylla i ett frågeformulär bestående av en koncentrerad version av intervjuguiden för användare. I dessa fall finns ingen möjlighet till följdfrågor eller motfrågor och vi har heller inte någon kontroll över hur mycket tid intervjupersonen lägger ned på att svara. Detta påverkar svaren, som oftast inte blir lika fördjupade och resonerande som de andra intervjuvaren.

För att fånga upp spontana reaktioner och beskrivningar har vi, som tidigare nämnts, kompletterat intervjuerna med två deltagande observationer vid de två tillfällena då Mötesplats Klostergården invigdes i mars 2014. Den inofficiella invigningen var onsdagen 26 mars för politiker och tjänstemän, och den officiella invigningen var lördagen 29 mars för allmänheten. Innan genomförandet av de deltagande observationerna fick vi tillåtelse att delta vid de båda invigningarna. Våra deltagande observationer utgick från en anpassad version av Merriams checklista för observationer (2010, s. 104), för att vi skulle uppmärksamma miljö, deltagare, aktivitet och tid (se Bilaga 5). Förutom att observera pratade vi även med några deltagare på plats, för att fånga upp deras spontana reaktioner och tankar. I dessa fall presenterade vi oss själva och uppsatsen kort innan vi frågade vad de tyckte om biblioteket och mötesplatsen. Vi var vad Gans kallar för ”forskande deltagare” där man deltar i en social situation men endast är engagerad till viss del för att fortfarande ha rollen som forskare (Gans 1982, s. 54, refererad i Merriam 1994, s. 107). Vi växlade mellan att delta som besökare, att observera, att prata med de andra besökarna och att gå undan för att anteckna.

4.4 Urval

Vårt urval baserar sig på ett tvåstegsurval, där vi först valt en miljö att undersöka för att utifrån den välja intervjupersoner (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2011, s. 41). Vi har valt att endast titta på en miljö, Klostergårdens bibliotek. Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2011) menar att om man i sin forskning fokuserar på en miljö så är det möjligt att få bättre inblick i den samt kontinuitet i sin undersökning (2011, s. 24).

Vid valet av intervjupersoner har vi använt oss av metoden snöbollsurval, vilket innebär att vi har börjat med att intervjua en person utifrån sin position i verksamheten. I samband med intervjun har vi bett om namn på andra personer som

kan vara intressanta att intervjuas eller som har ytterligare information och kan leda oss vidare. På det sättet har vi låtit snöbollen rulla vidare och växa tills vi fått tag på det antal personer vi vill intervjuas. Inom ramen för denna undersökning har vi endast haft möjlighet att intervjuas ett fåtal personer, varav vi valt att intervjuas 2-3 personer ur varje grupp. Vi har valt metoden snöbollsurval för dess fördel att vi har kunnat få kontakt med människor som vi som forskare själva inte skulle komma i kontakt med. Nackdelen med snöbollsurvalet är att vi har varit beroende av att andra personer leder oss vidare till relevanta personer, vi har varken kunnat styra helt över tiden eller vilka vi kommit i kontakt med. Det finns en risk att de personer man rekommenderas att kontakta känner varandra sedan tidigare och kan ha gemensamma erfarenheter och attityder, vilket kan begränsa materialets allsidighet. (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2011, s. 42) I vårt fall utgår vi från politiker, bibliotekspersonal samt användare, vilket, efter att vi valt bibliotek, begränsat urvalet av intervjuaspersoner väsentligt. Det är främst när det kommer till gruppen användare som resultatet kunde ha blivit annorlunda om vi valt andra personer att intervjuas. Snöbollsurvalet ledde oss i användarnas fall, till ungdomar på fritidsgården, samt tre vuxna som varit delaktiga i olika arbetsgrupper kring Mötesplats Klostersgården utveckling. Det har framkommit i intervjuer samt debatt i media att det finns de som är positiva till Mötesplats Klostersgården, och de som är negativa. Här kan alltså beskrivningarna skilja sig mycket åt beroende på vem det är vi frågar.

När det kommer till observationerna består urvalet dels av observationstillfällena, dels av vad vi observerade och vilka vi talade med. Observationerna genomfördes under de båda invigningarna av Mötesplats Klostersgården, två unika, icke-representativa tillfällen, något som har präglat materialet. När vi analyserade materialet visade det sig också att vi i störst utsträckning talat med vuxna kvinnor. Vi pratade inte med barn eller ungdomar i samma utsträckning som seniorer och inte med män i samma utsträckning som kvinnor. Vi talade med tjänstemän i större utsträckning än med politiker. Detta har möjligtvis också präglat vilka resonemang och beskrivningar vi kommit i kontakt med under observationerna.

4.5 Styrkor och svagheter

Merriam refererar till Guba och Lincoln som framhåller att: "Fallstudier kan överförenkla eller överdriva faktorer i en situation, vilket gör att läsaren drar felaktiga slutsatser om hur det hela egentligen är". Vidare, att det lätt kan uppfattas som att en fallstudie täcker hela området, att den redogör för helheten när den i själva verket endast redogör för en del av en företeelse eller situation. (Guba & Lincoln 1981, s. 377, refererad i Merriam 1994, s. 47) Fallstudien ger således en begränsad bild, och det finns även begränsningar i metoden när det kommer till möjligheten att generalisera utifrån det valda fallet. Merriam framhåller att valet av fallstudien som metod handlar om att man vill gå på djupet med en bestämd situation, person eller händelse, inte för att man i första hand vill ta reda på något som gäller generellt för många eller alla undersökningsenheter. Författaren refererar till Stake som skriver att fallstudien inte är fördelaktig om man vill generera förklaringar, hypotesprövningar eller lagar. Men om syftet med en studie är "förståelse, vidgade erfarenheter och en ökad säkerhet beträffande det redan kända" så fungerar fallstudien väl som metod. (Stake 1978, refererad i Merriam 1994, s. 184)

Detta är något som är av vikt att vara medveten om i läsningen av vår uppsats. Vi har undersökt delar av ett utvalt fall under en tidsbegränsad period. Vi har endast intervjuat ett fåtal personer, vilket gör det svårt att säkert kunna säga något om skillnaderna mellan aktörsgrupperna (Kvale & Brinkmann 2009, s. 130). Om vi skulle göra samma undersökning och ställa samma frågor om ett år skulle vi antagligen få andra svar. Men genom att i analysen och diskussionen koppla samman våra resultat med tidigare forskning menar vi ändå att vi kan dra vissa slutsatser och peka på generella tendenser när det kommer till våra forskningsfrågor.

Forskaren själv spelar en betydande roll vid fallstudien, hon är själv det främsta instrumentet vid generering och analys av material. Merriam skriver: "En tillit till forskaren som det primära instrumentet att samla in och analysera information kan ge strålande insikter om en företeelse, men det kan också resultera i en trivial, felaktig och tom vilseledande analys." (1994, s. 49). Merriam framhåller att forskaren har med sig en viss skevhet och subjektivitet in i situationen, och att observatören påverkas av miljön (1994, s. 116) samtidigt som miljön påverkas av forskaren (1994, s. 109). Hon refererar till Patton som menar att det inte handlar om huruvida man som forskare påverkar skeendet eller ej, utan om att "ha kontroll över dessa effekter och ha med detta i beräkningen när man tolkar sin information". (Patton 1980, s. 189, refererad i Merriam 1994, s. 109). Vi strävar efter en transparens kring vårt arbete, för att tydliggöra hur materialet skapats och analyserats.

Eriksson-Zetterquist och Ahrne framhåller intervjusituationen som en möjlig identitetsskapande arena. Som intervjuperson kan man välja hur man vill presentera sig. (2013, s. 57) I fallet med Mötesplats Klostergården är det möjligt att intervjupersonerna har, medvetna eller omedvetna, agendor. Vår undersökning genomfördes under en period då den nya verksamheten precis ska starta upp och då det finns en stark förhoppning från olika håll om att verksamheten ska bli bra, en diskussion vi återkommer till längre fram.

4.6 Forskningsetiska frågor

Att göra en fallstudie för med sig olika forskningsetiska överväganden. Vi har utgått från Kvales och Brinkmanns protokoll över etiska överväganden då vi diskuterat forskningsetiska frågor för denna uppsats, där olika frågor ställts under olika delar av undersökningen (2009, s. 78f.). Författarna lyfter särskilt fram fyra osäkerhetsområden som är viktiga att ta i beaktande när man bedriver forskning: informerat samtycke, konfidentialitet, konsekvenser och forskarens roll (Kvale & Brinkmann 2009, s. 92).

Vi har fått informerat samtycke till samtliga intervjuer dels i förväg via mail då vi informerat om vad uppsatsen handlar om, att vi inte kan garantera anonymitet då vi nämner biblioteket vid namn, att medverkan är frivillig och intervjupersonen har rätt att avbryta sin medverkan samt då vi frågar om vi får spela in intervjun. Vid intervjutillfället upprepades informationen och samtliga intervjupersoner samtyckte till medverkan och godkände inspelning. Då två ungdomar mellan 15 och 18 år medverkat i intervjuerna har vi, med stöd i Lagen om etikprövning, förklarat mer ingående vad vår forskning samt forskningstraditionen innebär och varför information

och samtycke är viktigt. Ungdomarna har fått ett informationsbrev samt skrivit på ett dokument för samtycke. (SFS 2003:460)

Konfidentialitet handlar om att anonymisera deltagarna, att det inte ska gå att identifiera enskilda personer. Det handlar dels om att skydda enskilda personer, dels om att intervjun är en form av ”intersubjektiv situation” där texten som produceras är viktigare än den enskilda personen som intervjuas (Tjora 2012, s. 125). I vår undersökning kan vi inte garantera total anonymitet då vi utgår från en avgränsad och namngiven verksamhet. Vi strävar dock efter konfidentialitet, och har därför avidentifierat intervjupersonerna genom att inte skriva ut exakt yrkesbeteckning i de fall den skulle kunna kopplas till en enskild person. Vi skriver inte heller ut namn, utan har kodat intervjupersonerna. Vi har dock valt att namnge biblioteket då läsaren vid intresse ska kunna uppsöka biblioteket för besök eller vidare frågor.

Forskarens roll, som vi tidigare nämnt, är av stor betydelse inom fallstudien. Kvale och Brinkmann lyfter fram ett etiskt problem som uppstår vid intervjuer – en asymmetrisk maktrelation där forskaren oftast är den som har övertaget (2009, s. 92). Vi tänker oss intervjun och observationen som en social interaktion, där vår roll påverkar materialet som skapas. Kvale och Brinkmann använder en resenärmetafor, där det handlar om att resan kan leda till ny kunskap och att man som resenär själv kan påverkas och förändras (2009, s. 64). Detta är något vi reflekterat kring under arbetet med materialgenerering och analys, och där vi exempelvis valt att genomföra intervjuerna med ungdomarna enskilt till skillnad från de andra intervjuerna, för att minska risken för obalans. Vi återkommer till frågan om metodens konsekvenser i kapitel 6.

Deltagande observation för med sig flera etiska överväganden. Vi berättade för dem vi talade med att vi var där i forskningssyfte och vi hade tillåtelse att närvara under de båda invigningarna, men observerade även människor som kanske inte hade gett oss sitt medgivande. Merriam refererar till Kelman och framhåller att de som observeras kan tolka observatören som en del av miljön och utan att reflektera över det agera på ett sätt som avslöjar information de egentligen inte hade velat dela med sig av (Kelman 1982, refererad i Merriam 2010, s. 191). Därför har vi varit noga med att observationspersonerna inte går att identifiera.

4.7 Redovisning och analys

Jens Rennstam och David Wästerfors (2011) menar att man kan utgå från tre aspekter när det kommer till att skapa analyser: sortering, reducering och argumentering (2011, s. 194). Detta är något vi har utgått från i arbetet med vårt material och vår analys.

Vi har inlett med att sortera vårt material, vilket innebär att vi skapar ordning i materialet genom att färgmarkera och koda det utifrån de teman vi ser (Rennstam & Wästerfors 2011, s. 194). De teman vi letat efter har styrts av våra forskningsfrågor och teoretiska perspektiv, och det har främst varit beskrivningar rörande bibliotekets identitet och roller (med särskild lyhördhet för biblioteket som mötesplats), delaktighet samt bibliotekets roll i stadsutveckling. Några kodningar som uppstått, exempelvis Målgrupp, har inte gått in under dessa teman, men har ändå vidhållits då de är intressanta för vårt syfte. Vi har sedan fört samman material tillhörande samma

aktörsgrupper, där vi under bibliotekspersonal skiljer på bibliotekarierna på biblioteket, tjänstemän i ledningsposition med koppling till biblioteket samt bibliotekarier vi pratat med under observationerna. Under aktörsgruppen politiker skiljer vi på intervjupersoner och observationspersoner. Under användarna skiljer vi på ungdomar, vuxna och personer vi pratat med under observationen.

Eftersom det inte går att ta med allt som kommer fram i intervjuerna och observationerna har vi reducerat materialet. Vi har gallrat och minskat materialet, med målet att inte göra avkall på nyanserna och komplexiteten (Rennstam & Wästerfors 2011, s. 194). I många fall har utsagorna varit lika, varav vi, om de kommit från samma aktörsgrupp, fört ihop dem. Reduceringen har även bestått i att ta bort bitar som inte tillför vårt syfte eller våra forskningsfrågor något, där stora bitar tillhörande kodningen Bakgrund inte tagits med.

Redovisning och analys (kapitel 5) består således av en sorterad och reducerad version av våra intervjuer och observationer, strukturerad efter de teman som återfinns i våra forskningsfrågor: Roller, Delaktighet och Stadsutveckling. Kapitlet inleds med tre frågeställningar, som alla motsvaras av ovan nämnda teman. Under varje tema är varje aktörsgrupp utbruten, för att man lätt ska kunna få överblick över de olika grupperna samt underlättar för senare jämförelse. Under temat Roller gör vi kopplingar till Andersson och Skot-Hansen samt Audunson, och under Stadsutveckling gör vi kopplingar till Hvenegaard Rasmussen, Jochumsen och Skot-Hansen. För att markera våra analysbegrepp har vi valt att kursivera dem i texten. I viss mån plockar vi även in vårt bakgrundsmaterial bestående av kommunala styrdokument.

Den jämförande analysen (avsnitt 5.5) utgår från vår första frågeställning, där de olika aktörernas beskrivningar och föreställningar jämförs. Analysen är strukturerad efter samma teman som tidigare, men aktörsgrupperna är inte längre uppdelade. I den jämförande analysen kopplar vi samman våra resultat med våra teoretiska perspektiv samt med tidigare forskning.

Våra frågor under intervjuerna och observationerna har rört det gamla biblioteket, det nya biblioteket och förhoppningar om det framtida biblioteket. I vårt fall blir svaren rörande det nya biblioteket och det framtida biblioteket i stort sett likställda, då verksamheten är så pass ny och fortfarande under utveckling.

Citaten vi presenterar under Redovisning och analys (kapitel 5) är finputsade, och pauser, småljud, onödiga upprepningar och småord har tagits bort för läslighetens skull. Vi har dock varit noga med att inte ta bort något som kan ändra citatets andemening. Enligt Eriksson-Zetterquist och Ahrne kan det vara bra att göra det transkriberade talspråket mer likt skriftspråk i den färdiga texten. Det ökar läsbarheten då talspråket ibland kan vara osammanhängande och förvirrande. (2011, s. 55f)

Argumentering, den tredje aspekten vid analysförfarandet, handlar om att göra sig hörd i forskar- och kunskapssamhället (Rennstam & Wästerfors 2011, s. 194f). Vi argumenterar genom att vara transparenta i vår forskningsprocess, tydliggöra vårt forskningsbidrag, framhålla de unika förutsättningarna i vår undersökning samt

reflektera kring vårt arbete och den teori och metod som vi använt och vilka konsekvenser dessa fått.

Vi har valt att koda våra intervjupersoner på följande sätt, för läslighetens och konfidentialitetens skull.

Kodning av intervjupersoner:

P1, P2, P3: Politiker

B1, B2, B3: Bibliotekarier

T1, T2, T3: Tjänstemän i ledningsposition med koppling till Klostergårdens bibliotek, kallas Tjänstemän i texten.

När bibliotekarierna och tjänstemännen (B+T) nämns tillsammans kallar vi dem Bibliotekspersonal.

A1:u, A2:u: Användare ungdom

A3:v, A4:v, A5:v: Användare vuxen

O:X: Observation. Exempel: O:Användare barn

5. Resultat och analys

I detta kapitel analyserar vi inledningsvis vårt material från intervjuerna och observationerna. Denna inledande del av analysen är uppdelad i tre delar, baserat på följande frågeställningar:

- Vilka roller är mest framträdande i de olika aktörernas beskrivningar av Klostergårdens bibliotek?
- Hur resonerar de olika aktörerna kring delaktighet i förhållande till utvecklingen av Klostergårdens bibliotek?
- Hur resonerar de olika aktörerna kring Klostergårdens biblioteks roll i den aktuella stadsdelens profil?

Varje del är därefter sorterad efter de tre aktörsgrupperna politiker, bibliotekspersonal samt användare. Resultatet kopplas till våra teoretiska perspektiv: Anderssons och Skot-Hansens (1994) modell över folkbibliotekets viktigaste roller, Audunsons (2005) begrepp hög- och lågintensiv mötesplats samt Hvenegaard Rasmussens, Jochumsens och Skot-Hansens (2011) modell över folkbibliotekets roll i lokalsamhällets stadsutveckling.

Därefter följer den del där vi kommer att jämföra resultaten från de olika aktörerna, för att således svara på följande frågeställning:

- Vilka likheter och skillnader finns mellan de olika aktörernas beskrivningar av folkbiblioteket?

Den jämförande analysen utgår från våra teman: folkbibliotekets identitet och roller, delaktighet samt stadsutveckling, och presenteras även i den ordningen. I avsnittet jämför vi även våra resultat med tidigare forskning, för att se vilka likheter och skillnader vi kan se undersökningarna emellan och vilka generella tendenser vi kan peka på.

5.1 Ramfaktorer

Vår undersökning har särskilda ramfaktorer, det vill säga förutsättningar, som måste synliggöras och beaktas vid läsningen av vårt resultat och vår analys. Eftersom processen att ta fram Mötesplats Klostergården har varit lång, är det få av våra intervjupersoner som har varit med under hela utvecklingen. Verksamheten var under vår undersökning precis under uppstart, vilket medfört att personalen inte hunnit utforma specifika planer och rutiner kring verksamheten. Tiden kring invigningen handlade för verksamhetens del främst om att få allt klart till öppnandet – att få böckerna och hyllorna på plats, att få skrivaren att fungera med mera. Vi genomförde intervjuer innan och efter invigningen, vilket gjorde att alla våra intervjupersoner inte varit i den nya byggnaden innan de svarade på våra frågor. Detta gör att beskrivningarna av biblioteket till viss del handlar om förhoppningar kring hur man önskar att verksamheten ska bli. Beskrivningarna av det nuvarande och framtidens bibliotek blir således i mångt och mycket likställda. Det är, vilket vi tidigare nämnt,

möjligt att intervjupersonernas svar påverkats av att verksamheten är så pass ny, och att man har en positiv inställning kring hur allt ska bli. En intervjuperson uttryckte det som att det inte är någon idé att ha några farhågor, då de ändå kommer att visa sig i framtiden (B2).

Läsaren måste även beakta de ramfaktorer som rör våra intervjupersoner. Bibliotekspersonalen vi talat med har olika förhållanden till Mötesplats Klostersgården. Vi har gjort tre intervjuer med bibliotekarierna som arbetar i den nya verksamheten, vilka genomfördes innan invigningen. Vidare har vi gjort tre intervjuer med tjänstemän i ledningsposition med koppling till Mötesplats Klostersgården. Av dessa är två bibliotekarier och en är samordnare på Mötesplats Klostersgården. I planeringsstadiet var det tänkt att intervjuerna med tjänstemännen skulle vara bakgrundsintervjuer. Utfallet blev dock så kvalitativt att vi, i de fall vi funnit det värdefullt, valt att inkludera intervjuerna i vår resultat- och analysdel. Två intervjuer (T1, T2) genomfördes innan invigningen, en (T3) genomfördes efter invigningen. Vi talade även med några övriga tjänstemän med koppling till biblioteket samt bibliotekarier vid den inofficiella invigningen.

Politikerna vi intervjuat sitter i kultur- och fritidsnämnden, folkbibliotekets huvudman i Lunds kommun. De representerar tre olika partier, två allianspartier och ett oppositionsparti. En av politikerna har varit med från att beslutet till Mötesplats Klostersgården togs, de andra två har kommit in senare i processen. Två av politikerna hade inte varit i den nya byggnaden när intervjuerna genomfördes.

Vi har gjort två intervjuer med ungdomar, tre mailintervjuer med vuxna samt talat med användare under det andra observationstillfället. Användarna i intervjuerna har varit med i olika arbetsgrupper som behandlat Mötesplats Klostersgårdens utveckling, men det är olika vilken relation de har till biblioteket och hur ofta de använder det. Intervjuerna med användarna genomfördes under (observation) eller efter (intervjuer) invigningen. Av de tre användarna som svarade på frågor via mail var det två stycken som hade besökt det nya biblioteket. Av ungdomarna hade båda sett det nya biblioteket.

5.2 Bibliotekets roller

Nedan presenteras resultat och analys av hur de olika aktörerna beskrivit bibliotekets roller. Vi använder oss av Anderssons och Skot-Hansens modell för att belysa de olika rollerna. För att fördjupa frågan om biblioteket som mötesplats använder vi oss av Audunsons begrepp *hög- och lågintensiva mötesplatser*. Vi undersöker vilka roller som är mest framträdande i aktörernas beskrivningar.

5.2.1 Bibliotekspersonal

Bibliotekspersonalen framhåller mötesplatsen som bibliotekets viktigaste funktion, ställt mot Anderssons och Skot-Hansens modell motsvaras det av funktionen *socialcentrum*. En bibliotekarie nämner att de inte kommer att lägga så mycket vikt vid uppsökande verksamhet, åtminstone inte i början. Fokus ligger istället på att få besökare till huset, det är i byggnaden människor ska mötas (B1). Man vill att biblioteket ska få identiteten att det ska vara en plats där man kan träffas (T1). Det

verkar dock finnas olika föreställningar kring vad begreppet mötesplats innebär, och vad det är som ska mötas.

Så kan man ju också liksom tills man blir grön i huvudet försöka analysera vad är egentligen en mötesplats. För mig är det en mötesplats ur den synvinkeln att alla är välkomna, alla får lov att komma hit och på nåt sätt se huset, ställa frågor, vara lite intresserade.

(T2)

Intervjupersonen menar att det inte är en mötesplats i den bemärkelsen att man bara kommer till Mötesplats Klostergården och uppehåller sig där. Samtidigt lyfter andra fram just möjligheten att ”hänga på biblioteket”. En bibliotekarie framhåller sina förhoppningar om att verksamheten och mötesplatsen ska fungera bra för de boende:

Att de verkligen ska komma hit, till biblioteket ofta och sitta en stund och sitta och hänga och leka med sina barn och ta en kaffe i kaffeautomaten. Att man ska komma och hänga och tycka att det är ett skönt ställe. Och just att man ska kunna vara här fastän det är många olika åldersgrupper, att det ska fungera.

(B3)

Citaten ovan visar på att begreppet mötesplats kan innebära olika saker för olika personer. Kopplat till Audunson så kan mötesplatsen både vara *hög- och lågintensiv*. En bibliotekarie resonerar kring att biblioteket egentligen alltid har varit en mötesplats:

Men om man bara rör sig på en väldigt naiv nivå så kan man väl säga att mötesplats har ju ett bibliotek alltid varit bra på, därför att på ett bibliotek så pratar folk med varann som inte ens känner varann. Därför att jag säger att ’den här boken är bra’ så hör någon annan det och säger ’men jag har läst den här, och den är väldigt bra’, så blir det samtal mellan tre personer som inte hade träffats i vanliga [fall, vår anm.], eller åtminstone inte pratat med varandra.

(B2)

Biblioteket har således alltid haft funktionen som en *lågintensiv mötesplats*. Att bibliotek och fritids ligger i samma byggnad kan ses som ett möjliggörande till fler lågintensiva möten. En bibliotekarie uttrycker det med ett skratt som: “det är inga som kommer slippa undan varandra i det här huset” (B3).

Programverksamhet och attraktiva aktiviteter är något som lyfts fram som viktigt för den nya verksamheten, och som något som kan främja funktionen som både *hög- och lågintensiv mötesplats*. ”Och vi hoppas ju att det ska bli mer aktiviteter också i huset som gör att man kan ha ännu mer tillfälle att träffas, träffa nya personer. Få nya intryck” (B2). Bibliotekets funktion som *kulturcentrum* anses därmed främja funktionen som *socialcentrum*.

Aktiviteter kan således leda till att människor träffar personer de känner men även att de träffar nya personer och kan få nya intryck. Aktiviteter kan uppmuntra till både *hög- och lågintensiva möten*. Tanken med Mötesplats Klostergården är att det ska vara ett hus i rörelse, med betoning på upplevelser. Program, bokcirklar, föreläsningar, filmvisningar nämns som exempel. Man vill att huset ska bli välbesökt och ha program som många besöker (B3). Flera nämner att ett kafé skulle behövas för att främja möten och för att man ska stanna kvar och hänga. Det framkommer av flera

intervjupersoner att det ska vara mycket aktivitet i den nya byggnaden. En bibliotekarie säger: ”Det har de ju alltid sagt om det här huset, att det ska hända väldigt mycket och mycket happening. Att det alltid ska vara sus och dus här, det ska hända mycket.” (B3), och en tjänsteman säger: ”Vi vill ha ett levande hus, 24/7, fullt ös i alla rum, alltid.” (T2).

En bibliotekarie menar att för besökarna kan det bli stor skillnad från det gamla biblioteket, och att vissa kan sakna lugnet och möjlighet till tyst läsplats. Det är inte fokus i den nya byggnaden. (B1) Bibliotekarien säger:

Det vi kommer att behöva jobba med är just det här hur vi också kan tillmötesgå de som vill ha det mer, vad ska man säga, traditionella, eller som längtar efter att sitta i lugn och ro och försjunka i nånting.

(B1)

Bibliotekarierna uttrycker en viss oro inför hur biblioteket ska kunna tillgodose alla, så att pensionärerna som vill ha det lugnt och tyst blir tillfredsställda och att livliga fritidsbarn ska kunna använda lokalen som de vill (B2). En tjänsteman som varit involverad i byggprocessen framhåller att det är nytt att man bygger bibliotek med öppen planlösning, ett bibliotek där det får vara ljudligt (O:Tjänsteman).

Utöver mötesplatsen och aktiviteterna så framhålls böckerna och det läsfrämjande arbetet i bibliotekariernas beskrivningar över vad som är viktigt. Bibliotekarierna har till exempel prioriterat att genreindela barn- och ungdomslitteraturen för att göra den mer tillgänglig och lättnavigerad för barn och unga.

Bibliotekarierna framhåller att man har fått gallra mycket inför flytten och att det nya biblioteket har färre hyllmetrar än det gamla. Detta kan ses som ett uttryck för att man i viss mån valt bort böcker för att få plats med annat, att man prioriterat rummet. En bibliotekarie menar att det ligger i tiden att inte belamra biblioteket med böcker. Nya bibliotek byggs inte med plats för mycket böcker, med tanke på den digitala utvecklingen och ökningen av e-medier. Dock är det inget i lokalen som just uppmuntrar till digitalt läsande. (O:Bibliotekarie)

Vissa ser en fara i de minskade bokmängderna (O:Bibliotekarie) medan andra menar att det blir mer plats för skyltning vilket gör böckerna mer synliga och lockande (O:Bibliotekarie). T3 berättar att det gamla biblioteket kanske inte inbjöd till så mycket annat än att låna böcker. Vi tolkar det som att det gamla biblioteket var en *single-minded plats*, med en huvudsaklig funktion. Det nya biblioteket kan då ställas mot det gamla där man förutom att framhålla litteraturen även fyller en rad andra funktioner.

B1 tycker att utöver funktionen som social mötesplats så är tillgången till information, kultur och litteratur på ett kravlöst sätt viktigt. Bibliotekarien poängterar även att biblioteket ska vara till för alla, oavsett ekonomisk eller kulturell bakgrund. Här kommer biblioteket som *kulturcentrum* till uttryck, liksom den demokratiska funktionen. Det är dock oklart vilken slags information som avses varav det blir svårt att fastställa huruvida det rör sig om Anderssons och Skot-Hansens *kunskapscentrum* eller *informationscentrum*.

Biblioteket som *informationscentrum* och *kunskapscentrum* är inte lika framträdande som de andra två rollerna *kunskapscentrum* och *socialcentrum*. Intervjupersonerna nämner att det är viktigt att man kan få hjälp att förstå hur samhället fungerar och att man kan använda biblioteket för studier. Dessa två funktioner kommer snarast till uttryck när bibliotekarierna och bibliotekspersonalen talar om bibliotekets demokratiska funktion. T3 säger att idag finns det inte så många platser i samhället dit man bara kan gå utan att ha ett ärende. ”Man behöver liksom inte bestämma sig, klargöra vad man ska göra utan man går bara, och det kostar ingenting.” Intervjupersonen poängterar att det demokratiska är en av bibliotekets viktigaste funktioner, att människor oberoende kan hitta information och få hjälp att hitta det. En bibliotekarie lyfter fram att biblioteket fyller flera viktiga funktioner:

Jag tycker att det viktigaste är fortfarande att det ska finnas en plats där man kan känna sig trygg på, att man känner sig trygg utan att behöva bevisa nånting för någon. Att det är en neutral plats utan att för den skull betyda att det är en tråkig plats. Och att det i sig faktiskt ger upphov till möten mellan människor. Men jag tycker ju också att det fortfarande är viktigt med litteraturen och att det finns här på plats, där jag kan slå upp en bok och där är en annan värld som jag aldrig har varit i förut. Och att jag kan få hjälp. Jag kan få hjälp att hitta dessa andra världar, men jag kan också kanske få hjälp med att jag inte förstår varför jag inte kommer in i barnomsorgskön eller vad det nu kan röra sig om.

(B2)

I denna beskrivning kan vi ringa in mötesplatsen (*socialcentrum*), litteraturen (*kulturcentrum*) och demokratiaspekten.

5.2.2 Politiker

Hos politikerna är det tydligt att det är biblioteket som *socialcentrum* som är den mest framträdande rollen. Samtliga framhåller bibliotekets funktion som mötesplats. En politiker menar att målet för verksamheten inte är att det ska vara ett bibliotek och en fritidsgård utan istället att det ska vara en mötesplats för sydvästra Lund (P3). Funktionen som mötesplats är således prioriterad över de båda verksamheternas andra funktioner. I politikernas utsagor framkommer en bild av att Mötesplats Klostergården ska bli ett hus med mycket rörelse och saker som händer. En politiker hoppas att det ska bli ”ett hus som är fullt av människor och verksamhet nästan dygnet runt” (P2). Ingen av politikerna framhåller biblioteket som en plats för lugn och ro.

I beskrivningarna av vad en mötesplats är återfinns både Audunsons *hög- och lågintensiva mötesplats*. Den *högintensiva mötesplatsen* beskrivs till exempel med att studenter träffas och pluggar tillsammans på biblioteket eller att en grupp seniorer träffas och sticker tillsammans (P2). Som *lågintensiv* beskrivs den som ett levande hus där människor med olika bakgrund kan mötas över generationsgränserna (P2).

Politikerna lyfter även fram bibliotekets roll när det kommer till böcker och läsning och framhåller bokutlån och läsfrämjande arbete som självklara och viktiga funktioner. Detta är uttryck för biblioteket som *kulturcentrum*. Till rollen som *kulturcentrum* hör även andra kulturella upplevelser, något som också lyfts fram av politikerna. En politiker menar att biblioteket måste göra annat än att låna ut böcker och att man måste attrahera låntagarna. ”Biblioteken måste ju liksom se till att dra dit

folk.” (P1). Ett sätt att locka användare är att arbeta med mycket programverksamhet, med exempelvis författarkvällar, bokcirklar och musik.

Utifrån beskrivningarna av vad som är viktigt med biblioteksverksamheten framkommer en växelverkan mellan biblioteket som *socialcentrum* och *kulturcentrum*. En politiker exemplifierar med Lunds stadsbibliotek där man kan visa film och ha verksamhet utöver den typiska vilket gör att fler ser det som en naturlig plats att gå till (P1). Vi tolkar det som att om biblioteket satsar på upplevelser (*kulturcentrum*) blir det en naturlig mötesplats (*socialcentrum*) vilket gör att användarna exponeras för litteratur vilket i förlängningen främjar läsandet (*kulturcentrum*). ”Det handlar om att göra biblioteket till en naturlig mötesplats som jag ser det. Och då blir det naturligt att man går dit och lånar böcker” (P1).

Politikerna framhåller även andra funktioner. ”Man kan ju erbjuda mer än att bara låna ut böcker, det finns ju mycket annan verksamhet som man kanske inte tänker på i första hand när man tänker bibliotek.” (P1). En politiker menar att utöver självklara delar som bokutlån, är en av de viktigaste uppgifterna för biblioteket informationsförmedling och att kunna hjälpa folk att söka och finna information (P2), medan en annan politiker trycker på bibliotekets demokratiska betydelse i att lära människor hur samhället fungerar (P3). Flera politiker menar att det är viktigt att biblioteket bistår de som står utanför det digitala samhället och inte har datorvana. En politiker nämner även utbildning och upplysning som viktiga funktioner (P3). Detta är uttryck för biblioteket som *kunskapscentrum* och *informationscentrum*, liksom bibliotekets demokratiska funktion.

En genomgång av politikernas beskrivningar av biblioteket visar att samtliga roller i Anderssons och Skot-Hansens modell finns representerade. Det visar även på, vilket även nämnts tidigare, att funktionerna inte alltid kan definieras eller avgränsas helt (Andersson & Skot-Hansen 1994, s. 18). I politikernas beskrivningar finns det en tät koppling mellan rollerna *socialcentrum* och *kulturcentrum*, liksom mellan rollerna *kunskapscentrum* och *informationscentrum*.

5.2.3 Användare

För användarna är det bibliotekets roll som *kulturcentrum* och *socialcentrum* som framträder tydligast. Merparten av användarna framhåller bibliotekets funktion som *kulturcentrum* då de tycker att litteraturen är bibliotekets viktigaste funktion. De nämner utlån av böcker och andra medier samt att på olika sätt stimulera till läsande och annan kulturkonsumtion. Flera användare uttrycker besvikelse över att det nya biblioteket har färre böcker än det gamla. Ett par menar att man behöver kunna botanisera bland böckerna på biblioteket för att finna litteratur, det går inte att göra på samma sätt i bibliotekskatalogen (O:Användare seniorer).

De vuxna användarna framhåller vikten av olika kulturella upplevelser, som föreläsningar och utställningar. Ingen av ungdomarna nämner något om programverksamhet eller andra upplevelser kopplat till biblioteket.

För ungdomarna framträder biblioteket som *socialcentrum* starkast, men i den bemärkelsen att det är en plats där man bara kan sitta och ta det lugnt. Båda tycker att det är en dålig lösning att ha bibliotek och fritid i samma lokal eftersom

fritidsverksamhetens ljudnivå stör det tysta biblioteket. En ungdom berättar att ungdomarna på fritidsgården främst använder biblioteket för att få lugn och ro, annars är de i fritidsdelen av lokalen (A1:u). Oron för hög ljudvolym och en stökig miljö återkommer även hos flera vuxna användare. En ungdom jämför det nya biblioteket med det gamla, där det var trångt, inte så mysigt och där det inte fanns så många sittplatser. Intervjupersonen tycker att det är det bästa med det nya:

Det fanns ingen sån lust, i det gamla [biblioteket, vår anm.], men i det nya finns det bord man kan sitta vid och det finns också dricka, varm O'boy eller kaffe. Alltså som man bara kan njuta av, om man inte har nånting att göra.

(A2:u)

Användarna är tveksamma till att Mötesplats Klostergården kommer att fungera som en gemensam mötesplats. Ungdomarna menar att fritidsgården är en mötesplats för ungdomar och att biblioteket kanske är en mötesplats för äldre, men att de inte tror att det kommer att bli så mycket möten däremellan. En av ungdomarna berättar att många äldre är nyfikna på fritidsgården, men att det inte stannar några i den delen av lokalen. Intervjupersonen betonar dock att de äldre är välkomna, men att det skulle kännas annorlunda om de skulle stanna och hänga med dem (A1:u). En annan ungdom säger: "Nej, men alltså typ hälsa, det är inte så farligt. Säg hej till exempel. Men annars inte direkt så komma in, liksom bli vänner." (A2:u) De vuxna användarna verkar ha en liknande uppfattning om mötesplatsen, en intervjuperson menar:

Det gäller att alla grupper kan känna att huset är "mitt, och också andras". Jag är inte säker på att man känner det så. Huset är för litet, och man har lagt schemat så att när de äldre är där, är barnen i skolan. När barnen kommer, ska de gamla gå.

(A5:v)

För en användare finns förhoppningar om vad mötesplatsen skulle kunna innebära, men som den upplever ännu inte uppfyllts, en beskrivning som svarar mot Audunsons *högintensiva mötesplats*. Intervjupersonen menar:

Jag hade trott att biblioteket skulle få ett eget utrymme för att ordna träffar och möten med folk i stadsdelen. Jag hade också trott att det skulle finnas något utrymme dit man kunde gå och ta en kopp kaffe och se om man träffade nån bekant.

(A3:v)

Flera användare menar att hur mötesplatsfunktionen kommer att falla ut beror på vilka och hur mycket aktiviteter man kommer att ha i huset. En användare framhåller att det måste ordnas aktiviteter för att det ska bli några möten, och att intervjupersonen inte går till biblioteket bara för att träffa folk (O:Användare vuxen). En annan användare poängterar att för att främja möten skulle det behöva finnas ett kafé där man kan sitta och ta en kopp kaffe medan man till exempel väntar på barnen på fritids (O:Användare vuxen). Användarnas resonemang kring biblioteket som mötesplats visar att de har en bild av en *högintensiv mötesplats* där de kan träffa likasinnade, exempelvis vid en aktivitet där människor med liknande intressen samlas.

A2:u säger att om biblioteket hade bättre wifi-uppkoppling skulle man kunna sitta där och göra sina läxor, men att det förutsätter att biblioteket skulle vara en lugn plats. I

denna beskrivning återfinns biblioteket som *informationscentrum* och *kunskapscentrum*, men de rollerna är i användarnas beskrivningar inte lika framträdande som de andra två av Anderssons och Skot-Hansens roller.

A3:v resonerar att bibliotekets funktion som *informationscentrum* är av mindre vikt idag då många har tillgång till datorer hemma. Detta är något som återkommer i en annan utsaga, då en användare menar att man kan läsa nästan allt på internet idag, man går inte i första hand till biblioteket för att få tag på böcker eller information (A1:u). En användare täcker in alla Anderssons och Skot-Hansens roller i sitt svar gällande bibliotekets viktigaste funktioner. Intervjupersonen framhåller:

Folkbiblioteken är demokratins vardagskärna. Utlåning av böcker och andra media. Läsning av tidningar. Tillgång till datorplatser. Fik där man kan samtala och koppla av. Offentliga föredrag och andra arrangemang. Författarbesök. Barnverksamhet. Kultur och samhälle. Inskolning i läskulturen. Röstlokal vid val. Rådgivning av olika slag. Utlåning av lokaler för möten och studiecirkel. Verksamheterna kan utökas till mycket mer om man får resurser.

(A5:v)

Utifrån detta kan en mångfald av bibliotekets möjliga roller utläsas och att alla roller anses viktiga. I beskrivningen ovan betonas även bibliotekets demokratiska funktion. Även vikten av en god service framhålls av en annan användare:

(Intervjuare)	Vad tycker du är viktigast när du kommer in på ett bibliotek, vad vill du att där ska finnas?
(A2:u)	Alltså att det finns trevlig personal, till exempel med ett leende. Säger hej, välkommen, kan jag hjälpa dig med något eller så. Det är bra. (skratt)
(Intervjuare)	Bra service liksom?
(A2:u)	Ja.
(Intervjuare)	Varför är det viktigt?
(A2:u)	Nej, men alltså man ska känna sig trygg när man kommer in i något nytt, förstår du?

Detta återfinns även i andra användares resonemang om vad som gör ett bibliotek bra. Ett par menar att bra bibliotekarier och bra service är av stor vikt och att det är den personliga kontakten, att bibliotekarierna känner igen dem och vet vad de vill ha som gör att de föredrar stadsdelsbiblioteken före stadsbiblioteket (O:Användare seniorer).

5.3 Delaktighet

De senaste åren (2010 och framåt) har kultur- och fritidsnämnden i Lunds kommun arbetat utifrån ledorden *synlighet*, *delaktighet* och *tillgänglighet*, som för folkbibliotekets del innebär att Lunds kommuninvånare ska ha kännedom om, ha möjlighet att påverka samt ha tillgång till bibliotek. Ett av målen nämnden satt upp i sin kulturpolitiska strategi är att "Alla kommuninvånare ska ha möjlighet att påverka biblioteks-, fritidsidrott- och kulturverksamheterna i Lunds kommun genom delaktighet och dialog (Lunds kommun 2013, opaginerad).

5.3.1 Bibliotekspersonal

Bibliotekspersonalens tankar om sin egen och politikernas delaktighet

Bibliotekarierna som jobbar på Klostergårdens bibliotek beskriver att deras egen delaktighet i utvecklingsprocessen av den nya satsningen har varit ganska begränsad. Till viss del kan detta förklaras med att de inte rekryterats och påbörjat sina nya anställningar förrän mycket sent i processens skede, i januari 2014. Men i intervjuerna framkommer också ett visst missnöje med att bibliotekariernas åsikter, när de väl börjat arbeta, inte verkar ha haft så stor inverkan.

Vi har ju lärt känna varandra, fritid och bibliotek. Men man har väl kanske inte kunnat påverka jättemycket. Vi har ju haft ramarna från början: så här kommer det bli. Men vi har ju inte kunnat påverka så mycket, själva rummets utformning. Vi har ju fått vara med och tycka till och sett ritningar, men det är ju inte vi som har haft den ultimata makten att bestämma, eller ordna, eller fixa på det sättet. (...)Vi har väl haft många synpunkter på allt möjligt, men, ja, det kanske inte har fått jättemycket genomslag.

(B3)

När det gäller politikernas syn på delaktighet pekar några av bibliotekspersonalen på att det faktum att begreppet *deltagande* finns med som verksamhetsmål för både bibliotek- och fritidsverksamheten visar att politiker och biblioteksledning tycker det är ett viktigt och prioriterat arbetsområde. Politikerna själva upplevs dock som frånvarande, bibliotekarierna på Klostergårdens bibliotek och politikerna har ingen kontakt med varandra. Någon tycker även att det har varit dålig kommunikation mellan politiker och användare, att användarna har upplevt att de fått felaktiga eller tomma löften från politiker under planeringen och uppstarten av det nya huset. Detta har i sin tur gett onödigt negativ klang i hela debatten kring Mötesplats Klostergården, vilket har ”dragit med” sig de som jobbar där (T2).

Bibliotekspersonalens syn på användarnas delaktighet

Användarnas delaktighet är ett arbetsområde som framstår som mycket viktigt för samtliga bland bibliotekspersonalen. En av dem menar att hela samhället som har genomgått en förändring, att man ett tag pratade mycket om ett upplevelsesamhälle, men att det inte räcker längre.

Nu handlar det om att vara en del av produktionen i ett samhälle. Och där måste vi ju hänga med, alltså som fritid och alla andra. Man vill inte bara sitta och ta emot utan man vill vara delaktig, göra någonting.

(T3)

Men användarnas intresse för att delta i framtagandet av det nya biblioteket och den nya mötesplatsen på Klostergården tycker personalen generellt har varit svagt. Speciellt gruppen användare 20-50 år har varit frånvarande i att uttrycka synpunkter och önskemål. I de gamla verksamheterna, innan de flyttades samman i det nya huset, har man jobbat mycket med att informera så mycket som möjligt om processen, exempelvis om var i tidsplanen projektet befinner sig, både genom att sätta upp lappar på anslagstavlor och byggställningar och uppdatera Klostergårdens del av Lunds digitala biblioteksportal. Att informera på olika sätt lyfts fram som ett viktigt sätt för att få upp ett intresse hos användarna. Det har även arrangerats särskilda informationsmöten och så kallade idéverkstäder, för att ge de boende möjligheter att

ställa frågor och för att samla in synpunkter och önskemål. På den första idéverkstaden, i oktober 2013, var det stort åldersspann på deltagarna, allt från 7-90 år. Därefter har fokusgrupper med olika inriktningar träffats återkommande. Idéverkstad med ungdomar från området har också hållits och skolbibliotekarien har pratat med eleverna på Klostergårdsskolan om vad de velat ha i den nya biblioteksverksamheten. En namntävling, vad den nya mötesplatsen skulle heta, har setts som en möjlighet att ge boenden möjlighet att delta, samverka och höja stoltheten och identitetskänslan för stadsdelen.

Förhoppningarna hos bibliotekspersonalen är att användarna ska känna att de har möjlighet att delta och påverka. Arbetsmetoder som lyfts fram som viktiga för att jobba med deltagande är input från målgrupper, att bjuda in olika aktörer till verksamheten, utvärdera, ta hand om spontana åsikter, dialog och det personliga mötet. Det absolut viktigaste menar bibliotekspersonalen är dock att vara lyhörd, att anpassa verksamheten efter vilka behov och förutsättningar som finns i stadsdelen. Att tillmötesgå alla behov och önskemål är omöjligt, som exempelvis skolbarnens önskemål om en hamburgerrestaurang och ett zoo i biblioteket, men det är viktigt att lyssna på vad användarna vill ha. Under den inofficiella invigningen betonar en tjänsteman från fritidsverksamheten att Fritid är duktiga på att arbeta med delaktighet och menar att fritid i den nya samverkan kan vara ett föredöme för bibliotekets arbete med delaktighet (O:Tjänsteman). Under perioden när vi genomför intervjuerna ligger arbetet med delaktighet mestadels på is, då personalens fokus ligger på att starta upp både huset och den nya samverksamheten. Men det är något man kommer att prioritera i verksamheten framöver eftersom personalen framhåller att delaktighet är en färskvara, ett återkommande arbete.

Sen är det ju en start, för ett sånt arbete är ju en pågående process. Och ska vara föränderlig. Så att man inte spikar en sak och så kör man det i tjugo år utan det ska vara nytt och fräscht.

(T2)

5.3.2 Politiker

Politikernas tankar om sin egen och bibliotekspersonalens delaktighet

Som nämnts tidigare är ett av kultur- och fritidsnämndens verksamhetsmål att alla kommuninvånare ska ges möjlighet att påverka biblioteksverksamheten genom delaktighet. Politikerna vi intervjuat är mycket noga med att betona att deras huvudsakliga roll är just att besluta och peka ut riktlinjerna, inte att verkställa besluten.

Så att vi är liksom inte med i själva skapandet att ta fram hur det ska fungera och dessa bitar, utan det är mer att vi fattar ett inriktningsbeslut 'nu ska vi bygga det här'. Och jag tycker att vi ska inte vara minitjänstemän som ska in och plottra utan vi måste liksom 'det här är ett område vi vill satsa på och vi vill gärna se ett samarbete mellan fritid och bibliotek'. Sen tycker jag att det är tjänstemännen som ska exemplifiera detta.

(P1)

En av politikerna poängterar dock att nämnden har bra kommunikation med biblioteks- och fritidsledningen och att de under utvecklingsprocessen av Mötesplats Klostergården har fått regelbunden information och rapporter om utvecklingen i förhållande till tidsplanen och möjlighet att ställa frågor. Däremot verkar de inte vara

bekanta med hur tjänstemännen i praktiken jobbar med delaktighet i biblioteksverksamheten, varken under framtagandet av den nya mötesplatsen eller i den dagliga verksamheten.

Politikernas tankar om användarnas delaktighet

Det politikerna känner till om användarnas delaktighet i processen med att ta fram Mötesplats Klostergården är att man har haft träffar med olika grupper i stadsdelen, ”när det mesta redan har varit bestämt, så att säga” (P1). De är också medvetna om det missförstånd som verkar ha uppstått mellan politiker och äldre på Klostergården, om den så kallade Träffpunkten, en mötesplats med aktiviteter för seniorer. Annat än genom tidningsinsändare säger sig politikerna dock inte haft någon direktkommunikation med användarna om Mötesplats Klostergården och det nya biblioteket, ingen användare har kontaktat politikerna om denna satsning under tiden de varit verksamma i kultur- och fritidsnämnden.

Trots att det inte är politikernas roll att diktera det praktiska arbetet med delaktighet har de ändå en del tankar om vad det innebär. De menar att delaktighet handlar om att anpassa verksamheten efter användarnas behov och att vara lyhörd för användarnas behov och önskemål, eller som P1 uttrycker det: ”det finns ingen anledning att ha en aktivitet som ingen går på, så att säga”. För lyhördheten och möjligheten att fånga upp synpunkter och önskemål menar en av politikerna att den personliga servicen är viktig, att personalen på plats ”kan” och känner sina låntagare och lätt kan ha en dialog med dem. Enbart dialog räcker dock inte, utan det lyfts även fram att det är viktigt att synliggöra och informera om biblioteksverksamheten, för att fånga människors intresse för vad biblioteket har att erbjuda och för att få dem att vilja påverka och delta.

5.3.3 Användare

Användarnas tankar om sin egen delaktighet

De användare vi har varit i kontakt med ställer sig rätt tveksamma till hur stora möjligheter de egentligen har att vara delaktiga och att påverka. Vuxna användare uttrycker ett stort missnöje kring hur delaktiga de har kunnat vara under utvecklingsprocessen av Mötesplats Klostergården och hur de synpunkter de väl har framfört har tagits tillvara. Användarnas intryck är att de inte bjöds in för att påverka något i ett tidigt stadium, utan mest när allt redan var bestämt. Detta menar en av användarna ledde till att medborgarna förlorade intresset för att fortsätta vara delaktiga. Samma användare uttrycker sig modfällt om delaktighet överlag; ”summan av mitt engagemang de här åren är att det har bidragit till att ge mig en känsla av uppgivenhet inför den svenska demokratins brister.” (A5:v) Under observation 2 uttrycker även ett par en stor besvikelse och frustration över hur namntävlingen som utlystes till det nya huset skötts. De menar att det ger en känsla av förnärmelse och uppgivenhet när de ansvariga frågat allmänheten efter namnförslag, men sedan inte gett någon återkoppling kring de förslag som kommit in. Och att de därefter inte valt att lyssna på de som deltagit, utan själva valt ett eget namn (Mötesplats Klostergården) som användarna tycker är alldeles för långt, opersonligt och knappast tror kommer att användas i folkmun. (O:Användare vuxna) Ungdomarna har däremot lite högre tankar om deltagande och påverkan, även om det kanske främst gäller fritidsverksamheten. De upplever att det finns en personlig kontakt och dialog, att de kan säga vad de tycker till fritidsledarna direkt och att de i sin tur hela tiden frågar

efter ungdomarnas åsikter. På så sätt känner de att de blir lyssnade på “lite i alla fall” (A2:u).

Användarnas tankar om kommunikationen med bibliotekspersonal och politiker

Just personlig kontakt med bibliotekarierna och personlig service lyfts fram som mycket viktigt för användarna och som något de uppskattar på Klostergårdens bibliotek. Som nämnts tidigare kan det vara avgörande för att man väljer sitt stadsdelsbibliotek framför stadsbiblioteket. Att man känner bibliotekarierna och att de känner till vad man är intresserad av verkar ses som ett signum för stadsdelsbiblioteket. Ungdomarna, som mestadels befinner sig på fritidsgården, har dock än så länge inte haft någon kontakt med bibliotekarierna. De uppfattas inte som så synliga, mer än att de delar personalrum med fritidsledarna (A2:u).

Politikerna lyser helt med sin frånvaro, enligt användarna. En av ungdomarna, som är engagerad i kommunens ungdomsting, tror att någon politiker har varit med på ett sådant möte, men då har det handlat om byggandet av en skateboard-park vid Mejeriet (ett kulturhus i Lund) och inte Mötesplats Klostergården eller folkbiblioteken. De äldre användarna känner sig mest lurade av politikerna, att de med hela byggprojektet blivit lovade något annat (lokaler för seniorverksamhet) än det som har blivit.

5.4 Stadsutveckling

De tre huvudtrenderna; *upplevelsestaden*, *den kreativa staden* och *den innovativa staden*, som Hvenegaard Rasmussen, Jochumsen och Skot-Hansen urskiljer i sin undersökning, syns tydligt i styrdokumentet för kulturverksamheten i Lunds kommun. I styrdokumentet *Handlingsplan för Kultur 2014-2016*, som nämnts tidigare, skriver kultur- och fritidsnämnden att verktyg i kulturarbetet ska vara *möten*, *samverkan* och *innovation*. Man menar, precis i linje med de strömningar Hvenegaard Rasmussen med kollegor ser i stads- och kulturpolitiken, att hållbar stadsutveckling inte bara handlar om den fysiska miljön, utan också om nätverk och “tankebytet mellan individer och grupper” (Lunds kommun 2013a, opaginerad).

5.4.1 Bibliotekspersonal

I beskrivningarna av relationen mellan stadsrummet och biblioteksrummet är det tydligt att alla i bibliotekspersonalen resonerar kring bibliotekets roll i stadsdelens profil på ett sätt som väl överensstämmer med Hvenegaard Rasmussens, Jochumsens och Skot-Hansens ovan beskrivna teori om *plats*, *rum* och *relationer*.

Plats - Stadsrummet

Byggnadens placering, mitt i stadsdelens centrum med kyrka, mataffärer, konditori, pizzeria och apotek, framhålls som ett strategiskt läge. Arkitekturen kanske inte är *ikonisk* i den bemärkelsen att den hjälper till att sätta stadsdelen ”på kartan”, men ett par av bibliotekspersonalen framhåller att den nya byggnaden är ritad och byggd i samma stil som sin speciella granne Helgeandskyrkan. Kyrkan är byggd på 1960-talet i funkisstil av mörkt höganästegel (Svenska Kyrkan, Helgeands församling, 2014). Bibliotekspersonalen menar att den likartade arkitekturen bildar en sammansvetsad enhet och att det ger den nya byggnaden synlighet, vilket i sin tur blir en styrka för biblioteksverksamheten (B2, T3). Under den officiella invigningen av Mötesplats

Klostergården lades en gästbok ut på ett av borden i biblioteket. Arkitekterna på den ansvariga arkitektbyrån beskriver där den nya byggnaden så här:

Sten Samuelssons elegant stränga kyrkobyggnad är fortfarande torgets juvel och har slagit an tonen för den nya mötesplatsen som kompletterar torget. Formspråk och materialitet med fasader i mörkrött tegel och rå betong kommer från platsen. Till detta adderades ett stort glasparti som binder samman torget med mötesplatsens läsesal och som binder samman sextioalet med tio-talet - en kontrast mot den slutna kyrkobyggnaden, en kontrast mot det gamla, INBJUDANDE, snarare än förbjudande.

(O: Gästbok)

Just beslutet att låta bygga ett helt nytt hus betonas som betydelsefullt på olika sätt, något som gör den nya biblioteksbyggnaden till en vad Hvenegaard Rasmussen med kollegor benämner som *placemaker* och *katalysator*. Samtliga av bibliotekspersonalen är eniga om att Klostergården tidigare har varit en ganska lågprioriterad stadsdel, både stadsdelen som helhet och stadsdelsbibliotekets lokaler och verksamhet. Det gamla biblioteket hade inte förändrats sedan 1970-talet och låg med ingången bortvänd från centrum och promenadstråk.

Just där vi sitter [på Mötesplats Klostergården, vår anmärkning] så var det ett långt buskage. Väldigt illa skött buskage. Visserligen väldigt bra för småfåglar och kaniner måste jag ju erkänna, men upplevdes åtminstone på kvällarna av folk som går här kanske som väldigt obehagligt, visste inte vad som var inne i buskarna. Och nu har det ju blivit mycket ljusare, mycket tryggare miljö, tror jag många upplever.

(B2)

Nyöppnandet av Klostergårdens bibliotek har medfört satsningar på flera olika sätt, till exempel satsas det på en för de boende ökad tillgänglighet till biblioteket, både genom utökade öppettider och så småningom meröppet, och bibliotekarietimmarna har utökats. Den nya biblioteksbyggnaden, med bland annat entrén och stora glaspartier ut mot torget, tror samtliga i bibliotekspersonalen kommer revitalisera stadsdelen, ge stolthet hos de boende och stärka stadsdelens identitet och image.

Det blir en helt annan frontning med det här huset. Med den här glasväggen, det är så många som bara ser det och 'Vad är det här?', och som kanske bara kommer hit och kommer kanske inte härifrån. Det ser ju väldigt pampigt och tjustigt ut och det är väldigt fint inuti. Och sen när de fixar till det här torget framför kyrkan, så det liksom blir ett riktigt fint torg så finns det ju planer för att man kan ha marknad och allt möjligt där, att det kan hända saker på torget. Så jag tror definitivt att det kan bli mer levande, att det blir ett mer levande centrum. Det tror jag kommer att bli jättebra. Så det är nog ett lyft för hela området. Och det märker man ju, barnen är ju glada när de kommer in här och tycker att det är fint och så där. Ja, det är deras bibliotek som har blivit nytt och det är till för dem. Så många tycker nog att det är väldigt mysigt och kul. De känner sig lite speciella.

(B3)

Citatet ovan ger även exempel på funderingar och förhoppningar hos bibliotekspersonalen om att nysatsningen ska fungera som det Hvenegaard Rasmussen med kollegor beskriver som mixed-use, att biblioteket i samverkan med andra aktörer, till exempel konditoriet och kyrkan kan ge stadsdelen och dess centrum stora möjligheter för olika användningsområden.

Rum – biblioteksrummet

Det nya bibliotekets strategiska läge kan även kopplas ihop med funktionen *public domain*. Bibliotekspersonalen anser att biblioteksrummet smälter ihop med stadsrummet. De tror att den nya synligheten och tillgängligheten kommer att öka spontanbesöken, göra det lättare för de boende att bara droppa in på biblioteket, att bara smita in på väg någon annanstans. Sammansmältningen beskrivs, även av andra tjänstemän under observation 1, som att biblioteket blir mer tröskellöst, i symbolisk mening. Utsuddade gränser mellan staden och biblioteket och möjligheten att genom glasväggen se direkt in i biblioteksverksamheten tror man kan inverka inbjudande även på besökare utan tidigare biblioteksvana. Väl inne i biblioteket övergår dess funktion från *public domain* i *open-minded mötesplats* och *upplevelserum*. Personalen beskriver det nya biblioteksrummet som mycket mer multifunktionellt än det gamla biblioteket, med större öppenhet, synlighet och ”flöde” (B3) i lokalen. Bokhyllorna är en del av inredningen, det har också satsats på fler och bättre sittplatser och en större barnhörna. Den nya planlösningen med de fyra halvplanen och de olika mindre rummen, som sagorum och skaparrum, hoppas man ska bidra till större rörelse och upptäckarlust i hela huset. Själva upplevelsen och aktiviteten lyfts fram som central, personalen uttrycker alla att det i biblioteksrummet ska det finns möjligheter till fullt ös i alla rum, mycket happening och aktiviteter dygnet runt (T2). Det ska helt enkelt vara ett levande hus hela tiden.

Relationer - Samverkan

För Klostergårdens biblioteksverksamhet verkar *partnerskap* och *kreativa allianser* inte vara något nytt fenomen. Som offentliga partners anges exempelvis stadsdelens Öppna förskola, BVC och seniorernas Träffpunkt. Enligt bibliotekspersonalen är Klostergården ett starkt civilt och kulturellt samhälle med många nätverk och engagerande intresseorganisationer som bryr sig om vad som händer i området. Biblioteket samarbetar med lokala kulturaktörer som Klostergårdsgruppen och Byalaget och det finns även en biblioteksörening, KLOK (Klostergårdskultur) bestående av vuxna Klostergårdsbor. En av bibliotekarierna (B3) berättar att de, genom KLOK, försöker samarbeta med kulturpersonligheter med klostergårdsanknytning som kommer och föreläser, har fotoutställning etcetera. Detta skulle i mindre skala kunna liknas vid det Hvenegaard Rasmussen med kollegor kallar bibliotekets främjande av *konstnärliga tillväxtlager* genom att ge dem utrymme och möjligheter att möta allmänheten.

När bibliotekspersonalen pratar om samverkan gör de det dock i två nivåer, eller som två olika typer av samverkan. Den ena nivån är samarbetsmässig samverkan, att båda parter verksamhet är inblandade. Den andra nivån verkar mer som lokalmässig samverkan, att olika organisationer hyr in sig i Mötesplats Klostergårdens lokaler. Många organisationer, exempelvis pensionärer, folkdanslag, Lunds studenter och en bordshockeyörening, hyr redan nu in sig i de nya lokalerna och enligt personalen står fler i kö för att nyttja lokalerna.

Den stora visionen och förändringen för biblioteket är dess nya funktion som del i en, med Hvenegaard Rasmussens med kollegors begrepp, *hybrid kulturarena*. Hela idén med den nya byggnaden är att den ska samla olika institutioner och dess verksamheter under samma tak för att uppnå så många positiva faktorer som möjligt.

Enligt en av bibliotekarierna har konceptet med en *hybrid kulturarena* varit helt avgörande för att biblioteket skulle få nya bibliotekslokaler.

Så det har väl varit en önskan att ha ett nytt fritids och då vill man ju numera alltid bygga, man bygger ju sällan ett bibliotek bara för biblioteket, det måste ju då vara samordnat med nånting annat för att man ska kunna tycka att det är okej att bygga nytt helt enkelt.

(B2)

Bibliotekspersonalen har många tankar och förhoppningar om den nya funktionen och den precis påbörjade samverkan med fritidsverksamheten. Trots att de beskriver mycket om hur viktig samverkan är; ”för de ska jobba ihop, de ska liksom så (flåtar samman fingrarna, vår anmärkning) hos oss” (T1), framhåller de också att de två verksamheterna fortfarande har olika funktioner och ansvarsområden. Man vill gärna utveckla gemensamma aktiviteter, men fortfarande i sina professionella roller, bibliotekarie respektive fritidsledare. Flera positiva konsekvenser av samverkan lyfts fram under intervjuerna. De båda verksamheterna kan arbeta tillsammans för att nå fler användare, både av biblioteket och fritidsgården. Verksamheterna får tillgång till fler och annorlunda lokaler än om de vore i separata byggnader. En ekonomisk samordningsvinst kan ges både lokalmässigt och personalmässigt. Personalen får möjligheten att lära av varandra, dela med sig av kunskap och erfarenheter. Genom att arrangera program och aktiviteter tillsammans kan man nå olika grupper än man annars kanske gjort. Under observation 1 framhöll några tjänstemän framförallt möjligheten att samverkan kan exponera barn och ungdomar mer naturligt för biblioteket och dess böcker, något som lyftes fram som viktigt i det läsfrämjande arbetet.

Det framkommer dock även en del negativa faktorer med samverkan och att vara en del av en *hybrid kulturarena*. Bibliotekarierna ger uttryck för att hopslagning av olika institutioner, och att dessutom vara ett integrerat folk- och skolbibliotek, åtminstone inledningsvis ger upphov till krånglig ledningsstruktur.

För just nu så har vi ju liksom... Jag har ju har ju hur många chefer som helst! (skratt) Rektorn på skolan, och så det ju (T) och (T) på biblioteket, och så är det ju (T) då samordnare i huset. Så man har väldigt många. Som när jag skulle vabba häromdagen, så bara, okej, vem ska jag höra av mig till? Ska jag ringa tre samtal nu eller? Det blir liksom lite förvirrat.

(B3)

Att arbeta fram en bra och effektiv ledningsstruktur och att skapa gemenskap och flyt i den dagliga samverkan tar tid, det ”sker inte över en kafferast” (B3). Det ställer även krav på att personalen är på plats samtidigt, vilket ibland kan vara svårt då bibliotekspersonalen och fritidspersonalen kan ha olika arbetstider (bibliotekspersonalen tidigt på dagen, fritidsledarna ofta senare under dagen/kvällen). Verksamheterna skall även samverka fysiskt i lokalerna, trots att man har tillgång till större lokaler än tidigare är det redan konkurrens om utrymmena i huset.

Till exempel, på torsdagar så har ju jag skolan, och då är det ju en seniorverksamhet i huset. Och de vill helst inte att jag ska boka konferenssalen. Det kanske jag vill göra ibland. (kort skratt) Jag har gjort det en gång ändå, för att vi ska ha författarbesök av Mårten Sandén, tionde april, då har jag bokat den för vi måste ha den. (kort skratt) Och det hoppas jag att det inte är några arga känslor då, att man kan förklara att det är för att barnen ska ha författarbesök. Så där ser man ju,

där går det ihop lite med våra verksamheter. Då får jag tänka om på torsdagar, jag kan ju inte ha dem i de rummen jag har tänkt. Där kan det ju finnas ett problem.

(B3)

Den allra största utmaningen för den nya samverksamheten verkar ändå vara att få äldre biblioteksanvändare att samsas om utrymmet med de livliga fritidsbarnen. Bibliotekarierna berättar att när barnen i fritidsklubben kommer från skolan vid 14-tiden stiger ljudnivån och aktiviteten i huset betydligt, vilket ibland har fått till följd att äldre användare blivit "lite förskräckta" (B1) och till och med vänder i dörren och går (B3). Trots detta hoppas bibliotekarierna att de äldre användarna inte ska känna sig "bortjagade" (B2) och betonar sitt lagstadgade uppdrag.

Ett folkbibliotek har ju alla målgrupper. (...) Sen är det ju klart att det finns ett visst fokus på barn och unga, eftersom Fritids ligger här. Men vi släpper ju inte vårt vanliga uppdrag, som folkbibliotek, självklart inte.

(B3)

5.4.2 Politiker

Plats och rum – stadsrummet och biblioteksrummet

De intervjuade politikerna har i olika grad kännedom om Klostergården som stadsdel. Någon har själv bott i området, en annan har bott hela sitt liv i Lund och en tredje har bara bott i staden några år. Men de har alla visioner kring vilka effekter de vill och hoppas att det nya biblioteket och samverkan med fritids ska få. En förhoppning så här när byggnaden är nyöppnad är att många boende ska lockas att besöka de nya lokalerna, om inte annat så av nyfikenhet. Därför lyfts det fram som viktigt att biblioteket har en attraktiv verksamhet, för om besökarna tycker om innehållet så återkommer de (P3). Det strategiska läget mitt i centrum i kombination med en attraktiv verksamhet tror de kan ge utsikter för ökade besökssiffror och att man kan locka även tidigare icke-användare till biblioteket (P1, P2). Alla politikerna talar om den nya satsningen som revitaliserande för stadsdelen, att kommunens satsning på stadsdelen ska stärka Klostergårdsidentiteten.

Ja, man hoppas ju att fler träffas där, alltså, ju fler som känner varandra, ju mer trygg känner man sig i sitt närområde. Så förhoppningsvis skapar det en samhörighet och att man är stolt över sin stadsdel och trivs där.

(P1)

När det gäller biblioteksrummet lyfter politikerna främst fram funktionerna *public domain* och *upplevelserummet*. Att biblioteket inte längre ligger i skollokaler ses som mer inbjudande och allmängiltigt än tidigare och konceptet med den öppna planlösningen anses ge större möjligheter och uppmuntran till möten mellan olika grupper. En av politikerna menar att det nya bibliotekets moderna miljö är mer attraktiv och ändamålsenlig och hoppas att framför allt de unga ska bli fascinerade av allt det nya (P3).

Relationer - samverkan

För de intervjuade politikerna är utformningen av biblioteket och fritids som en *hybrid kulturarena* en väl medveten satsning. Det är en målsättning hos politikerna att satsa på hybrida kulturarenor och olika typer av samverkan i framtiden, inte bara med

bibliotek utan även gällande andra verksamheter och institutioner. Två av politikerna hoppas att Mötesplats Klostergården kommer att bli ett föredöme, att man därefter ska kunna skapa fler sådana enheter; ”Vi tror att det skulle bli mycket synergieffekter av det och positivt och... Det lilla jag har sett så verkar det ju mycket positivt.” (P3).

Samverkan mellan biblioteks- och fritidsverksamheten verkar enbart ge politikerna positiva associationer. De tycker att det är bra med en tätare koppling mellan verksamheterna, att de kan komplettera varandra och att samverkan gör att verksamheterna kan flyta in i varandra. Det sistnämnda framhålls som önskvärt även för att det kan bli mer naturligt att man kommer till biblioteket när det är integrerat med fritids (P1). Den enda farhågan som framkommer kring bibliotekets relationer är oron för att det är ett högt tryck på biblioteksverksamheten från deras samarbetspartners och kreativa allianser.

Sen är det ju såklart att alla aktörer som är med i kulturföreningar och byalag och vänföreningar, de vill ju säkerligen så att säga ha så mycket utav biblioteket som möjligt för sin del utav verksamheten. Det är ju såklart att man kan ju aldrig se till att alla får allt de vill.

(P2)

5.4.3 Användare

Plats och rum – stadsrummet och biblioteksrummet

Den officiella invigningen av Mötesplats Klostergården den 29 mars 2014 var välbesökt, intresset och nyfikenheten för den nya byggnaden har varit stor. Samtliga användare vi pratat med upplever att det är många som kommer till den nya byggnaden och vill titta på allt det nya. Man är också överens om att biblioteket har ett mycket mer synligt läge och ser mer inbjudande ut än tidigare. De flesta vuxna användarna ser nysatsningen som *katalysator* och *placemaker*, de tror att mötesplatsen kan bli ett lyft för stadsdelen och att satsningen visar att deras stadsdel ses som viktig. Ungdomarna och någon av de vuxna är dock inte lika övertygade om den revitaliserande funktionen. ”Nu är det bara att det är en ny byggnad. (...) Så det kommer göra skillnad nu kanske en liten stund tills det blir gammalt, eller tills folk anser att det inte är nytt längre.” (A1:u).

Många användare uttrycker entusiasm över den stora glasväggen och den insyn/utsikt den ger. Precis som i *public domain*-funktionen upplever man att stads- och biblioteksrummet smälter samman och att man får intrycket av mer liv och rörelse. “Alltså jag ser ju att det är mer folk som rör sig där bara för att jag ser ut genom fönstren”(A1:u). Att byggnaden ligger så centralt och är så transparent verkar mest ses som en fördel, men det uppskattas inte av alla unga.

Jag har hört några som säger att det här byggnadsstället ligger på fel ställe alltså. (...) De säger att det är för nära de andra som går igenom centrum, det köpcentret här, och de som bara kollar förbi när man spelar till exempel spel. Eller typ så. Som Wii-spel, som man dansar i, förstår du, man vill inte visa sig.

(A2:u)

Biblioteksrummet har enligt användarna gått från att i det tidigare biblioteket vara vad Hvenegaard Rasmussen med kollegor ser som *single-minded*, där man bara kunde låna böcker och det nästan inte ens fanns några sittplatser, till att vara mer av ett

open-minded rum. Biblioteksmiljön upplevs som mer inbjudande än när det låg i skollokalerna, många användare menar att det påminde för mycket om skola eller skolbibliotek och att det kändes som en "håla" (O:Användare förälder). Den nya miljön upplevs också som multifunktionell, många pekar nöjt på nya och fler sittmöbler och att det finns kaffemaskin så man kan ta sig något att dricka. En av ungdomarna (A2) menar att det finns mycket bättre möjligheter att man kan gå till biblioteket och njuta av att bara sitta ner och inte ha något speciellt att göra. Det nya biblioteksrummets utformning lyfts till och med fram som läsfrämjande.

Det var ju trångt att sitta där [gamla biblioteket, vår anmärkning], det fanns inget mysigt ställe som ger dig lust att läsa boken där, alltså läsa kapitel till exempel. (...) Men nu är det lite bättre chans i det nya, att göra läxorna och, alltså, sitta.

(A2:u)

Relationer - samverkan

Användarna har mycket positivt att säga om sitt nya bibliotek och sitt nya fritids, men är desto mer skeptiska till utformningen med de två verksamheterna i samma byggnad. Ett par av användarna uttrycker sig positivt om att den nya byggnaden är utformad som en *hybrid kulturarena*. En kvinna, vars barn är inskrivna på fritidsklubben, tycker att det är bra att det är så nära mellan verksamheterna. Hon menar att det är lättare för barnen att nå biblioteket nu och att det kanske inte var så lätt för fritidsledarna att gå med något eller alla barnen till biblioteket från stället där fritidsgården tidigare låg. Nu är det ju bara att gå en trappa ner (eller upp). Den öppna planlösningen tror hon kan fungera som ett sätt att lära barnen att visa hänsyn, att man inte kan föra hur mycket oväsen som helst eftersom det är andra människor som vistas där också. (O:Användare förälder) Även en flicka som går på fritidsklubben tycker att det är "jättebra" att fritids och biblioteket är i samma byggnad, eftersom det är mycket närmare mellan de båda och det är bättre plats i det nya biblioteket (O:Användare barn).

Majoriteten av användarna vi varit i kontakt med ser dock inte några synergieffekter med idén bakom samverkan. Båda de intervjuade ungdomarna tycker, som nämnts ovan, att verksamheterna borde vara fysiskt skilda åt.

Jag har tyckt att det har passat lite konstigt ihop att fritidsgård och bibliotek sitter ihop. (...) Alltså, skrikande ungdomar tillsammans med tyst bibliotek. (...) Men bibliotekarierna säger ju att det passar bra, men det tycker inte jag.

(A1:u)

- (A2:u) Men alltså, vi ser nu att den nya fritidsgården och biblioteket, som jag tycker, personligt, jag tycker inte att de ska vara tillsammans.
- (Intervjuare) Okej. Varför inte?
- (A2:u) För det finns några som skriker och några som vill fokusera, förstår du?
- (Intervjuare) Mmm.
- (A2:u) Alltså, vill läsa en bok sen det, du såg trappan, man går ner så?
- (Intervjuare) Mmm.
- (A2:u) Det finns folk som skriker, som skriker bara, och som ropar på en kompis, så högt. Och kanske andra, de andra i biblioteket vill fokusera

dels för läsa i lugn och ro och så. Jag tycker att de borde vara delade.
(skratt)

Även vuxna användare är oroliga för att det med den öppna planlösningen kommer att bli hög ljudvolym i lokalerna. En förälder är även orolig för att öppenheten gör att det mycket lättare kan komma in okända människor till fritidsverksamheten. Hon är rädd att det blir svårare att hålla uppsikt över barngrupperna med alla halvplan och människor som kan röra sig runt i byggnaden, hon vill kunna känna sig trygg när hon lämnar sitt barn där. (O:användare förälder)

5.5 Jämförande analys

I detta avsnitt jämför vi resultaten från de olika aktörerna, för att undersöka vilka likheter och skillnader det finns mellan deras beskrivningar av biblioteket och hur de resonerar kring delaktighet och bibliotekets roll i stadsdelen. Här jämför vi även våra resultat med tidigare forskning. Den jämförande analysen är disponerad efter samma teman som den tidigare analysen.

5.5.1 Ett bibliotek med många roller

En jämförelse av politikernas, bibliotekspersonalens och användarnas beskrivningar av folkbiblioteket visar att grupperna framhåller samma roller som viktigast, men att rollerna får olika innebörd beroende vilken aktörsgrupp man frågar. Det är främst biblioteket som *socialcentrum* och *kulturcentrum* som är mest framträdande av funktionerna i Anderssons och Skot-Hansen modell, men även demokratiaspekten lyfts fram i beskrivningarna.

När det kommer till bibliotekets roll som *socialcentrum* framhåller användarna en tydlig bild av att biblioteket är en plats där man kan få sitta i lugn och ro, läsa en bok, studera eller bara vara. Politikerna och bibliotekspersonalen framhäver istället att det ska vara mycket rörelse och att det ska hända mycket i hela byggnaden. Hos en bibliotekarie framhålls aktiviteterna och att det ska vara ”fullt ös” (B3) som ett sätt att få barnen att komma till biblioteket och att verksamheten ska vara relevant för dem.

Det finns även olika föreställningar kring vad begreppet mötesplats innebär, och vad eller vilka det är som ska mötas. Några intervjupersoner reflekterar kring detta, att mötesplatsen i sig kan vara många olika saker. Vi menar att de olika aktörsgrupperna många gånger åsyftar olika saker när de talar om biblioteket som mötesplats. Både biblioteket som *högintensiv mötesplats* och biblioteket som *lågintensiv mötesplats* kommer till uttryck i aktörernas beskrivningar, men vikten läggs något olika beroende på vem man frågar. Hos bibliotekarierna kommer båda *mötesplatserna* till uttryck, medan det hos politiker och användare finns en tyngd mot den *högintensiva mötesplatsen*.

Biblioteket som *högintensiv mötesplats* kommer, som sagt, till uttryck hos samtliga aktörsgrupper. Politiker och bibliotekarier trycker mycket på att erbjuda aktiviteter och programverksamhet för att locka besökare. Man ska ordna attraktiva aktiviteter för att folk ska komma och träffas. Aktiviteterna lockar människor med samma intressen, vilket främjar att människor träffas men inte nödvändigtvis att de exponeras för något nytt. I användarnas beskrivningar framkommer den *högintensiva*

mötesplatsen tydligast. De menar att det måste finnas någon aktivitet de är intresserade av för att de ska vilja gå till biblioteket och träffas. Hos en av de vuxna användarna finns en tydlig önskan om att Mötesplats Klostergården skulle vara en plats dit man kunde gå och träffa på någon bekant.

Den *lågintensiva mötesplatsen* är inte lika framträdande som den *högintensiva* i intervjupersonernas beskrivningar. Vi tror att en anledning till detta kan vara att den *lågintensiva mötesplatsen* i många fall tas för given eller är osynliggjord. Den är inte heller lika lätt att mäta och utvärdera som den *högintensiva mötesplatsen*, den ger inte statistik på samma sätt. En bibliotekarie framhåller att biblioteket egentligen alltid varit bra på att vara en *lågintensiv mötesplats*, då människor som inte känner varandra kan träffas spontant och prata med varandra. Vi menar att på samma sätt har biblioteket alltid varit en *lågintensiv mötesplats* ur den aspekten att människor som vistas på biblioteket exponeras för andra människor, åsikter och berättelser än de skulle komma i kontakt med i vanliga fall.

I *Plan för biblioteksverksamheten i Lunds kommun* framhålls också behovet och betydelsen av den *lågintensiva mötesplatsen*:

Samhället behöver lågintensiva mötesplatser – över generationsgränser, genusgränser, språkgränser och sociala gränser. I Sverige finns många ensamhushåll. Biblioteket är en av få mötesplatser dit det inte kostar att gå och dit man går frivilligt. Att se och möta andra människor, utanför den egna gruppstillhörigheten, bidrar både till att bryta ensamhet och till integrationen av alla som lever i Sverige i det flerkulturella, öppna och demokratiska Europa.

(Lunds kommun u.å.)

Audunson framhåller att det finns en risk för fragmentering i ett samhälle där den *högintensiva mötesplatsen* är vanligast. Han menar vidare att både *hög- och lågintensiva möten* är viktiga för vårt demokratiska samhälle. (Audunson 2005, s. 437) Det finns en strömning mot det *högintensiva* i hela vår kultur, där man exponeras för saker som baseras på vad man tidigare exponerats för, till exempel fungerar många sökmotorer på internet på detta sätt. Alexander Halavais (2009), professor i kommunikationsvetenskap, problematiserar till exempel sökmotorernas position när det kommer till människors tillgång till digital information, och menar att webben kan ge tillgång till information som annars skulle vara marginaliserad i samhället, men att de populäraste sökmotorerna tenderar att undergräva denna mångfald (2009, s. 85). Audunson menar att biblioteket är en av de få platser i samhället som fortfarande är *lågintensivt* (2005, s. 437). En av bibliotekspersonalen framhåller bibliotekets demokratiska funktion och menar att biblioteket är viktigt för där kan användarna få oberoende information (T3). Informationen är oberoende av personen och användarna möts av ett och samma innehåll istället för en skraddarsydd och anpassad modell.

Bibliotekspersonalen och politikerna syftar till hela byggnaden när de tänker på mötesplatsen. Användarna ställer sig dock mer tveksamma till samverkan med fritids och ser inte nödvändigtvis hela byggnaden som en mötesplats. Det verkar inte finnas någon naturlig eller önskvärd brygga verksamheterna emellan från användarnas sida. Bibliotekspersonalen uttrycker en önskan om att människor ska ”hänga” på biblioteket, men användarna verkar inte vara självklart intresserade av det, något som

kan kopplas till Hansson som menar att trots att biblioteken formulerar sig som mötesplatser är det få som går dit för att umgås med andra (Mildner 2013, opaginerad). Ungdomarna menar att fritidsgården är en mötesplats för barn och ungdomar, medan biblioteket är en mötesplats för äldre. Ungdomarna uttrycker att de inte märker av exempelvis föreningar som hyr in sig, för de är där när ungdomarna inte är där. En vuxen användare beskriver också en upplevelse av att de vuxna måste gå när barnen kommer. Utifrån dessa beskrivningar ser vi att schemalagningen minskar möjligheten för *lågintensiva möten*. Men oavsett om det är önskvärt eller inte eller i vilken utsträckning det sker, så leder byggnadens utformning till *lågintensiva möten* mellan bibliotek och fritid. En bibliotekarie uttrycker det som att det inte går att undvika varandra i huset (B3) och en av ungdomarna formulerar det som att det inte går att undvika biblioteket så som det ligger nu (A1:u). Man exponeras för varandra och varandras verksamheter, över sociala gränser, kulturella gränser och generationsgränser.

Utifrån beskrivningarna om biblioteket som *socialcentrum* menar vi att det går att diskutera huruvida biblioteket är på väg att gå från en *lågintensiv, single-minded mötesplats* till en *högintensiv, open-minded mötesplats*. Jämfört med hur intervjupersonerna beskriver det gamla biblioteket presenteras det främst som ett bokrum, med främsta uppgift att låna ut böcker. I den nya byggnaden har man valt att ha färre hyllmeter och således prioriterat att biblioteket ska fylla fler funktioner än att endast låna ut böcker. Man vill satsa på mycket programverksamhet och samverkan och samarbeten med andra organisationer och föreningar.

På samma sätt som *socialcentrumet* får olika betydelse beroende på vilken grupp man utgår ifrån så får biblioteket som *kulturcentrum* olika betydelse. När användarna pratar om biblioteket som *kulturcentrum* framhåller de i första hand böckerna, litteraturen. Politikerna och bibliotekarierna framhåller också böckernas och litteraturens betydelse, som verkar ses som något självklart, men de trycker även på upplevelser i större utsträckning än vad användarna gör. De menar att det är viktigt med upplevelser och att det händer saker på biblioteket för att användare ska komma och för att biblioteket ska vara attraktivt.

Beskrivningar av Anderssons och Skot-Hansens funktioner *kunskapscentrum* och *informationscentrum* framkommer inte lika tydligt som de andra två, det är dessutom bitvis svårt att uttyda vilken av funktionerna som avses när intervjupersonerna exempelvis talar om information. Andersson och Skot-Hansen menar att rollerna i deras modell inte tydligt går att avgränsa eller definiera, vilket blir särskilt tydligt gällande dessa två funktioner (1994, s. 18). Beskrivningar som hör till biblioteket som *kunskaps- och informationscentrum* återfinns hos alla aktörer. Kring *kunskapscentrum* talas det exempelvis om studieplatser och kring *informationscentrum* talas det om att man ska kunna få hjälp med att förstå varför man inte får en plats i barnomsorgskön. Det är flera som nämner vikten av att kunna hitta oberoende information och att biblioteket ska hjälpa människor att hitta vad de söker. Detta kan gå in under båda funktionerna beroende på vilken slags information det handlar om. Användarna beskriver att bibliotekets roll som *informations- och kunskapscentrum* är av mindre vikt idag då många har datorer hemma och då både information och litteratur kan läsas på internet. Biblioteket är inte det enda eller självklara valet vid informationssökning eller nöjesläsning. Vi menar att detta kan

vara en av orsakerna till att biblioteket kan behöva lägga vikt vid andra funktioner, som aktiviteter, för att vara relevant i en tid där bibliotekets traditionella uppdrag möter konkurrens från olika håll.

Framför bibliotekets roll som *kunskapscentrum* och *informationscentrum* är det bibliotekets demokratiska uppdrag som betonas av flertalet intervjupersoner, exempelvis genom att arbeta med att inkludera dem som står utanför det digitala samhället. Alla har inte datorer hemma och alla kan inte använda internet.

Något man kan reflektera kring är vad ny informations- och kommunikationsteknik och nya medieformer kan få för konsekvenser för de olika funktionerna i Anderssons och Skot-Hansens modell och hur de hänger samman. När man bygger bibliotek med plats för färre fysiska böcker för att ge mer plats för e-medier, hamnar det fortfarande inom biblioteket som *kulturcentrum*. Rollerna i sig behöver således inte påverkas så mycket. Men frågan blir hur samspelet mellan de olika rollerna påverkas av de nya förutsättningarna.

Sammantaget är användarnas bild av och önskan om att biblioteket ska vara traditionellt, där böcker och lugn och ro lyfts fram. Politiker och bibliotekarier trycker i större utsträckning på upplevelser och mötesplatsen, även om litteraturen fortfarande är viktig. Detta stämmer väl överens med resultatet Svensk biblioteksforening (2011) fått fram i rapporten *Olika syn på saken*, där användarna ville ha ett lugnt och rofyllt bibliotek medan personalen ville ha en spännande miljö (2011, s. 22). I Axelssons och Hallendals undersökning (2005) ser de en annan tendens, där användarna de intervjuat hade en negativ bild av det traditionella folkbiblioteket (2005, s. 61). Författarna resonerar där att det traditionella biblioteket inte lockar alla grupper av människor (Axelsson & Hallendal 2005, s. 59). Något som faller utanför Anderssons och Skot-Hansens modell, men som lyfts fram från de användare vi intervjuat är bibliotekspersonalens betydelse och vikten av det personliga mötet och bra service. Även detta resultat återfinns i *Olika syn på saken* där både personal och användare menar att personal, bemötande och service är viktiga delar hos ett folkbibliotek (2011, s. 22).

Jämfört med Andersson och Skot-Hansens resultat där de mest framträdande rollerna var *kulturcentrumet* och *kunskapscentrumet*, tätt följt av *informationscentrumet*, men där *socialcentrumet* inte var så tydligt, har *socialcentrumet* fått en allt större betydelse för dagens bibliotek. För Klostergårdens bibliotek och Mötesplats Klostergården är visionen att det ska vara just ett livfullt hus för möten (Lunds kommun 2013b). En jämförelse med Andersson och Skot-Hansen bekräftar även det våra intervjupersoner resonerat kring, att bibliotekets roll som *kunskaps- och informationscentrum* inte är lika framträdande idag. Vi menar att det kan härledas till den stora utvecklingen på IKT-området sedan mitten på nittioalet, då författarnas modell skapades.

Flera av bibliotekspersonalen framhåller att det är viktigt med lyhördhet och föränderlighet, och när man bestämmer något behöver det inte nödvändigtvis gälla för all framtid. Detta är något som återspeglas i Anderssons och Skot-Hansens teori, där de, som vi tidigare nämnt, menar att biblioteket inte är en statisk organisation som kan definieras en gång för alla (1994, s. 256). Folkbibliotekets identitet är föränderlig, där olika roller prioriteras olika mycket under olika tider i samhället. Vi har visat på

att det finns flera olika föreställningar kring vilka roller de olika aktörerna anser att biblioteket ska prioritera, och olika beskrivningar av vad som bör prioriteras rollerna emellan. Kopplat till Axelsson och Hallendal visar deras resultat att de olika aktörerna i stort har samma föreställningar kring vad det traditionella biblioteket och PUNKT-mediet är och ska vara, medan beskrivningarna av det framtida biblioteket skiljer sig åt (2005, s. 61f). Vi menar att dessa olika föreställningar kring folkbibliotekets framtida identitet tydliggör relevansen av en fortsatt diskussion, där olika parter får komma till orda.

5.5.2 Att vara delaktig eller inte - det är frågan

Vid en jämförelse av de olika aktörgruppernas beskrivningar av delaktighet i förhållande till utvecklingen av Klostergårdens bibliotek framkommer det att delaktighet är en prioriterad fråga i teorin, men tolkningsbar på många olika sätt och kanske inte helt okomplicerad i praktiken. Politikerna framhåller delaktighet som centralt, men både bibliotekarierna på Klostergårdens bibliotek och dess användare beskriver att deras möjlighet att påverka och vara delaktiga har varit begränsade. Kultur- och fritidsnämnden har tagit fram kulturpolitiska mål och verksamhetsmål om att kommuninvånarna ska kunna påverka kulturverksamheterna genom delaktighet och dialog, men har ingen direkt kännedom om på vilket sätt tjänstemännen arbetar med detta i verksamheten och verkar inte heller ha haft någon egen dialog med användarna på Klostergården. När det gäller kommunikationen mellan de olika aktörerna framkommer det av intervjuerna att det sker mycket kommunikation mellan användare och bibliotekarier, en del kommunikation mellan politiker och tjänstemän (i ledningsposition) och mycket lite kommunikation mellan politiker och användare. Samtliga aktörer understryker vikten av personlig service och att den personliga kontakten mellan bibliotekarier och användare är ett positivt signum för stadsdelsbiblioteken. Alla grupper pekar dock även på problemen i kommunikationen mellan politiker och Klostergårdens äldre och hur detta till viss del har spillt över negativt på inställningar och uppfattningar kring den nya mötesplatsen. En möjlig påverkansfaktor till den negativa kommunikationen kan vara att få av de inblandade i nämnden, biblioteksledningen och personalen har varit med under hela utvecklingsprocessen, vilket kan ha påverkat kommunikationen mellan olika nivåer och med användare.

I gästboken som ligger framme på ett bord i biblioteket under den offentliga invigningen är den första (och när vi tittar i den ett par timmar in på invigningsdagen även den enda) anteckningen, som nämnts tidigare, gjord av arkitekterna på den ansvariga arkitektbyrån;

Vår arkitektoniska gestaltning har formats av en aktiv och stimulerande BRUKARDIALOG i denna vackra och tidstypiska KONTEXT. (...) Vi vill med denna gästbok bjuda in till en FORTSATT DIALOG med besökare och brukare på Mötesplats Klostergården.

(O:Gästbok)

I intervjuerna med bibliotekarierna framkommer det tvärt emot att intresset för dialog och deltagande i framtagandet av det nya biblioteket har varit svagt hos användarna. Detta menar vi väcker fundering kring i vilken utsträckning det verkligen är som exempelvis Holmberg med kollegor (2009) och Hvenegaard Rasmussen med kollegor hävdar, att människor ställer allt större anspråk på deltagande och att de vill vara

medskapare istället för passiva mottagare (Holmberg et al. 2009, s. 112f, Hvenegaard Rasmussen et al. 2011, s. 15). Är det kanske tvärtemot till och med så att det kan vara skönt att ha fristäder i samhället där man faktiskt inte förväntas eller känner sig tvingad att bidra? Två av bibliotekspersonalen tar i intervjuerna upp just det kravlösa som en av folkbibliotekets viktigaste funktioner, att det är en kostnadsfri plats där man ska kunna känna sig trygg utan att bevisa någonting eller förklara sig för någon (B2, T3).

Användarna i vår studie uttrycker å sin sida dock att de upplevt brist på dialog och inflytande över utvecklingsprocessen och egentligen mest tillfrågats när allt redan varit bestämt. Detta kan kopplas till Holmberg med kollegor (2009, s. 125) som menar att ett aktivt deltagande kan vara en god cirkel, att deltagande i allmänhet kan uppmuntra människor att delta på nytt. Vi ser i vår undersökning dock prov på att det även kan fungera åt andra hållet, att deltagande kan bli en ond cirkel om det inte tas tillvara på rätt sätt. Uppgivna användare som känner sig överkörda i valet av namn på mötesplatsen och som till och med uttrycker att de mist sin tro på demokratin är kanske inte särskilt benägna att fortsätta vara delaktiga i framtiden.

5.5.3 Konflikt mellan tradition och multifunktion

Mötesplats Klostergården som *hybrid kulturarena* är den stadsutvecklande funktion de olika aktörerna har mest tankar och åsikter om. Men vi kan tydligt urskilja att alla aktörers beskrivningar av det nya biblioteket och den nya mötesplatsen har inslag av samtliga av Hvenegaard Rasmussens, Jochumsens och Skot-Hansens paraplybegrepp *plats, rum och relationer*.

Bibliotekets funktion som *placemaker* har blandat stöd hos aktörerna. Bibliotekspersonal och politiker tror starkt på att den nya satsningen kommer att fungera revitaliserande för stadsdelen, att det kommer att bli ett lyft för Klostergården och stärka den lokala identiteten. Alla användare är dock inte lika övertygade. En del tror inte att de återupplivande effekterna blir långvariga och att allt så fort nyfikenheten lagt sig kommer att återgå till det gamla vanliga. Samtliga användare, bibliotekspersonal och politiker som kontaktats i studien, är dock positiva till förändringarna i biblioteksrummet. Förändringen från det tidigare bibliotekets *single-minded*, skolmässiga rum till den nya byggnadens *open-minded*, multifunktionella rum med mer plats och fler möjligheter lyfts fram som tilltalande och inbjudande. Vi märker dock att det finns ett dilemma mellan *single-minded* och *open-minded* eller mellan det traditionella och den nya verksamheten inriktad på multifunktionalism. En del användare uttrycker missnöje med att andelen hyllmeter minskat och prioriterats bort för att ge mer flöde i rummet. Och vid frågan om hur Mötesplats Klostergården kommer att fungera i framtiden svarar en i bibliotekspersonalen att

Ja, det får jag nog säga är den stora utmaningen för det är ju lite så att de traditionella biblioteksbesökarna ser ju inte spontant helheten med fritid, att det är en gemensam verksamhet, utan då går man till biblioteket och läser sin lilla bok och lämnar den eller vad man nu gör, och sen går man hem. Och så är det naturligtvis, det ligger liksom inte i vårt tänk att påtvinga folk att nu är vi en arbetsgrupp, nu är vi ett hus.

(T2)

Hvenegaard Rasmussen med kollegor pekar i sin studie också på detta dilemma och menar att det i dagens folkbibliotek finns en motsättning mellan det rationella och det inspirerande. Det kan leda till konflikt mellan den rationella utformningen, för dem som vet vad de vill ha på biblioteket, och den uppluckrade ordningen, för dem som kommer till biblioteket utan förbestämt mål. (Hvenegaard Rasmussen et al. 2011, s. 119) På Klostergårdens nya bibliotek, med dess påbörjade samverkan med fritidsverksamheten, menar vi att det blir tydligt att upplägget kräver en återkommande diskussion om balansgången mellan att locka nya besökare och att inte skrämna iväg traditionella kärnanvändare.

Skillnaden i inställningen till konceptet med den *hybrida kulturarenan* mellan användare å ena sidan och bibliotekspersonal och politiker å andra sidan kan även den härledas till konflikten mellan det traditionella och det mer samtida multifunktionella. Politikerna ser integrerad samverkan mellan institutioner som en effektiv satsning och hoppas se mer av detta framöver i kommunen och bibliotekspersonalen har stora förhoppningar om att samverkan med fritidsverksamheten ska ge delad kunskap, inspiration och ett ökat intresse och en ökad användning av biblioteket. Majoriteten av användarna ställer sig däremot negativa till den oavgränsade kombinationen mellan biblioteks- och fritidsverksamheten. De ser inte möjligheten till synergieffekter i idén om samverkan, som politiker och bibliotekspersonal gör, utan uttrycker mest oro för att bibliotekets för dem viktiga funktion med lugn och ro ska trängas undan av fritidsverksamhetens ofrånkomliga stöj och stim. Det är möjligt att användarnas inställning kan förklaras med att vi har intervjuat dem tidigt i processen, innan den hybrida kulturarenans verksamhet kommit igång ordentligt och att vi hade fått ett annat resultat om vi gjort undersökningen när Mötesplats Klostergården varit aktiv en längre period.

6. Diskussion och slutsatser

I detta kapitel diskuterar vi våra resultat från analysen och presenterar våra egna reflektioner i större utsträckning. Kapitlet återkopplar till den övergripande diskussionen kring vad de olika aktörernas föreställningar om folkbiblioteket får för konsekvenser för Klostergårdens biblioteks utveckling och roll i samhället. Vi diskuterar även vårt teori- och metodval samt presenterar förslag på vidare forskning.

6.1 Diskussion

Vi har sett att folkbibliotekets olika funktioner kan föra med sig både synergieffekter och svårigheter när de ska samverka. Det kan bli spänningar rollerna emellan då användarnas önskan om en lugn och tyst plats ställs mot bibliotekspersonalens och politikernas uppmuntran till rörelse, ljud och upplevelser. Om exempelvis ungdomarna vill använda biblioteket för att ta det lugnt, eller för att göra läxorna då de får upplevelser och möten på fritidsgården, men möts av rörelse och hög ljudvolym även på biblioteket – hur blir biblioteket relevant för ungdomarna då? Hur går biblioteket som *kunskapscentrum* och *informationscentrum* ihop med ljud och rörelse? Finns det en risk att man skrämmer bort tidigare kärnanvändare som föredrar det traditionella biblioteket? Kan man vara både traditionellt och nydanande på en och samma gång, eller leder det till en än mer otydlig identitet? Vi kan även se spänningar då man från politiskt och från verksamhetens håll uppmuntrar till möten men där användarna inte ser biblioteket som en självklar mötesplats.

Andersson och Skot-Hansen (1994) skriver, vilket vi tidigare nämnt, att biblioteket ingår i ett lokalt nätverk med olika samarbetspartners, och både biblioteket och nätverket är föränderliga och påverkar bibliotekets utveckling (1994, s. 259). I vårt fall blir detta extra tydligt då samverkan med fritids påverkar bibliotekets roller och identitet. Ungdomarna verkar använda fritidsgården som ett *social-* och *kulturcentrum*, i den mån författarnas modell går att applicera på andra verksamheter. Gör det att biblioteket kan satsa mer på de andra två rollerna *kunskaps-* och *informationscentrum* eller profileras biblioteket automatiskt utifrån sin samverkan med fritidsverksamheten? Vi menar att samverkan går att lyfta fram till diskussion, hur ser samverkan ut – vem anpassar sig mest och vilka konsekvenser får det för den egna verksamheten? Eftersom det undersökta biblioteket var under uppstart under arbetet med denna uppsats, finns ännu inget facit. Detta är frågor och utmaningar som kommer att aktualiseras under uppbyggandet av och arbetet med verksamheterna.

Något vi funnit intressant är vilken betydelse mötesplatsen tillskrivs. Politiker trycker på att biblioteket ska vara en naturlig mötesplats, och om det blir det, blir det naturligt att man går till biblioteket och lånar böcker. Anderssons och Skot-Hansens *socialcentrum* möjliggör således *kulturcentrumet*. Vi har även sett det motsatta förhållandet, där alla aktörsgrupper framhåller att aktiviteter och kulturella upplevelser möjliggör, eller i det närmaste är en förutsättning, för att människor ska stanna kvar på biblioteket och hänga, och använda det som en *högintensiv mötesplats*. Här kan en parallell dras till artikeln ”Bye Bye, Biblioteket” där Anna-Stina Takala intervjuas av Anders Mildner (2013) och hänvisar till en studie där resultatet visade

att det inte är samma människor som går på arrangemang och som lånar böcker (Mildner 2013, opaginerad). Frågan är om den önskade synergieffekten mellan *socialcentrumet* och *kulturcentrumet* uppstår, eller om de olika funktionerna lockar olika användare med olika behov, och att det således blir svårt att prioritera vad man ska göra och vem man ska vara till för.

Något vi uttolkar i flera intervjupersoners utsagor är att man anser att det idag inte räcker att vara ett bibliotek vars primära funktion är bokutlån, det vill säga det som Hvenegaard Rasmussen med kollegor benämner *single-minded plats* (2011, s. 117-119) och som även återfinns i Hedemarks bokliga diskurs (2009, s. 49-50). Jämfört med den tidigare verksamheten uppfattades det gamla biblioteket främst som en plats där man kunde låna böcker, lokalen i sig inbjöd inte till så mycket annat. Utifrån utsagorna från politiker och bibliotekspersonal verkar det som att det traditionella biblioteket är förlegat, medan användarna fortfarande verkar ha kvar bilden av och önskan om det traditionella biblioteket.

Som vi nämnt tidigare, kan det för folkbiblioteket också bli spänningar mellan att följa sitt lagstadgade uppdrag att vända sig till alla i samhället och att prioritera vissa målgrupper. Risken finns att de som inte känner sig prioriterade inte heller känner sig välkomna till biblioteket. Precis som Andersson och Skot-Hansen lyfter fram att folkbiblioteken ofta kämpar med oförenliga krav från politiker och användare (1994, s. 15-19), märker vi i vår studie svårigheterna och problematiken för folkbiblioteket i att försöka vara allt för alla. Biblioteksverksamheten som studerats i den här uppsatsen hamnar i en konflikt i sitt försök att följa direktiven både från den nationella bibliotekslagen och från den lokala kultur- och fritidsnämnden om att prioritera målgruppen barn och unga utan att tappa, eller i det studerade fallet rent av skrämja bort, andra målgrupper. Profilerings är visserligen ett sätt att fokusera på några av bibliotekets många roller och därmed förtydliga dess identitet, men vad händer med folkbibliotekets demokratiska uppdrag om vissa målgrupper, som exempelvis äldre, upprepade gånger får stå till sidan?

Gällande delaktighet har vi i vår studie sett prov på att det är av yttersta vikt att bibliotekens, och även andra institutioners, arbete med detta är väl genomtänkt, väl förankrat och väl genomfört. I politikernas och bibliotekspersonalens utsagor framgår det att information till medborgarna och användarna, till exempel om byggnadsläget eller tidsplaner, ses som synonymt med delaktighet. Baserat på användarnas utsagor kan vi konstatera att det av dem har uppfattats annorlunda. De upplever inte information som deltagande, utan upplever att de inte bjudits in till "riktigt" deltagande förrän det mesta varit bestämt. De upplever inte heller att deras deltagande har haft någon direkt verkan. Vi ställer oss frågan vad detta tillvägagångssätt får för konsekvenser och skickar för signaler till användare. Vad händer när användarna inte upplever att de kan påverka kulturverksamheterna genom delaktighet? Kan man då förvänta sig en ökad användning av desamma? Precis som de intervjuade politikerna framhåller anser vi att information kan vara starten eller grunden för att få användarna att börja vilja vara delaktiga, men sedan menar vi att det krävs andra sätt att arbeta med deltagande. Framförallt tydlighet, transparens och återkoppling framstår för oss som centralt, att användarna redan när de påbörjar sitt deltagande vet hur mycket inflytande de har och hur och av vem deras åsikter, förslag och synpunkter kommer att behandlas.

Bibliotekspersonalen i vår studie pekar på att delaktighet är en färskvara, att det är något som måste arbetas med återkommande. På samma sätt menar vi att satsningar på ett område eller en stadsdel måste vara kontinuerliga och inte engångsföreteelser var 20-30:e år. För att satsningen på Klostergårdens biblioteks- och fritidsverksamhet och skapandet av den nya kulturella mötesplatsen verkligen ska få ett revitaliserande resultat och lyfta och stärka området och dess identitet, krävs att både platsen, rummet och relationerna fortsätter att kännas aktuella. Det enda sättet att motbevisa de användare som tror att allt återgår till det gamla vanliga när nyhetens behag lagt sig är att stadsdelen och dess verksamheter arbetar för och får möjligheter till att behålla sin nuvarande attraktivitet och lockelse för områdets boende.

Något som däremot inte verkar ha så stor lockelse på användarna är utformningen av den hybrida kulturarenan. Även om användarna ännu inte har haft möjligheter att göra sig hemmastadda i den nya miljön anser vi likväl att det är intressant att större delen av användarna inte ställer sig positiva till den vision för kulturutvecklingen som politiker och biblioteket ställer upp. Det skapar funderingar kring om kommunikationen av visionen till användarna inte varit tillräcklig eller om deras åsikter och föreställningar om folkbiblioteket är helt olika politikernas och bibliotekspersonalens. Som exempel kan nämnas att politiker och bibliotekspersonal pratar varmt om den hybrida kulturarenans fördelar för barn och unga, om hur de mer naturligt exponeras för litteratur och läsning och att det i förlängningen ökar läskunnigheten och läslusten. Men vi frågar oss vad det egentligen är som blir mer "naturligt"? Och vad beror det på att användarna inte alls ser samma, eller andra, positiva kopplingar mellan verksamheternas samverkan? Klostergårdens bibliotek måste som sagt förhålla sig till fritidsverksamheten, något som kan påverka hur användarna uppfattar biblioteket. Vilka roller får folkbiblioteket och vilka roller får fritidsverksamheten när båda ska fungera som en verksamhet och tillsammans disponera byggnaden?

6.2 Slutsatser

Vi har med denna uppsats tillfört ny empiri genom att i samma undersökning titta på olika aktörers beskrivningar kring ett specifikt folkbibliotek, samt framhållit betydelsen av att jämföra de olika aktörerna i samma undersökning. Genom att göra detta har vi tydligt kunnat jämföra likheter och skillnader i beskrivningarna, och därmed även kunnat belysa maktförhållanden aktörsgrupperna emellan. Vi har även kopplat diskussionen om folkbibliotekets identitet till aktuella frågor identifierade i biblioteksforskningen, som mötesplats, delaktighet och folkbibliotekets bidrag till stadsutveckling, frågor som vi menar är relevanta att diskutera i förhållande till varandra när det kommer till folkbibliotekets framtid och fortsatta relevans i samhället.

Efter att ha genomfört vår studie, analyserat och diskuterat vårt material drar vi följande slutsatser:

- Användarnas föreställningar av vad folkbiblioteket ska vara skiljer sig något från bibliotekspersonalens och politikernas föreställningar. Användarna har en mestadels traditionell bild av folkbiblioteket, där de framhåller lugn och ro och böcker framför annat. Bibliotekspersonalen och politikerna framhåller att det ska hända mycket, vara mycket aktiviteter och möjligheter till olika

möten, även om de också framhåller böckerna som det primära eller självklara. Det är de kulturella, sociala och demokratiska funktionerna som framträder tydligast i aktörernas beskrivningar. Information och kunskap framkommer inte i lika hög grad, mycket på grund av konkurrens från internet. Samtidigt kan biblioteket fylla en viktig funktion när det kommer till att ge alla människor tillgång till datorer och internet, då många fortfarande står utanför det digitala samhället.

- Olika aktörer tillskriver folkbiblioteket som mötesplats olika betydelse. Användarna föreställer sig biblioteket som den *högintensiva mötesplatsen* där man träffar folk man känner eller som har samma intressen. Bibliotekspersonalen och politikerna talar däremot om biblioteket som både den *hög-* och *lågintensiva mötesplatsen*, där både gemenskapen kring delade intressen och möjligheten till exponeringen för andra kulturuttryck framhålls som viktiga.
- Arbetet med användarnas delaktighet är en skör balansgång, som måste skötas varsamt för att inte riskera att bli kontraproduktivt. Om politikerna och biblioteksverksamheten inte är förberedda på att verkligen släppa in användarna i utformningen av folkbiblioteket och ge dem en del av beslutsmakten kan försäkran om deltagande stöta bort istället för att attrahera användarna. Samtidigt kan det vara problematiskt att bygga för mycket av verksamheten på deltagande och involvering av användarna för en institution som står för neutralitet, kravlöshet och frivillighet.
- De olika aktörsgrupperna har följaktligen i viss utsträckning olika bilder av folkbibliotekets identitet, vilket påverkar vad de förväntar sig av det. I vår studie verkar bibliotekspersonalen och politikerna vara eniga om att Klostergårdens biblioteks identitet och prioriteringar, medan användarnas bild skiljer sig åt. I detta fall verkar det som att bibliotekspersonalens och politikernas föreställningar verkar ha gått före användarnas föreställningar när det kommer till vad bibliotekspersonalen och politikerna vill att biblioteket ska vara. Vi menar att det är viktigt för politiker och bibliotekspersonalen att tydligt kommunicera sina visioner kring utvecklandet av folkbiblioteket, exempelvis mötesplatsfunktionen och kulturell samverkan, till användare, inte bara informera om tids- och byggnadsplaner. Denna slutsats kan återkopplas till Hedemark (2009), som i sin studie ser att dessa biblioteksinterna roller och funktioner inte syns i mediadebatten utan att användarnas föreställningar om folkbiblioteket ofta påverkas av den traditionalitet som råder i debatten. Därför menar vi att det är extra viktigt för beslutande och verkställande aktörer att vara tydliga med tanken bakom olika satsningar och vilka effekter man vill uppnå. Klostergårdens bibliotek har en tydlig identitet när man talar med bibliotekspersonal och politiker, men om identiteten inte tydligt kommuniceras till användarna kan bibliotekets identitet få ett otydligt utfall, då användarna redan bär med sig föreställningar om och förväntningar på ett traditionellt bibliotek.

Syftet med uppsatsen har varit att genom att undersöka politikernas, bibliotekspersonalens och användares beskrivningar av Klostergårdens bibliotek,

undersöka och sätta fokus på vad som händer när olika föreställningar ska samsas i framtagandet och utvecklingen av ett nytt bibliotek och vad de olika aktörernas föreställningar får för konsekvenser för folkbibliotekets utveckling och roll i lokalsamhället. Efter att ha genomfört vår studie ser vi att användarnas föreställningar och åsikter inte har fått så stora konsekvenser för bibliotekspersonalen eller politikerna, åtminstone inte angående utvecklingen av den nya satsningen eller byggprocessen. Kanske kommer detta att förändras längre fram genom ett mer aktivt arbete med deltagande kring själva verksamheten och dess aktiviteter och utbud. Bibliotekspersonalens och politikernas föreställningar om folkbiblioteket har däremot fått stora konsekvenser för användarna, när deras visioner och åsikter till stor del har styrt upplägget för biblioteket från en mer passiv boksamling till en mer aktiv multifunktionell verksamhet med inriktning på upplevelse och mötesplats. Att till stor del bryta med den traditionella biblioteksidentiteten har fått konsekvensen att vissa användare har blivit besvikna eller inte riktigt känner sig bekväma med det nya folkbiblioteket. Men arbetet med att utveckla den nya biblioteksidentiteten har även gjort användarna positivt överraskade, exempelvis över det multifunktionella, inbjudande biblioteksrummet. Som vi tidigare har lyft fram har vi endast talat med ett fåtal användare, vilket har gjort att deras beskrivningar har fått stort genomslag i vår undersökning. Om vi intervjuat fler användare, eller icke-användare, hade bilden av Klostergårdens bibliotek troligtvis blivit mer nyanserad och mångfacetterad.

Kanske är det nödvändigt/naturligt att det är de bransch-kunniga som är visionärer och driver biblioteksutvecklingen framåt? Kanske bidrar spänningarna föreställningarna emellan till att debatten om folkbibliotekets identitet och uppdrag hålls aktuell? Vi menar dock efter att ha genomfört vår studie att det är viktigt med en medvetenhet och transparens kring de olika aktörernas positioner, för att delaktigheten verkligen ska kunna förankras i verksamheten och i förlängningen förankra biblioteket som lokal aktör i stadsdelen och i samhället. På det sättet menar vi att folkbiblioteket kan fortsätta vara relevant, både idag och i framtiden.

6.3 Reflektion över teori- och metodval

6.3.1 Teorirefleksioner

Andersson och Skot-Hansen har, vilket vi tidigare nämnt, tagit fram en modell över folkbibliotekets viktigaste funktioner: biblioteket som *kulturcentrum*, *kunskapscentrum*, *informationscentrum* och *socialcentrum*. Författarna poängterar att funktionerna inte är tydligt avgränsade utan de överlappar varandra, något som blivit tydligt i vårt material. (1994, s. 18) Vi har funnit denna modell användbar för att sortera intervjupersonernas utsagor och kunna ställa folkbibliotekets olika funktioner mot varandra. Funktionerna är stora och övergripande och vi har sett att en enda funktion i sig kan rymma flera spänningar, exempelvis *socialcentrumets* sitta i lugn och ro å ena sidan och mycket aktivitet och fullt ös å andra sidan. För att kunna analysera funktionerna eller delar av funktionerna mer ingående, kan man behöva kompletterande teorier. Eftersom mötesplatsen i vårt fall lyftes fram så tydligt från politiker, bibliotekspersonal och i styrdokument fann vi det nödvändigt med en kompletterande teori för att problematisera mötesplatsen som begrepp. Där fick vi stöd i Audunsons *hög- och lågintensiva mötesplats*.

Precis som Andersson och Nilsson, har vi haft svårigheter att skilja på funktionerna *kunskapscentrum* och *informationscentrum* (2004, s. 24f). Inom biblioteks- och informationsvetenskap diskuteras och problematiseras begreppen kunskap och information, men i vardagligt tal och i andra discipliner används det ofta synonymt. Därför kan det vara svårt att urskilja vad intervjupersonerna talar om när de talar om kunskap och information, och vi har i många fall inte kunnat välja mellan *kunskapscentrum* och *informationscentrum*, utan fått föra ihop dem till en funktion. Denna problematik är dock något som har förändrats i den nya versionen av Andersson och Skot-Hansens modell, ”the four-space model” där både kunskap och information ryms under ”learning space” (Jochumsen et al. 2012, s. 589).

Vi har, liksom Andersson och Nilsson, även sett ett behov av en demokratisk funktion (2004, s. 23). I vissa fall ser vi att intervjupersonernas beskrivningar av den demokratiska funktionen är övergripande och passar in på flera av de andra funktionerna, men vi ser också beskrivningar som handlar om demokratifunktionen i sig. Vi har även haft svårt att placera in vikten av personalens kunskap och service i en tydlig funktion, då det också faller inom olika funktioner men då vi menar att det riskerar att osynliggöras om man inte lyfter fram det. Utöver detta anser vi att modellen är behjälplig när man vill analysera och utveckla biblioteksverksamheten, särskilt då man utgår från ett fysiskt rum och en praktisk verksamhet. Modellen hjälper oss få en överblick var tyngdpunkten i biblioteksverksamheten ligger och hur funktionerna i sig samverkar. Vi menar att för att diskutera mer övergripande idéer och visioner kring biblioteksverksamhetens utveckling kan den nya modellen fungera bättre.

Anderssons och Skot-Hansens modell skapades i mitten av nittioalet. Mycket har hänt med tekniken och medieutvecklingen sedan dess, vilket har påverkat folkbibliotekets utveckling. Modellen behandlar till exempel inte det digitala biblioteket i någon större utsträckning. Vi menar dock att bibliotekets digitala och kommunikationstekniska utveckling går att applicera i de fyra rollerna, ramarna är desamma även om innehållet kan förändras över tid. Exempelvis framhåller flera intervjupersoner att e-böcker kommer att bli allt vanligare, men e-böckerna i sig går fortfarande in under *kunskapscentrumet*. I den nya modellen från 2012 har man tagit biblioteket i ”cyberspace” i beräkning, och behandlar det sida vid sida med det fysiska biblioteket, något vi ser som en positiv utveckling av modellen.

Hvenegaard Rasmussen med kollegor analyserar, som vi tidigare nämnt, dagens stadsplanering och stadsutvecklingspolitik med tyngdpunkt på folkbiblioteket som strategiskt utvecklingsredskap (2011, s. 16). De lyfter fram att det förekommer kritik mot att använda bibliotek och andra kulturella institutioner som instrument för att uppnå sociala och ekonomiska mål för andra områden och verksamheter än de kulturella. Författarna själva menar dock att detta inte är något nytt fenomen, folkbibliotekets utgångspunkt har alltid varit instrumentell, då det ända sedan sin uppkomst har setts och fungerat som ett instrument för att främja upplysning, social och ekonomisk utveckling och tillväxt. (Hvenegaard Rasmussen et al. 2011, s. 57) Vi menar dock att Hvenegaard Rasmussen med kollegor i sin studie och i dess tillhörande teoretiska begrepp inte i tillräckligt hög grad problematiserar folkbibliotekets involvering i stadsutvecklingen. Som vi förstår det presenterar och diskuterar författarna folkbibliotekets roll som verktyg för utveckling och som

attraktionskraft mestadels som något positivt och vi anser inte att de i tillräckligt hög utsträckning belyser att den instrumentella synen på folkbiblioteket även kan få negativa konsekvenser, exempelvis att biblioteket endast värderas utifrån de effekter som det ger upphov till. I vår studie ser vi prov på denna typ av attityder, exempelvis när en av bibliotekarierna menar att samverkan var en förutsättning för att Klostergården skulle få ett nytt bibliotek och att det idag inte satsas på att bygga nya bibliotek endast för dess eget värde. Detta ser vi som problematiskt och vänder oss mot att Hvenegaard Rasmussen med kollegor, liksom politikerna i vår undersökning, mestadels fokuserar på de positiva effekterna av exempelvis hybrida kulturarenor och samverkan och inte i tillräckligt hög grad ifrågasätter vilka negativa effekter det får för de olika institutionerna i allmänhet och folkbiblioteket i synnerhet. Vår undersökning visar på att samverkan kan ge nytt liv till en verksamhet, men även för med sig problem med nya, ibland krångliga ledningsstrukturer, tidskrävande sammansvetsning av tidigare skilda arbetslag, svårigheter med att personalen från de olika verksamheterna styrs av olika ramfaktorer som exempelvis olika arbetstider, etcetera. Samverkan ger då inte bara positiva synergieffekter utan för även med sig kostnader, som inte gärna tas upp i visionens framtidsljus.

Vi anser att våra valda teorier har fungerat väl tillsammans, och har möjliggjort en analys av folkbibliotekets roller, folkbiblioteket som mötesplats samt folkbibliotekets roll i stadsutveckling utifrån vårt fall Klostergårdens bibliotek. Hvenegaard Rasmussen, Jochumsen och Skot-Hansen refererar själva till Audunsons begrepp hög- och lågintensiv mötesplats, vilket visar på att teorierna kan användas för att förstärka varandra. Eventuellt hade vi kunnat komplettera dessa teorier med ett teoretiskt perspektiv rörande delaktighet eller kommunikation, för att kunna fånga upp och fördjupa den diskussionen än mer.

6.3.2 Metodreflektioner

Vi har använt fallstudie som metod och använt oss av intervjuer och deltagande observation för att generera material. Eftersom vi har eftersträvat ett resonerande material har metoderna varit fördelaktiga att använda. Det har varit spännande att göra undersökningen i ett sådant skarpt läge, att följa själva öppnandet av en ny verksamhet. Tidpunkten har, som vi tidigare nämnt, påverkat och format vår undersökning. En tendens vi har sett är att politiker och bibliotekspersonal till viss del präglas av de förhoppningar de känner inför sin satsning och arbetsplats, vilket kan påverka deras beskrivningar. Användarna har inte samma agenda som politiker och tjänstemän som investerat energi, tid och pengar på att göra verksamheten så bra som möjligt. Användarna har i större utsträckning tagit upp problem de ser både med verksamheten och med stadsdelen.

Något vi tidigare nämnt, är att hos användarna kan deras uppfattningar om Klostergårdens bibliotek skilja sig mycket, och att det har funnits de som varit positiva till den nya verksamheten och de som har varit negativa. Svaren vi redovisat hade således kunnat bli annorlunda om vi pratat med andra personer. Vi valde även att göra mailintervjuer med tre vuxna användare, eftersom det inom ramen för uppsatsarbetet inte fanns möjlighet att genomföra dem som samtalsintervjuer. Även här hade svaren kunnat bli annorlunda, eller fördjupade, om vi träffat dem personligen. Eftersom vi dock fick möjligheten att prata med fler användare än våra intervjupersoner, under den andra observationen, har vi ändå kommit i kontakt med

flera personers beskrivningar. Det har även funnits en mättnad i de beskrivningar vi fått höra och den respons och kritik bibliotekarierna själva har fått höra, utifrån vad de själva berättat.

Ytterligare faktorer med vår metod och vårt urval som vi reflekterat kring under arbetets gång är huruvida intervjupersonernas medverkan i studien vid användandet av snöbollsmetoden verkligen varit helt frivillig. Vi ser en risk att det kan uppstå en situation där en vän, kollega eller underordnad kan känna sig tvingad att ställa upp som medverkande i studien, när man pekats ut som nyckelperson eller lämplig intervjuperson. Här menar vi dock att vi varit ytterst noggranna med att samtliga intervjupersoner gett sitt frivilliga samtycke till sin medverkan.

6.4 Framtida forskning

Denna uppsats skrevs vid uppstartandet av Mötesplats Klostersgården, där biblioteket och fritidsverksamheten under en period arbetat för att få allt praktiskt att fungera. Hur verksamheten kommer att utvecklas och hur samverkan kommer att ta sig uttryck är i skrivande stund oklart. Därför vore det spännande med en uppföljning längre fram. Hur blev det? Har förväntningarna och farhågorna besannats?

Inom ramen för denna uppsats har vi endast haft möjlighet att intervjua ett fåtal personer, vilket ger en något snäv bild. Det hade varit intressant med ett större urval av intervjupersoner, främst ur användargruppen, för att fånga upp fler erfarenheter och beskrivningar. En möjlig ingång hade också varit att intervjua bibliotekarierna och fritidsledarna och riktat undersökningen mot frågan om samverkan, ett intressant forskningsperspektiv som kommer att aktualiseras och intensifieras när de båda verksamheterna haft möjlighet att arbeta tillsammans ett tag. Här hade en del av de frågor vi lyft fram i diskussionen, exempelvis vilken av verksamheterna som anpassar sig mest och vilka konsekvenser det kan få för den egna verksamheten, varit intressanta och spännande att belysa. En av våra intervjupersoner (T1) menade att det hade varit intressant med en tvärvetenskaplig undersökning där en student från en biblioteksutbildning och en student från en fritidsutbildning skriver en uppsats tillsammans, även om det verkar svårt att genomföra. Vi tycker att det hade varit spännande och gett ett kompletterande forskningsperspektiv.

Vi har funnit det värdefullt att jämföra de olika aktörsgруппerna, och det är något som skulle kunna användas än mer i framtida forskning, exempelvis fördjupa forskningen om biblioteket som mötesplats och vad olika aktörer tillskriver begreppet mötesplats. I framtiden hoppas vi även se mer forskning kring bibliotekets roll som mötesplats och vad olika aktörer tillskriver begreppet, kring delaktighet och huruvida användare faktiskt önskar vara delaktiga och på vilket sätt, kring hur folkbibliotek används i stadsutveckling och marknadsföring av platser och vilka konsekvenser detta får för biblioteket samt hur folkbiblioteket kan arbeta med att kommunicera och marknadsföra sin identitet.

7. Litteraturförteckning

Andersson, A. & Nilsson, A. (2004). *Bilden av folkbibliotek – i lokalpressen och hos allmänheten* (2014:46). Magisteruppsats, Bibliotekshögskolan, Högskolan i Borås. Borås: Högskolan.

Andersson, M. & Skot-Hansen, D. (1994). *Det lokale bibliotek: afvikling eller udvikling*. Köpenhamn: Danmarks biblioteksskole och Udviklingscenteret for folkeoplysning og voksenundervisning.

Audunson, R. (2001). Folkebibliotekenes rolle i en digital framtid: publikums, politikernes og bibliotekarenes bilder. I Audunson, R. A. & Windfeld Lund, N. (red.) *Det siviliserte informasjonssamfunn – folkebibliotekenes rolle ved inngangen til en digital tid*. Bergen: Fagbokforlaget. s. 206-223.

Audunson, R. (2005). The public library as a meeting-place in a multicultural and digital context: The necessity of low-intensive meeting-places. *Journal of Documentation*, 61(3), s. 429-441.

Axelsson, K. & Hallendal, T. (2005). *Identitet: sökes. Ungdomsbiblioteket PUNKTmedis sett som en väg ur folkbibliotekens identitetskris*. Masteruppsats, Bibliotekshögskolan, Högskolan i Borås. Borås: Högskolan.

Carlsson, H. (2013). *Den nya stadens bibliotek: om teknik, förnuft och känsla i gestaltningen av kunskaps- och upplevelsestadens folkbibliotek*. Diss. Lunds universitet. Lund: Universitetet.

Enström, P. (1995). Folkbibliotek i förändring. Nödvändighet, möjlighet eller bara tillfällighet. I Höglund, L. (red.) *Biblioteken, kulturen och den sociala intelligensen. Aktuell forskning inom biblioteks- och informationsvetenskap*. Göteborg: Forskningsnämnden och VALFRID.

Eriksson-Zetterquist, U. & Ahrne, G. (2011). Intervjuer. I Ahrne, G. & Svensson, P. (red.). *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber, s. 36-57.

Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H. & Wängnerus, L. (2007). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts Juridik.

Halavais, A. (2009). *Search Engine Society*. Cambridge: Polity Press.

Hedemark, Å. (2009). *Det föreställda folkbiblioteket: en diskursanalytisk studie av biblioteksdebatter i svenska medier 1970-2006*. Diss. Uppsala universitet. Uppsala: Universitetet.

Hinn, L. & Rossling, G. (1994). *Företagsidentitet. Från Corporate Identity till praktisk företagsprofilering*. Malmö: Liber-Hermods.

Holmberg, K., Huvila, I., Kronqvist-Berg, M., Nivakoski, O. & Widén-Wulff, G. (2009). *Bibliotek 2.0: Deltagarkultur i förändring*. Lund: BTJ.

Hvenegaard Rasmussen, C., Jochumsen, H. & Skot-Hansen, D. (2011). *Biblioteket i byudviklingen: oplevelse, kreativitet og innovation*. Köpenhamn: Danmarks biblioteksforening.

Jenkins, H., Clinton, K., Purushotma, R., Robinson, A. J. & Weigel, M. (2006). *Confronting the Challenges of Participatory Culture: Media Education for the 21st Century*. Chicago: The MacArthur Foundation.

Jochumsen, H., Hvenegaard Rasmussen, C. & Skot-Hansen, D. (2012). The four spaces – a new model for the public library. *New Library World*, 113(11/12), s. 586 - 597.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2. uppl., Lund: Studentlitteratur AB.

Lunds kommun (u.å.). Plan för biblioteksverksamheten i Lunds kommun. <http://www.lund.se/Global/Förvaltningar/Kultur-%20och%20fritidsförvaltningen/Biblioteken/PDF-filer/BIBLIOTEKSPLAN%20SLUTVERSION.pdf?epslanguage=sv> [140515].

Lunds kommun (2013a). Handlingsplan för kultur 2014-2016. <http://www.lund.se/Global/F%c3%b6rvaltningar/Kultur-%20och%20fritidsf%c3%b6rvaltningen/Kultur/20131114%20SLUTLIG%20handlingsplan%20del%201%20A5.pdf> [140223].

Lunds kommun (2013b) *Kommunikationsplan Klostergården*. [opublicerat manuskript]

Lunds kommun (2013c). *Välfärds- och folkhälsoredovisning*. [opublicerat manuskript]

Merriam, S. B. (1994). *Fallstudien som forskningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.

Mildner, A. (2013). Bye Bye, Biblioteket. VI, 25 september. <http://www.vi-tidningen.se/2013/09/bye-bye-biblioteket/>. [140320].

Putnam, R. D. & Feldstein, L. M. (2003). *Better together: Restoring the American Community*. New York: Simon & Schuster.

Rennstam, J. & Wästerfors, D. (2011). Att analysera kvalitativt material. I Ahrne, G. & Svensson, P. (red.). *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber, s. 194-210.

SFS 2013:801. *Bibliotekslag*. Stockholm: Kulturdepartementet.

SFS 2003:460. Lag om etikprövning av forskning som avser människor. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Svenska Akademien (2011). *Svenska akademiens ordlista över svenska språket*. http://www.svenskaakademien.se/svenska_sprak/svenska_akademiens_ordlista/saol_pa_natet/ordlista [140426].

Svenska Kyrkan, Helgeands församling (2014). *Helgeandskyrkan*. <http://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=665559> [140423].

Svensk Biblioteksörening (2011). *Olika syn på saken* (Svensk Biblioteksörening rapport: 2011:2). <http://www.biblioteksforeningen.org/wp-content/uploads/2011/05/olikasynt.pdf> [140303].

Söderberg, F. (2004). ID – på spaning efter bibliotekens identitet. Fias Bokstavsbyrå. <http://www.fiasbokstavsbyra.se/IDfolkbibliotek.pdf> [140410].

Söderberg, F. (2006). Propagera mera. *Ikoner*, 9(1), s. 34-39.

Kretzmann, J. & Rans, S. (2005). *The Engaged Library: Chicago Stories of Community building*. The Urban Libraries Council. <http://www.abcdinstitute.org/docs/ULCReport.pdf>

Tjora, A. (2012). *Från nyfikenhet till systematisk kunskap: kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.

Ørom, A. (1993). Bibliotekariske identiteter, formidlingsarbejde og arbejdsorganisering. *Biblioteksarbejde*, (39), s. 37-43.

8. Bilagor

8.1 (BILAGA 1) Intervjuguide Politiker

Tema: Presentation

- Kort presentation av oss och studien
- Kan du berätta lite om dig själv?
- När är du född?
- Vad har du för utbildning?
- Hur länge har du varit politiker?
- Arbetar du med något annat när du inte är politiker?
- Hur länge har du suttit i Kultur- och fritidsnämnden?
- Vad är ditt/dina uppdrag i nämnden?

Tema: Klostergårdens folkbibliotek

- Kan du berätta lite om Klostergårdens gamla bibliotek?
- Vad känner du till om det? Har du besökt det vid något tillfälle?
- Kan du berätta lite om ditt arbete med att ta fram Klostergårdens nya bibliotek?
- Vad var bakgrunden till beslutet att bygga det nya biblioteket?
- I vilket skede av processen med att ta fram det nya biblioteket kom du in?
- Vi har fått berättat för oss att idén om “det nya Klostergården” fanns redan 2007. Vet du om den ursprungliga idén skiljer sig från det Mötesplats Klostergården som tagits fram idag? I så fall, på vilket sätt?
- Har användarna varit involverade i processen att ta fram det nya biblioteket?
- Om ja, på vilket sätt?
- Hur har användarnas synpunkter tagits tillvara i utvecklingen av biblioteket och Mötesplats Klostergården?
- Vem har tagit initiativet att involvera användarna? (Vad har varit syftet med att involvera användarna?)
- I arbetet med att ta fram det nya biblioteket och Mötesplats Klostergården - hur skulle du säga att bibliotekets roll har sett ut?
- Hur har ni arbetat och samarbetat tillsammans?
- Hur har bibliotekspersonalens synpunkter tagits tillvara i ert arbete med biblioteket?
- Kan du berätta lite om Klostergårdens nya biblioteksverksamhet? (Tjänster, utbud, teknik.)
- Vad tänker du är det nya jämfört med det gamla biblioteket när det kommer till verksamheten?
- Är det något som ni från politiskt håll har velat prioritera framför annat?
- Vilka målgrupper har Klostergårdens bibliotek?
- Vilka målgrupper prioriteras och hur bestäms det?

- I handlingsplanen för kulturen i Lund under de närmaste åren, är ledorden: synlighet, delaktighet och tillgänglighet. Kan du berätta lite hur du tänker kring delaktighet när det gäller biblioteksverksamheten?

Tema: Mötesplats Klostergården

- Hur vill du beskriva stadsdelen Klostergården?
- Vad tror du att Mötesplats Klostergården kommer att tillföra Klostergården som stadsdel?
- Tror du att det kommer att bli annorlunda mot tidigare? I så fall, på vilket sätt?
- Tror du att det påverkar att man har låtit bygga ett nytt hus/nya lokaler? I så fall, på vilket sätt?
- Hur tror du att Mötesplats Klostergården kommer fungera som just en mötesplats?

Tema: Avslutning

- Om du tänker på folkbiblioteket i allmänhet, vilka tycker du är dess viktigaste funktioner? Varför det?
 - Vad ser du för styrkor och svagheter med just Klostergårdens nya bibliotek?
 - Vad kommer att hända nu, inom den närmsta tiden, för Klostergårdens del?
 - Vad har du för förhoppningar om Mötesplats Klostergården och om det nya biblioteket?
 - Vad finns det för risker/vad har du för farhågor?
 - Hur tror du att det kommer att se ut där om fem år?
- Är det något du vill tillägga? Har du några frågor eller funderingar?

8.2 (BILAGA 2) Intervjuguide Bibliotekarier

Tema: Presentation

- Kort presentation av oss och studien
- Kan du berätta lite om dig själv?
- När är du född?
- Vad har du för utbildning?
- Hur länge har du varit bibliotekarie?
- Var och med vad har du jobbat tidigare?
- Varför sökte du dig till Klostergårdens nya bibliotek?

Tema: Klostergårdens folkbibliotek

- Kan du berätta lite om Klostergårdens gamla bibliotek?
- Arbetade du där? Vad känner du till om det?
- Kan du berätta lite om ditt arbete med att ta fram Klostergårdens nya bibliotek?
- Vad var bakgrunden till beslutet att bygga det nya biblioteket?
- Hur har arbetet sett ut fram till nyöppnandet för er på biblioteket?
- I vilket skede av processen med att ta fram det nya biblioteket kom du in?
- Vilka fördelar respektive nackdelar ser du med att komma in i processen i den tidpunkten du gjort?
- Har användarna varit involverade i processen att ta fram det nya biblioteket?
- Om ja, på vilket sätt?
- Hur har användarnas synpunkter tagits tillvara i ert arbete med biblioteket?
- Vem har tagit initiativet att involvera användarna? Vad har varit syftet med att involvera användarna?
- Har politikerna varit involverade i processen att ta fram det nya biblioteket?
- Om ja, på vilket sätt?
- Hur har politikernas synpunkter tagits tillvara i ert arbete med biblioteket?
- Vad har samordnaren haft för roll i processen att ta fram det nya biblioteket?
- Vad kommer samordnaren att ha för roll framöver?
- Kan du berätta lite om Klostergårdens nya biblioteksverksamhet?
- Vad är det nya jämfört med det gamla biblioteket när det kommer till verksamheten?
- Är det någonting ni har valt bort? Varför?
- Vilka målgrupper har ert bibliotek?
- Vilka målgrupper prioriteras och hur bestäms det?
- Kommer ni att arbeta med deltagande från användarna? På vilket sätt?
- Kommer ni att arbeta olika med olika målgrupper?
- Vilka samarbetspartners har biblioteket, förutom Fritid?
- Kan du berätta kort om hur dessa eventuella samarbeten ser ut? För- och nackdelar?

Tema: Mötesplats Klostergården

- Hur vill du beskriva stadsdelen Klostergården?
- Finns det aktiviteter/platser du saknar? Om ja, vad? Varför?
- Vad tror du att Mötesplats Klostergården kommer att tillföra Klostergården som stadsdel?
- Tror du att det kommer att bli annorlunda mot tidigare? I så fall, på vilket sätt?
- Tror du att det påverkar att man har låtit bygga ett nytt hus/nya lokaler? I så fall, på vilket sätt?
- Hur tror ni att Mötesplats Klostergården kommer fungera som just en mötesplats?

Tema: Avslutning

- Om du tänker på folkbiblioteket i allmänhet, vilka tycker du är dess viktigaste funktioner? Varför det?
- Vad ser du för styrkor och svagheter med just Klostergårdens nya bibliotek?
- Vad kommer att hända nu, inom den närmsta tiden, för bibliotekets del?
- Vad har du för förhoppningar om Mötesplats Klostergården och om det nya biblioteket?
- Vad finns det för risker/vad har du för farhågor?
- Hur tror du att det kommer att se ut här om fem år?

- Är det något du vill tillägga? Har du några frågor eller funderingar?

8.3 (BILAGA 3) Intervjuguide Användare

Tema: Presentation

- Kort presentation av oss och studien
- Kan du berätta lite om dig själv?
- När är du född?
- Vilken klass går du i?
- Hur länge har du bott på Klostergården?

Tema: Klostergårdens folkbibliotek

- Kan du berätta lite om Klostergårdens gamla bibliotek?
- Vad känner du till om det?
- Använde du det? I så fall, ungefär hur ofta och vad brukade du göra där? Brukade du gå dit själv eller tillsammans med någon?
- Som vi har förstått det har du varit med i en grupp som fått tycka till om det nya biblioteket och den nya fritidsgården. Kan du berätta lite om det?
- Hur kom du i kontakt med den gruppen?
- Varför ville du vara med i gruppen?
- Vem ledde/leder gruppen? (Fritidsledare/Bibliotekarie)
- Har du upplevt att dina synpunkter tagits tillvara? I så fall, på vilket sätt?
- Känner du att du vill fortsätta att påverka vad som händer på biblioteket nu när den har öppnat?
- Vet du om det har varit någon politiker med när arbetsgrupperna träffats?
- Känner du till om det har varit någon debatt kring uppstarten av det nya biblioteket och fritidsgården?
- Har du hört eller sett att någon har varit speciellt negativt eller positivt inställd?
- Har du varit nere i det nya biblioteket sedan de öppnade?
- Hur tycker du att det skiljer sig från det gamla biblioteket som låg i skolan?
- Vad tycker du är bäst med det nya biblioteket? Vad saknar du?
- Upplever du att Klostergårdens nya bibliotek vänder sig till någon särskild grupp?
- Om ja, vilken/vilka? Vad tror du att det beror på?
- Upplever du att det är någon grupp som är mindre uppmärksam?
- Om ja, vilken/vilka? Vad tror du att det beror på?
- Klostergårdens bibliotek ska bli ett meröppet bibliotek. Känner du till vad det innebär? (annars förklara)
- Skulle du kunna tänka dig att gå till biblioteket när det egentligen är stängt?
- Vad skulle du göra om du gick dit?
- Hur tror du att det kommer att fungera med meröppet här på Klostergården?
- Kan du berätta lite om hur det är nu när biblioteket och fritidsgården ligger i samma hus?
- Går du till biblioteket oftare eller mer sällan om du jämför nu med när det låg i skolan?

- Har någon av bibliotekarierna varit med vid någon aktivitet på fritidsgården?
- Har ni varit något i biblioteket med fritidsledarna?
- Är det många vuxna eller många småbarn som brukar vara uppe i fritidsdelen? (Om ja, vad gör de?)
- Upplever du att det är ETT bibliotek och EN fritidsgård, eller är det någon blandning?

Tema: Mötesplats Klostergården

- Hur vill du beskriva Klostergården som stadsdel?
- Finns det aktiviteter/platser du saknar? Om ja, vad? Varför?
- Tror du att Mötesplats Klostergården kommer att göra någon skillnad på Klostergården som stadsdel?
- På vilket sätt?
- Vad tycker du om det nya huset? (Läge, utrymme, torget, utseende)
- Hur tror du att Mötesplats Klostergården kommer fungera som just en mötesplats?

Tema: Avslutning

- Vad tycker du är det viktigaste som ett bibliotek ska göra? Varför då?
- Nu har ju biblioteket precis öppnat på riktigt. Hur hoppas du att det ska bli på Mötesplats Klostergården och om det nya biblioteket framöver?
- Är det något du tror att det kan bli problem med?
- Hur tror du att det kommer att se ut här om fem år?
- Är det något du vill tillägga? Har du några frågor eller funderingar?

8.4 (BILAGA 4) Intervjuguide Mail Användare

Tema: Information om person

- 1a. - När är Du född?
- 1b. - Vad har Du för utbildning?
- 1c. - Vad har Du för yrke/sysselsättning?
- 1d. - Hur länge har Du bott i Klostergården?

Tema: Klostergårdens bibliotek

- 2a. Använde Du Klostergårdens gamla bibliotek (när det låg i Klostergårdsskolan)?
- 2b. Hur ofta använde Du det gamla biblioteket?
- 2c. Vad brukade Du göra där?

- 3a. Varför ville Du vara med i arbetsgruppen (dvs. grupper som diskuterat frågor kring Mötesplats Klostergården)?
- 3b. Har Du upplevt att Dina synpunkter tagits tillvara? I så fall, på vilket sätt?

- 4a. Har Du varit på det nya biblioteket sedan det öppnade?
- 4b. Om ja, hur tycker Du att det skiljer sig från det gamla?
- 4c. Om Du har varit där, vad tycker Du är bäst med det nya biblioteket?
- 4d. Är det något Du saknar?

- 5a. Upplever Du att Klostergårdens nya bibliotek vänder sig till någon särskild grupp?
- 5b. Om ja, vilken/vilka? Vad tror Du att det beror på?
- 5c. Upplever Du att det är någon grupp som är mindre uppmärksammas?
- 5d. Om ja, vilken/vilka? Vad tror Du att det beror på?

Tema: Mötesplats Klostergården

- 6a. Vad tror Du att Mötesplats Klostergården kommer att tillföra Klostergården som stadsdel?
- 6b. Tror Du att det påverkar att man har låtit bygga ett nytt hus/nya lokaler? I så fall, på vilket sätt?
- 6c. Hur tror Du att Mötesplats Klostergården kommer fungera som just en mötesplats?

Tema: Avslutning

- 7a. Vilka tycker Du är folkbibliotekets viktigaste funktioner? (Motivera gärna)

- 8a. Vad har Du för förhoppningar om Mötesplats Klostergården och om det nya biblioteket?
- 8b. Har Du några farhågor?

- 9a. Är det något Du vill tillägga?

8.5 (BILAGA 5) Observationsguide

Checklista för deltagande observation

Miljö

- Hur ser omgivningen ut?

Deltagare

- Vilka är närvarande?
- Vilka är inbjudna?
- Hur många är där?
- Vilka roller har de?
- Vad har fört dem samman?

Aktivitet och samspel

- Vad händer?
- Finns det någon ordningsföljd?
- Hur interagerar människor med varandra?
- Vad säger människorna?
- Hur upplever de biblioteket?

Frekvens och varaktighet

- När började det?
- Hur länge höll det på?
- Hur länge observerade vi?
- Återkommande eller unik situation?
- Hur typisk är den?

Övrigt

8.6 (BILAGA 6) Kalendarium

21 februari: Bakgrundsintervju med bibliotekarie (ledningsposition). Lunds stadsbibliotek, kontor. Intervjun syftade till att få kunskap om Klostergårdens bibliotek och Mötesplats Klostergården, samt få kontakter till bibliotekarierna på Klostergårdens bibliotek.

10 mars: 3 separata intervjuer med bibliotekarierna på Klostergårdens bibliotek. Mötesplats Klostergården, vilorum.

11 mars: Bakgrundsintervju med tjänsteman (ledningsposition). Mötesplats Klostergården, vilorum. Intervjun syftade till att få djupare kunskap om Mötesplats Klostergården samt kontaktuppgifter till användare.

17 mars: Intervju med politiker i Kultur- och fritidsnämnden. Lunds universitet, Institutionen för kulturvetenskaper, grupprum. *20 mars:* Intervju med politiker i Kultur- och fritidsnämnden. Partiets kansli.

26 mars. Inofficiell invigning av Mötesplats Klostergården för politiker och tjänstemän. Deltagande observation.

29 mars. Officiell invigning av Mötesplats Klostergården för allmänheten. Deltagande observation.

1 april: 2 separata intervjuer med användare (ungdomar) på Mötesplats Klostergården. Mötesplats Klostergården, vilorum samt skaparrum. 1 intervju person uteblev.

2 april: Intervju med politiker i Kultur- och fritidsnämnden samt bibliotekarie (ledningsposition). Kultur- och fritidsförvaltningen.

4 april: Deadline för vår intervjuguide per mail, alla 3 intervju personer: användare (vuxna) svarade inom angiven tid.

8.7 (BILAGA 7) Arbetsfördelning

Uppsatsarbetet har varit jämnt fördelat mellan oss. Allt arbete har föregåtts av gemensam diskussion och båda har närvarat vid alla intervjuer (med ett undantag där Pernilla genomförde en intervju själv) och vid båda observationerna. Vi har tagit gemensamt ansvar för alla delar i både arbetet och texten. Tidvis har vi delat upp arbetet där vi fokuserat mer på viss litteratur eller vissa delar i texten, men detta har följts av diskussion. Uppsatsen är ett resultat av ett väl fungerande samarbete.